



Innst. 395 L

(2012–2013)

**Innstilling til Stortinget
fra familie- og kulturkomiteen**

Prop. 106 L (2012–2013)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven

Innhold

| | | Side | | | Side |
|--------------------------------|---|------|---------|--|------|
| 1. | Sammendrag | 7 | 1.6.2 | Kompetansen i det kommunale barnevernet | 13 |
| 1.1 | Proposisjonens hovedinnhold | 7 | 1.6.2.1 | Innsats for å styrke kompetansen i kommunene | 13 |
| Del I Meldingsdel | | 10 | 1.6.3 | Utdanningene til arbeid i barnevernet | 13 |
| 1.2 | Barnevernets mandat | 10 | 1.6.4 | Forskning | 13 |
| 1.3 | Barn og familier i barnevernet | 10 | 1.6.5 | Særlige utfordringer for små kommuner | 13 |
| 1.3.1 | Oppsummering | 10 | 1.6.6 | Oppsummering | 13 |
| 1.4 | Samarbeid mellom tjenester gir et bedre barnevern | 10 | 1.7 | Hjelpetiltak | 13 |
| 1.4.1 | Grunnlaget for samarbeid mellom barneverntjenester og andre tjenester | 10 | 1.7.1 | Videre utvikling av hjelpetiltak | 14 |
| 1.4.1.1 | Barnevernloven gir grunnlag for samarbeid mellom barnevernet og andre tjenester | 10 | 1.7.1.1 | Tilbudet til sped- og småbarn | 14 |
| 1.4.1.2 | Kommunen har ansvar for å legge til rette for et godt samarbeid | 10 | 1.7.1.2 | Evaluerings av tiltak og bruk av tiltaksplaner | 14 |
| 1.4.2 | Samarbeid som grunnlag for tidlig intervensjon | 11 | 1.7.1.3 | Samtale med barn | 14 |
| 1.4.2.1 | Samarbeid mellom barnevern, barnehager og helsestasjon | 11 | 1.7.2 | Oppsummering | 14 |
| 1.4.2.2 | Et tilgjengelig barnevern | 11 | 1.8 | Fosterhjem | 14 |
| 1.4.3 | Rett hjelp krever tverrfaglig og tverretattlig innsats | 11 | 1.8.1 | Tilstand og hovedutfordringer | 14 |
| 1.4.3.1 | Mer samarbeid mellom barneverntjeneste og skole | 11 | 1.8.1.1 | Sikre nødvendig rekruttering av fosterhjem, herunder flere hjem i familie og nære nettverk | 14 |
| 1.4.3.2 | Samarbeid mellom barneverntjeneste og arbeids- og velferdsforvaltningen | 11 | 1.8.1.2 | Hindre utilsiktede brudd i fosterhjem | 14 |
| 1.4.3.3 | Samarbeidet mellom barnevernet og familievern | 11 | 1.8.1.3 | Sikre god oppfølging og veiledning av fosterforeldre | 14 |
| 1.4.3.4 | Samarbeid mellom barneverntjenesten og helsetjenester | 11 | 1.8.1.4 | Sikre gode rammevilkår for fosterforeldre | 14 |
| 1.4.4 | Oppsummering | 12 | 1.8.1.5 | Statlige familiehjem og kommunalt forsterket hjem har to ulike målgrupper | 14 |
| 1.5 | Kvalitet i barnevernets arbeid | 12 | 1.8.2 | Oppsummering | 14 |
| 1.5.1 | Kvalitet i barneverntjenestens saksbehandling | 12 | 1.9 | Institusjoner | 15 |
| 1.5.1.1 | Kvalitetsmål i barnevernet | 12 | 1.9.1 | Tilbudet i barneverninstitusjoner | 15 |
| 1.5.1.2 | Faglige anbefalinger | 12 | 1.9.1.1 | Sikre barns medvirkning på institusjon | 15 |
| 1.5.2 | Oppsummering | 12 | 1.9.1.2 | Forskjellige institusjoner tilpasset barns behov | 15 |
| 1.6 | Et robust barnevern med høy kompetanse | 12 | 1.9.1.3 | Kompetanse | 15 |
| 1.6.1 | Kunnskapstriangelet: praksis, utdanning og forskning | 13 | 1.9.1.4 | Utredning | 15 |
| 1.6.1.1 | Kompetansebehov i statlig og kommunalt barnevern | 13 | 1.9.1.5 | Oppfølging under og etter endt institusjonsopphold | 15 |
| | | | 1.9.1.6 | Arbeidstidsordninger | 15 |
| | | | 1.9.1.7 | Utdanning og helse | 15 |
| | | | 1.9.2 | Oppsummering | 15 |
| | | | 1.10 | Bedre beskyttelse av barns utvikling | 15 |

| | Side | | Side |
|-------------------------------|------|------------|------|
| 1.10.1 | 16 | 1.15 | 22 |
| 1.10.1.1 | 16 | 1.15.1 | 22 |
| 1.10.2 | 16 | 1.16 | 22 |
| 1.10.3 | 16 | 1.16.1 | 22 |
| 1.10.4 | 16 | 1.17 | 22 |
| 1.10.5 | 16 | 1.17.1 | 22 |
| 1.10.6 | 17 | 1.17.1.1 | 22 |
| 1.10.7 | 17 | 1.17.1.1.1 | 23 |
| 1.10.8 | 17 | 1.17.1.1.2 | 23 |
| 1.10.9 | 17 | 1.17.1.2 | 23 |
| Del II Proposisjonsdel | 17 | 1.18 | 23 |
| 1.11 | 17 | 1.18.1 | 23 |
| 1.11.1 | 17 | 1.19 | 24 |
| 1.12 | 18 | 1.19.1 | 24 |
| 1.12.1 | 18 | 1.20 | 24 |
| 1.13 | 19 | 1.20.1 | 24 |
| 1.13.1 | 19 | 1.20.1.1 | 24 |
| 1.13.1.1 | 19 | 1.20.1.2 | 24 |
| 1.13.1.2 | 20 | 1.20.1.3 | 24 |
| 1.13.1.3 | 20 | 1.20.1.4 | 25 |
| 1.14 | 20 | 1.20.1.5 | 25 |
| 1.14.1 | 20 | 1.20.1.6 | 25 |
| 1.14.1.1 | 20 | 1.20.1.7 | 25 |
| 1.14.2 | 21 | 1.20.1.8 | 25 |
| 1.14.2.1 | 21 | 1.21 | 25 |
| 1.14.3 | 21 | 1.21.1 | 25 |
| 1.14.3.1 | 21 | 1.22 | 25 |
| | | 1.22.1 | 25 |
| | | 1.23 | 26 |
| | | 1.23.1 | 26 |

| | Side | | Side | | |
|-----------|--|----|-----------|---|----|
| 1.24 | Tilsyn og kontroll med fosterhjem .. | 26 | 2.3.1.2 | Tillitsperson | 48 |
| 1.24.1 | Departementets vurderinger og forslag | 26 | 2.3.2 | Styrket rettssikkerhet | 48 |
| 1.25 | Tilsyn med statlige tjenester og tiltak | 26 | 2.3.2.1 | Forsvarlighetskrav | 48 |
| 1.25.1 | Departementets vurderinger og forslag | 26 | 2.3.2.2 | Hjelpetiltak | 49 |
| 1.26 | Presisering av barnevernloven § 8-4 om oppholdskommunens ansvar for å reise sak for fylkesnemnda | 27 | 2.3.2.3 | Institusjoner med hjem | 49 |
| 1.26.1 | Departementets vurderinger og forslag | 27 | 2.3.2.4 | Styrking av barnevernstjenestens oppfølging av barn i fengsel | 49 |
| 1.27 | Beregning av plasseringstid ved vedtak etter barnevernloven § 4-24 .. | 27 | 2.3.2.5 | Samvær mellom søsken etter omsorgsovertakelse | 49 |
| 1.27.1 | Departementets vurderinger og forslag | 27 | 2.3.2.6 | Oppfølging av barnet etter omsorgsovertakelse | 50 |
| 1.28 | Fristen for å bringe fylkesnemndas vedtak inn for domstolen | 27 | 2.3.2.7 | Tilsyn med barn i fosterhjem | 50 |
| 1.28.1 | Departementets vurderinger og forslag | 27 | 2.3.2.8 | Tilsyn med statlige tjenester og tiltak | 50 |
| 2. | Komiteens merknader | 27 | 2.3.2.9 | Oppholdskommunen beholder ansvar | 51 |
| 2.1 | Innledning | 27 | 2.3.2.10 | Plasseringstid ved vedtak etter § 4-24 | 51 |
| 2.2 | Meldingsdel | 29 | 2.3.2.11 | Fristen for bringe fylkesnemndas vedtak inn for domstolene | 51 |
| 2.2.1 | Prinsippene i barnevernet | 29 | 2.3.2.12 | Oppfølging av familie | 51 |
| 2.2.2 | Mer kunnskap og kompetanse om barn og familier i barnevernet | 31 | 2.3.2.13 | Ettervern | 52 |
| 2.2.3 | Samarbeid mellom tjenester gir bedre barnevern | 32 | 2.3.3 | Organisering og finansiering | 53 |
| 2.2.4 | Kvalitetsreform | 32 | 2.3.3.1 | Endringer i dagens finansieringsordning | 53 |
| 2.2.5 | Større vekt på tidlig innsats | 35 | 2.3.3.2 | Presiseringer i den faglige samhandlingen mellom stat og kommune ved plasseringer av barn utenfor hjemmet | 56 |
| 2.2.6 | Hjelpetiltak | 37 | 2.3.3.3 | Statens faglige støtte til kommunene | 56 |
| 2.2.7 | Fosterhjem | 38 | 2.3.3.4 | Endringer i dagens lovbestemmelser om organisering av statlig barnevernsmyndighet | 57 |
| 2.2.8 | Institusjon | 41 | 2.3.3.5 | Fylkesnemnda for barnevern og sosiale saker | 57 |
| 2.2.9 | Bedre beskyttelse av barns utvikling | 43 | 3. | Forslag fra mindretall | 58 |
| 2.2.10 | Opplæring og utdanning | 46 | 4. | Komiteens tilråding | 61 |
| 2.3 | Proposisjonsdel | 47 | | | |
| 2.3.1 | Medvirkning | 47 | | | |
| 2.3.1.1 | Overordnet bestemmelse i barnevernloven | 47 | | | |



Innst. 395 L

(2012–2013)

Innstilling til Stortinget fra familie- og kulturkomiteen

Prop. 106 L (2012–2013)

Innstilling fra familie- og kulturkomiteen om endringer i barnevernloven

Til Stortinget

1. Sammendrag

1.1 Proposisjonens hovedinnhold

Alle barn i Norge skal vernes mot omsorgssvikt og overgrep. Barnevernet møter de mest sårbare barna og familiene i vårt samfunn. Barnevernet skal møte dem med omsorg, empati og anerkjenne barnas behov for trygghet og kjærlighet. Barnevernet skal gi hjelp som bidrar til positive endringer. Fremtidens barnevern må utvikles med utgangspunkt i barnas behov. Å ha kunnskap om hva barna og familiene i barnevernet strever med, hvilken hjelp de har behov for, og kompetanse til å møte behovene, er helt nødvendig.

De tilsatte i barnevernet, både i kommunene og staten, har særs krevende oppgaver å løse. Det utføres i dag svært mye godt arbeid overfor de utsatte barn og unge som trenger ekstra støtte og hjelp. Kompetente og engasjerte medarbeidere og ledere preger barnevernets arbeid. Dette er viktig å ha som bakteppe når det i denne proposisjonen pekes på de sviktsoner og områder som bør forbedres.

I denne proposisjonen legger departementet fram forslag som skal sikre høy kvalitet i barnevernets arbeid. Krav til rettssikkerhet, forsvarlighet og barns medvirkning, sammen med kunnskaps- og kompetanseutvikling og god samhandling mellom forvaltningsnivåene står derfor sentralt.

Et av grunnlagene for forslagene i proposisjonen er evalueringen av forvaltningsreformen i barnevernet. Denne evalueringen er knyttet til at staten over-

tok de tidligere fylkeskommunale oppgavene og ansvaret på barnevernområdet i 2004. Forslagene i proposisjonen tar også utgangspunkt i innspill fra blant annet barnevernsbarn selv og ulike utvalg og arbeidsgrupper nedsatt av departementet. Kapittel 2 gir en nærmere orientering om disse, samt evalueringen av forvaltningsreformen.

Forslagene må også ses i sammenheng med at regjeringen i løpet av de fire siste årene har økt antallet stillinger i barnevernet gjennom statlige bevilgninger. Regjeringens satsing, barnevernsløftet (2010–2013) har gjort det mulig for det kommunale barnevernet å rekruttere 850 nye fagfolk i perioden. Målet med satsingen er å styrke barneverntjenesten i de mest utsatte kommunene, gi bedre kompetanse og styrke tilsynet. I tillegg til de øremerkede midlene til flere stillinger i det kommunale barnevernet, har kommunene benyttet deler av økningen i sine frie inntekter for å bedre kapasiteten ytterligere. Kapasitetsøkningen i barnevernet gjør det mulig å følge opp barn som er i en risikosituasjon bedre enn tidligere.

Kommunene har en nøkkelrolle i barnevernet. Mange barns velferd er avhengig av at kommunene gjør jobben sin skikkelig. Kommunene skal avdekke omsorgssvikt, følge opp barna og gi rett hjelp til rett tid. Barna vokser opp i et nærmiljø, og det er naturlig at kommunene har et særskilt ansvar. I denne proposisjonen fremmes ulike forslag som tydeliggjør barneverntjenestens faglige ansvar. Samtidig er det en utfordring at kommunenes forutsetninger for å yte gode tjenester varierer. Et viktig mål med proposisjonen er derfor å bidra til robuste og kompetente barneverntjenester i alle kommuner. Statlig barnevern skal i større grad enn før støtte kommunenes kvalitetsarbeid gjennom generell rådgivning og veiledning.

Departementet understreker at barn og unge skal medvirke i alle prosesser som gjelder barnet. Barnas synspunkter skal alltid være med i vurderingen av

hva som er barnas beste. Departementet foreslår derfor å innføre en ny overordnet bestemmelse i barnevernloven om barns medvirkning i alle forhold som berører barnet. Målet er å styrke barnets posisjon i barnevernssaker, gi bedre rettsikkerhet og øke kvaliteten i barnevernets arbeid.

Departementet foreslår også å lovfeste et krav om forsvarlige tjenester. Dette er et viktig grunnlag for å styrke kvaliteten i barnevernets arbeid. Departementet foreslår videre å utvide mandatet til Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet til å bli et fagorgan for hele barnevernet. Den faglige rollen må utvikles slik at kunnskaps- og tiltaksutviklingen skjer med bakgrunn i kommunens behov, og for å støtte kommunenes kvalitetsarbeid. Implementering av ny kunnskap og nye tiltak vil være barneverntjenestenes ansvar og må være basert på at den enkelte tjeneste ønsker å ta i bruk ny kunnskap.

Barnevernet skal sørge for helhetlig og koordinert hjelp for barn og familier med sammensatte vansker. Derfor må tjenester som skole, barnehage, arbeids- og velferdstjenestene, politi, familievern, helsetjenester og barnehusene samarbeide bedre.

Gjennom kunnskap om hvilket ansvar de ulike kommunale tjenestene som møter barn og familier har, sammen med en organisering innad i kommunene som ivaretar samarbeidsbehovet, vil barn kunne få den hjelpen de trenger.

Det har helt siden forvaltningsreformen i barnevernet ble gjennomført, vært en sterk og vedvarende aktivitetsvekst. Dette har hatt konsekvenser for arbeidssituasjonen i kommunalt barnevern og har også ført til sterkt press på det statlige tiltaksapparatet. Det statlige barnevernet har de siste årene ikke fullt ut blitt kompensert for aktivitetsveksten. Det har vært en forutsetning at staten skulle omstille og effektivisere virksomheten. Forventninger om omstilling i tiltaksapparatet, slik at det til enhver tid møter skiftende behov, vil fortsatt være viktig i årene som kommer.

Proposisjonen har en meldingsdel og en proposisjonsdel. Kapitlene 3–11 er proposisjonens meldingsdel. Proposisjonsdelen omfatter kapitlene 12–31.

Meldingsdelen (Del I) omtaler:

- hva som kjennetegner barn og familier i barnevernet
- behovet for god kvalitet og kompetanse i barnevernet for å gi treffsikker hjelp
- behovet for samarbeid mellom barnevernet og andre tjenester som forutsetning for å kunne gi helhetlig hjelp

Kapittel 3 orienterer om barnevernets mandat: hovedtrekkene i barnevernets oppgaver, ansvar og hvem som er ansvarlig på barnevernområdet. Barne-

vernet skal gi hjelp til barn som er utsatt for omsorgs- svikt. De kan gi hjelp mens barnet bor hjemme, eller i form av tiltak der barnet plasseres utenfor hjemmet. Både kommunene og staten har oppgaver og ansvar på barnevernområdet.

Kapittel 4 gir en nærmere orientering om hva som kjennetegner barn, unge og familier i barnevernet. I løpet av 2011 mottok 52 100 barn tiltak fra barnevernet. Hovedtyngden av barna får hjelp mens de bor hjemme. Barna som får hjelp har i mange tilfeller sammensatte utfordringer som svak skoletilknytning og psykiske og fysiske helseproblemer. De kan leve med familiekonflikter, og familiene har ofte lav sosial status, lav inntekt og svak tilknytning til arbeidslivet.

Kapittel 5 omtaler behovet for at barnevernet samarbeider med andre tjenester. Barneverntjenesten skal samarbeide med relevante tjenester for at barnet skal få rett hjelp til rett tid. Hjelpen må være helhetlig og koordinert mellom tjenestene. Det er barnets og familiens behov som må være avgjørende for hvem som må samarbeide og hvordan samarbeidet bør innrettes.

Kapittel 6 og 7 omtaler hvordan kvaliteten i barnevernets arbeid kan bli bedre. Departementet vil implementere seks nasjonale kvalitetsmål for barnevernet for å forbedre og sikre at barn får rett hjelp til rett tid. Målene skal bli uttrykt i konkrete faglige anbefalinger om god praksis. På denne måten vil ansatte få tilgang til oppdatert fagkunnskap. Kunnskaps- og kompetanseutvikling er sentralt for å styrke kvaliteten i barnevernets arbeid. Derfor må barnevernets praksis, utdanningene som kvalifiserer til arbeid i barnevernet, og forskning samarbeide godt. De må alle ha barnas behov i sentrum for sitt arbeid. Gjennom interkommunalt samarbeid kan små barneverntjenester få bredere kompetanse og et bedre hjelpetilbud. Barne- ungdoms- og familiedirektoratet, som departementet foreslår blir et fagdirektorat for hele barnevernet, vil være en sentral aktør, i samarbeid med barneverntjenestene i kommunene, utdanningene og forskningsfeltet.

Kapittel 8 (hjelpetiltak), 9 (fosterhjem) og 10 (institusjonstilbudet) omtaler de tre hovedgrenene i hjelpetilbudet i barnevernet, og hvordan kvaliteten i tiltakene kan styrkes. Hjelpetiltak er i all hovedsak frivillige, og som oftest mottar barnet hjelpen mens det bor hjemme. Fosterhjem er det mest brukte tiltaket når barnevernet overtar omsorgen for barn. Samtidig er det best for noen barn og unge å bo på institusjon.

I kapittel 11 omtaler departementet noen av anbefalingene fra NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling. Utredningen tar opp viktige dilemmaer og verdivalg knyttet til barns og foreldres motstridende interesser i barnevernsaker. Departementets mål er at

barnevernet skal bli enda bedre til å ivareta barnets beste, og de prinsippene som gjelder for barnevernets arbeid omtales.

I proposisjonsdelen (Del II) foreslår departementet endringer i barnevernloven som skal styrke barns rettigheter og rettsikkerhet i barnevernet. I tillegg foreslås endringer i:

- finansieringsordningen
- ansvarsdelingen mellom nivåene i barnevernet
- den faglige samhandlingen mellom stat og kommune på barnevernområdet

Kapittel 12–16 omhandler oppgave- og ansvarsfordelingen mellom stat og kommune og tar utgangspunkt i evalueringen av forvaltningsreformen fra 2004. Departementet foreslår å videreføre hovedlinjene i dagens ansvarsfordeling mellom stat og kommune, slik denne går fram av dagens barnevernlov (kapittel 12). Kommunene gis likevel en mer sentral rolle gjennom økt finansieringsansvar for institusjonsplasser (kapittel 13) og presiseringer av deres faglige autonomi. På denne måten trer kommunens faglige ansvar etter barnevernloven tydeligere fram, mens den statlige rollen i enkeltsaker avgrenses noe. Ansvarsfordelingen etter barnevernloven mellom stat og kommune ved plasseringer av barn utenfor hjemmet presiseres i kapittel 14.

I kapittel 15 legger departementet til grunn at statlig barnevern skal avvikle enkelte faglige støtteoppgaver for kommunene, som utredningstjenester og faglig rådgivning og veiledning i enkeltsaker. Departementet foreslår samtidig at Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet gis et ansvar for generell faglig utvikling på barnevernområdet. Direktoratet har allerede et ansvar for faglig utvikling av det statlige barnevernet, og forslaget innebærer at direktoratets mandat utvides til også å gjelde kommunalt barnevern. I tillegg foreslår departementet å etablere et fagråd med representanter fra kommune og stat. Formålet er å legge til rette for dialog for å bedre samsvaret mellom tiltaksapparatet som tilbys av staten og tiltakene som etterspørres av kommunene.

I kapittel 16 foreslås endringer i dagens lovbestemmelser om organiseringen av statlig barnevernmyndighet slik at barnevernlovens bestemmelser gjenspeiler den faktiske oppgavefordelingen i etaten.

I kapittel 17 foreslås det å lovfeste at alle tjenester og tiltak etter barnevernloven skal være forsvarlige. Barnevernet skal allerede i dag yte forsvarlige tjenester, men forslaget innebærer at kravet blir understreket og tydeliggjort. Et forsvarlighetskrav vil være en rettslig standard. Dette innebærer at innholdet i forsvarlighetskravet vil endre seg over tid i takt med blant annet utviklingen av fagkunnskap og kompetanse på barnevernområdet.

Kapittel 18 inneholder forslag som skal styrke barns rett til medvirkning og gi barn mulighet til å ha en særskilt tillitsperson. Departementet foreslår å ta inn en ny overordnet bestemmelse som tydeliggjør plikten til at barn og unge i barnevernet får mulighet til god informasjon og medvirkning under hele saken og forløpet i barnevernet. Det skal legges til rette for samtaler med barnet. Det foreslås videre at barnet kan gis anledning til å ha med seg en person som barnet har særlig tillit til. En slik tillitsperson skal bidra til en ytterligere styrking av barnets rett til medvirkning. Forslaget om tillitsperson gjelder der barneverntjenesten har overtatt omsorgen for barnet.

Kapittel 19 omhandler begrepsbruken i barnevernloven. Det fremmes ingen konkrete lovforslag, men departementet vil utrede saken videre i samarbeid med aktuelle brukerorganisasjoner.

I kapittel 20 foreslås endringer i barnevernlovens bestemmelse om hjelpetiltak slik at bestemmelsen ikke lenger inneholder eksempler på typer hjelpetiltak som kan iverksettes, men i stedet inneholder en angivelse av hva som er formålet med hjelpetiltakene.

I kapittel 21 foreslås det å gi hjemmel for at barn med vedtak etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26 kan plasseres i institusjoner som omfatter private hjem.

Departementet foreslår i kapittel 22 å styrke barneverntjenestens oppfølging av barn under 18 år som sitter i varetekt eller gjennomfører fengselsstraff. Det foreslås å lovfeste en plikt for barneverntjenesten til å holde jevnlig kontakt med kriminalomsorgen og barnet. Barneverntjenesten skal delta i planlegging og tilrettelegging av tiltak etter endt opphold i fengsel. Dette sikrer at barneverntjenesten tar sin del av ansvaret for barn og ungdom som kan trenge hjelp og tiltak etter fengselsopphold.

I kapittel 23 foreslås en ny bestemmelse som presiserer barneverntjenestens ansvar for å legge til rette for ønskede samvær mellom søsken etter en omsorgsovertakelse. Formålet med forslaget er å understreke barneverntjenestens viktige oppgave med å bidra til at barn under omsorg gis mulighet til å ha kontakt med sine søsken, dersom slikt samvær er til barnets beste. I kapittel 24 foreslås det at barneverntjenestens løpende og helhetlige ansvar for å følge opp barn som er plassert i fosterhjem og institusjon skal fremgå eksplisitt i loven.

I kapittel 25 foreslår departementet å erstatte dagens tilsynsførerordning med et mer profesjonalisert og tydeligere forankret kommunalt ansvar for tilsyn med barn i fosterhjem. Forslaget innebærer at kommunen kan bestemme hvordan ansvaret for tilsynet administrativt skal organiseres internt i kommunen. Videre gis kommunene økt frihet til å velge hvem som skal utøve tilsynet på kommunens vegne.

Samtidig får kommunen et helhetlig ansvar for planlegging, gjennomføring og evaluering av tilsynet, samt ansvar for opplæring av de som skal utøve tilsynet.

I kapittel 26 foreslås det å utvide dagens tilsynshjemler til å gjelde hele tiltakskjeden i barnevernet. Forslaget innebærer at det også skal føres tilsyn med lovligheten av statlige tjenester og tiltak etter barnevernloven. Formålet er å styrke utsatte barns rettssikkerhet og bedre kvaliteten på tjenestetilbudet. I praksis innebærer forslaget å gjeninnføre det tilsynsansvaret fylkesmennene hadde før de fylkeskommunale oppgavene ble overført til staten i 2004.

Kapittel 27 gjelder oppholdskommunens ansvar for saken i tilfeller der en familie flytter fra kommunen etter at sak er reist for fylkesnemnda. Departementet foreslår at oppholdskommunen beholder ansvaret for saken dersom familien flytter etter at begjæring om tiltak er sendt fylkesnemnda. Formålet er å unngå at behandlingen av saken i fylkesnemnda forsinkes som følge av flyttingen. I kapittel 28 foreslås det å lovfeste at plasseringstiden som gjelder for vedtak etter § 4-24 første og annet ledd også omfatter plasseringstiden etter midlertidige vedtak. I kapittel 29 foreslås det at fristen for å bringe fylkesnemndas vedtak inn for domstolen endres fra to måneder til en måned.

Kapittel 30 angir de økonomiske og administrative konsekvensene av forslagene.

Kapittel 31 inneholder departementets merknader til de enkelte paragrafer.

Del I Meldingsdel

1.2 Barnevernets mandat

Barnevernet skal gi hjelp til barn som lever under forhold som kan skade deres helse og utvikling. Hjelpen kan gis i form av frivillige hjelpetiltak, eller som omsorgstiltak ved plassering i fosterhjem eller institusjon. Ansvaret på barnevernområdet er delt mellom staten og kommunene.

1.3 Barn og familier i barnevernet

Departementets mål

- At alle som arbeider i barnevernet har oppdatert, forskningsbasert kunnskap om barna og familiene i barnevernet som grunnlag for sitt arbeid

DEPARTEMENTET VIL

- Sikre oppdatert kunnskap om barn og familiene i barnevernet gjennom forskning. Blant annet vil departementet sørge for å igangsette forskning for å få mer nøyaktig kunnskap om barnas situasjon, herunder barnas helse og skolegang. Depar-

tementet vil bidra til at ny kunnskap blir tilgjengelig for ansatte i barnevernet.

1.3.1 Oppsummering

Barna og familiene som får hjelp av barnevernet har i mange tilfeller sammensatte utfordringer. Både situasjonen i hverdagen og det barna har blitt utsatt for, kan sette deres framtid på spill. Dette krever et kompetent barnevern som gir hjelp med høy kvalitet.

Flere velferdstjenester må bidra til å forbedre barnas og familienes situasjon. Forskning viser blant annet at:

- barna har større utfordringer enn andre barn når det gjelder å mestre skolen og kravet til utdanning
- familiene tilhører i stor grad marginaliserte grupper med lav sosioøkonomisk status, lave inntekter og svak tilknytning til arbeidsmarkedet
- mange sliter med psykiske og fysiske helseproblemer
- familiekonflikter er relativt utbredt i familier som barnevernet kommer i kontakt med

Både barnevernet og andre med ansvar for utsatte barn må i framtiden arbeide mer tverrsektorielt, målrettet og med tiltak som virker.

Regjeringen har bestemt at det skal utarbeides en strategi for å samordne og styrke hjelpe- og behandlingstilbudet for barn utsatt for vold og overgrep. Et eget strategidokument vil bli lagt fram i 2013.

1.4 Samarbeid mellom tjenester gir et bedre barnevern

Departementets mål

- Barn som trenger hjelp må oppdages tidlig, og barn med sammensatte behov må få helhetlige og koordinerte tiltak. Dette krever et godt samarbeid mellom barneverntjenesten og andre tjenester.

1.4.1 *Grunnlaget for samarbeid mellom barneverntjenester og andre tjenester*

1.4.1.1 BARNEVERNLOVEN GIR GRUNNLAG FOR SAMARBEID MELLOM BARNEVERNEN OG ANDRE TJENESTER

Regjeringen har satt i gang et arbeid for å gjennomgå rettsoppfatninger og praksis om taushetsplikt. NOVA kartlegger nå hvordan regelverket brukes. Departementene vil deretter vurdere behovet for å endre lovverket knyttet til taushetsplikt.

1.4.1.2 KOMMUNEN HAR ANSVAR FOR Å LEGGE TIL RETTE FOR ET GODT SAMARBEID

Departementet ønsker å legge til rette for godt tverrfaglig samarbeid i kommunene. Denne innsat-

sen må skje i samråd med kommunesektoren. Departementet og KS har i sin samarbeidsavtale et felles mål om å styrke samhandling mellom kommunale tjenester og mellom tjenester på kommunalt og statlig nivå. Departementet gir økonomisk støtte til ulike prosjekter og tiltak som kan bidra til styrket samhandling, og med å legge til rette for erfarings- og kunnskapsspredning om gode samarbeidsmodeller.

1.4.2 Samarbeid som grunnlag for tidlig intervensjon

1.4.2.1 SAMARBEID MELLOM BARNEVERN, BARNEHAGER OG HELSESTASJON

Forebygging og folkehelsearbeid

Regjeringen vil styrke det forebyggende arbeidet gjennom ny folkehelsestrategi. Folkehelsestrategien planlegges lagt frem som en melding til Stortinget i løpet av våren 2013, og barnehagens og helsestasjonenes forebyggende rolle vil bli omtalt i denne.

Departementet vil

- Se nærmere på hvordan samarbeidet mellom barnehage og barnevern kan styrkes i samarbeid med Kunnskapsdepartementet (KD)
- I samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) og KD sørge for at:
 - Direktoratene får i oppdrag å utvikle et felles kunnskapsgrunnlag om forebyggende innsatser for å oppdage og hjelpe utsatte barn mellom 0–6 år, med vekt på å styrke tilknytning og samspill mellom barn og foreldre
 - Direktoratene gir anbefalinger til departementene om hva som skal til for at barnevernet, barnehagene, helsestasjonene og andre tjenester som møter de yngste barna tar denne kunnskapen i bruk

1.4.2.2 ET TILGJENGELIG BARNEVERN

Departementet vil

- Legge til rette for et mer tilgjengelig barnevern i kommunene slik at barn som har behov for det skal få hjelp på et tidlig tidspunkt. Det skjer blant annet ved:
 - at kommunene har mulighet til å søke om midler til kompetanse- og samhandlingstiltak i 2013
 - implementering av ny kommunikasjonsstrategi for barnevernet

1.4.3 Rett hjelp krever tverrfaglig og tverretattlig innsats

1.4.3.1 MER SAMARBEID MELLOM BARNEVERN-TJENESTE OG SKOLE

Departementet vil

- Videreføre det tverrdepartementale samarbeidet for å styrke barnevernbarns skoleprestasjoner og skoletilknytning, blant annet ved å:
 - Arrangere en felles forskerkonferanse for å få ny og oppdatert kunnskap om hva som skal til
 - Se særlig på situasjonen til barn som er plassert utenfor hjemmet slik at de ikke venter på skoleplass unødige lenge, får nødvendig tilpasset opplæring eller får den spesialpedagogiske hjelpen de har behov for
 - Øke institusjonsansattes kunnskap om betydningen av skoleprestasjoner og skoletilknytning
 - Følge opp prosjekter som skal bidra til at flere fullfører videregående opplæring
 - Følge opp felles embetsoppdrag til fylkesmannen for at ulike tjenesters innsats rettet mot barn og unge skal bli bedre koordinert
 - Sikre at barneverntjenesten får samtykkekompetanse ved behov for spesialundervisning i samarbeid med KD
 - Utarbeide en felles veileder om samarbeid mellom barnevern og skole

1.4.3.2 SAMARBEID MELLOM BARNEVERNTJENESTE OG ARBEIDS- OG VELFERDSFORVALTNINGEN

Departementet mener innsatsen til barnevernet og arbeids- og velferdsforvaltningen overfor marginaliserte grupper må bli bedre koordinert.

Departementet vil

- Utarbeide felles retningslinjer for samarbeid og ansvarsdeling mellom barneverntjenesten og arbeids- og velferdsforvaltningen i samarbeid med Arbeidsdepartementet (AD)

1.4.3.3 SAMARBEIDET MELLOM BARNEVERNET OG FAMILIEVERNET

Departementet vil

- –Stimulere til et bedre samarbeid mellom familievernet og barnevernet.

1.4.3.4 SAMARBEID MELLOM BARNEVERN-TJENESTEN OG HELSETJENESTER

Departementet vil

- Legge til rette for at barn i barnevernet får nødvendig tilgang til psykisk helsehjelp. Departe-

mentet vil i samarbeid med Helse- og omsorgsdepartementet (HOD) sørge for at:

- Det opprettes et forpliktende samarbeidsforum mellom Hdir og Bufdir med mål om å styrke samarbeidet mellom barnevernet og psykisk helsevern for barn og unge
- Hdir og Bufdir utarbeider felles retningslinjer om samarbeidet mellom barnevernet og psykisk helsevern for barn og unge
- Direktoratene gis i oppdrag å legge til rette for forpliktende samarbeidsavtaler mellom helse og barnevern på både kommunalt og statlig nivå
- Det legges til rette for videre forskning og kunnskapsutvikling for å få mer kunnskap om psykiske vansker og psykiske lidelser hos barn i barnevernet og mer systematisk oversikt over hva slags hjelp de trenger og hvilken oppfølging de får. Dette ses i sammenheng med behovet for økt forskningskunnskap om hva barn i barnevernet strever med generelt.

1.4.4 Oppsummering

Barneverntjenesten har en plikt til å samarbeide med andre når dette er nødvendig for at barn skal få den hjelpen de trenger. Departementet vil legge til rette for at samarbeidet mellom barneverntjenesten og andre tjenester styrkes.

Det er barnets og familiens behov for hjelp som må danne grunnlaget for hvem som må samarbeide og hvordan samarbeidet bør innrettes.

1.5 Kvalitet i barnevernets arbeid

Departementets mål

- Alle deler av barnevernet skal sikre høy kvalitet i tiltak og tjenester til det beste for barn og familier
- Høy kvalitet betyr:
 - at hjelpen skal bidra til positive endringer i barnets liv
 - at barn og familier medvirker i alle prosesser
 - et målrettet arbeid med tiltak som gir positive endringer. Det betyr at barnevernet må ta i bruk den best tilgjengelige kunnskapen om metoder og tilnæringsmåter
 - et samarbeid med andre tjenester som skole, barnehage, arbeids- og velferdsforvaltningen, helsestasjon og psykisk helsevern for å sikre helhetlig hjelp

1.5.1 Kvalitet i barneverntjenestens saksbehandling

1.5.1.1 KVALITETSMÅL I BARNEVERNET

Kvalitetsmål 1:

Barn og familier skal få hjelp som virker

Kvalitetsmål 2:

Barn og familier skal møte trygge og sikre tjenester

Kvalitetsmål 3:

Barn og familier skal bli involvert og ha innflytelse

Kvalitetsmål 4:

Barn og familier skal møte tjenester som er samordnet og preget av kontinuitet

Kvalitetsmål 5:

Barnevernets ressurser skal utnyttes godt

Kvalitetsmål 6:

Barnevernet skal sørge for likeverdige tjenester

Departementet vil

- At alle deler av barnevernet tar i bruk de seks nasjonale kvalitetsmålene for å videreutvikle kvalitet i barnevernets tjenester og tiltak
- Bufdir, som fagdirektorat for hele barnevernet, skal være en viktig aktør for å spre kunnskap om målene

1.5.1.2 FAGLIGE ANBEFALINGER

Departementet vil

- Sørge for å utvikle faglige anbefalinger på sentrale områder i samarbeid med kommunene og barn og familier med erfaring fra barnevernet. De faglige anbefalingene skal utvikles med utgangspunkt i forsknings og erfaringsbasert kunnskap på områdene.
- At det utvikles kvalitetsindikatorer som et bidrag til å vurdere barnevernets arbeid opp mot kvalitetsmål og faglige anbefalinger.

1.5.2 Oppsummering

Barnevernets tiltak og tjenester skal ha høy kvalitet. Revisjons- og tilsynsrapporter gir eksempler på manglende kvalitet i barnevernets arbeid. Departementet foreslår å lovfeste krav til forsvarlige tjenester i barnevernloven. I tillegg vil departementet styrke kvaliteten gjennom bruk av nasjonale kvalitetsmål, faglige anbefalinger og kvalitetsindikatorer. Dette vil gi de ansatte tilgang til oppdatert fagkunnskap, og dermed styrke kvaliteten i barnevernets arbeid.

1.6 Et robust barnevern med høy kompetanse

Departementets mål

- At barnevernet over hele landet skal ha tilgang på nødvendige kompetanse, ressurser og tiltak.

1.6.1 Kunnskapstriangelet: praksis, utdanning og forskning

1.6.1.1 KOMPETANSEBEHOV I STATLIG OG KOMMUNALT BARNEVERN

Departementet vil

- Be Bufdir arbeide for å styrke utredningskompetansen gjennom identifisere gode kartleggingsverktøy og utvikle faglige anbefalinger i barnevernet i samarbeid med kommunene
- Drøfte innsatsområder for kompetansestyrking i årene framover sammen med utdanningsinstitusjonene og ansatte i barnevernet
- Bidra til at velutprøvde undervisningsopplegg knyttet til å samtale med barn blir gjort kjent ved samtlige barnevernutdanninger i samarbeid med utdanningsinstitusjonene
- Bidra til at barnevernets ansatte får opplæring i det å snakke med barn
- Ta initiativ til at utdanningssektoren utvikler en videreutdanning i barnevernledelse på mastergradsnivå
- Vurdere behovet for en egen modul for institusjonsledere

1.6.2 Kompetansen i det kommunale barnevernet

1.6.2.1 INNSATS FOR Å STYRKE KOMPETANSEN I KOMMUNENE

Departementet vil

- Stimulere kommunene til å innføre et veiledet førsteår gjennom å støtte et videreutdanningstilbud i veiledning
- På bakgrunn av evaluering av prosjekt med veiledet førsteår i Bærum kommune, vurdere om andre deler av barnevernet også skal få et tilsvarende tilbud
- Støtte kompetansehevende tiltak i kommunene og tilby konferanser på nasjonalt prioriterte tema, som håndtering av meldinger og undersøkelser, juridisk kompetanse, vold og overgrep og samtaler med barn
- Fortsatt støtte videreutdanningen Barnevern i et minoritetsperspektiv

1.6.3 Utdanningene til arbeid i barnevernet

DEPARTEMENTET VIL

- Styrke samarbeidet og erfaringsutvekslingen mellom utdanningene og barnevernets praksis gjennom samarbeidsorganet som er etablert mellom utdanningene som kvalifiserer til arbeid i barnevernet
- Arrangere årlige utdanningskonferanser for utdanningene som kvalifiserer til arbeid i barnevernet

1.6.4 Forskning

DEPARTEMENTET VIL

- Stimulere til samarbeidsprosjekter og utviklingsarbeid mellom forskningsmiljøer, utdanningene og barnevernet, blant annet gjennom satsingen på praksisrettet forskning og innføringen av et veiledet førsteår i barnevernet

1.6.5 Særlige utfordringer for små kommuner

DEPARTEMENTET VIL

- At det utvikles nasjonale kriterier som et bidrag til å vurdere kvaliteten i barnevernets arbeid opp mot kvalitetsmål og faglige anbefalinger. Dette vil gjøre det lettere for kommuner å vurdere egen tilstand sammenlignet med andre kommuner.
- Sørge for tett oppfølging av barneverntjenester og kommuner det er grunn til å være bekymret for. Fylkesmannsembetene vil få i oppdrag å utarbeide regelmessige oversikter over utsatte kommuner og sørge for at disse kommunene får særskilt oppfølging og veiledning.
- Sørge for å utarbeide en veileder om når det er hensiktsmessig å etablere interkommunalt samarbeid på barnevernområdet. Veilederen skal beskrive hvordan slikt samarbeid best kan utredes og organiseres.

1.6.6 Oppsummering

I dagens barnevern er ikke alltid kompetansen tilstrekkelig for å se barnas behov eller gi barn den hjelpen de trenger. Departementet ønsker derfor å utvikle kompetansen og kunnskapsgrunnlaget i tiden framover. Dette krever at hele kunnskapstriangelet involveres i kompetanse- og kunnskapsutviklingen. Praksis, utdanning og forskning skal alle ha barnas behov i sentrum for sitt arbeid, og hjelpe hverandre med å nå det felles målet om et barnevern til barnets beste. Kompetanse er avgjørende for å styrke kvaliteten i barnevernets arbeid. Gjennom interkommunalt samarbeid kan små barneverntjenester få større bredde i kompetansen og bedre tilgang på nødvendige tiltak. Departementet vil legge til rette for systemer som gjør at utsatte kommuner kan følges opp særskilt og stimulere til at flere kommuner inngår i interkommunalt samarbeid om barnevern.

1.7 Hjelpetiltak

Departementets mål

- Ved å systematisere, forske og evaluere skal kvaliteten i hjelpetiltakene styrkes. Hjelpetiltakene skal bidra til positive endringer for barnet.

1.7.1 Videre utvikling av hjelpetiltak

DEPARTEMENTET VIL

- At den pågående forskningsinnsatsen på hjelpetiltak skal gi økt kunnskap om virkningen av ulike typer hjelpetiltak
- At denne kunnskapen skal gjøres tilgjengelig for ansatte i barnevernet

1.7.1.1 TILBUDET TIL SPED- OG SMÅBARN

Departementet vil

- Vurdere hvordan tilbudet til utsatte sped- og småbarnsfamilier kan utvikles videre, gjennom blant annet å styrke kompetansen i barnevernet.

1.7.1.2 EVALUERING AV TILTAK OG BRUK AV TILTAKSPLANER

Departementet vil

- Sørge for at alle landets kommuner får tilgang på gode evalueringsverktøy

1.7.1.3 SAMTALE MED BARN

Departementet vil

- At barn skal medvirke ved valg og evaluering av hjelpetiltak

1.7.2 Oppsummering

Barn og unge skal få hjelpetiltak som fører til positive endringer i deres liv. Å systematisere erfaringer gjennom forskning vil bidra til et mer kunnskapsbasert barnevern. Hjelpetiltak skal tilpasses det enkelte barn og foreldrenes situasjon. Barnevernet skal i større grad enn i dag bruke tiltaksplaner og evalueringsverktøy. Jevnlige evaluering av de tiltakene barneverntjenesten bruker for det enkelte barn, er nødvendig for å kunne vurdere om hjelpen som er satt inn er tilstrekkelig.

1.8 Fosterhjem

Departementets mål

- Å ha nok fosterhjem med en kvalitet som gir den grunnleggende trygghet, stabilitet, omsorg og utvikling som barnet har behov for. Fosterhjemmet skal legge til rette for barnets medvirkning og ivareta barnets rett til å bli hørt.

1.8.1 Tilstand og hovedutfordringer

1.8.1.1 SIKRE NØDVENDIG REKRUTTERING AV FOSTERHJEM, HERUNDER FLERE HJEM I FAMILIE OG NÆRE NETTVERK

Departementet vil

- Stimulere til rekruttering av flere fosterhjem i barnets familie og nære nettverk gjennom blant annet bruk av familieråd

1.8.1.2 HINDRE UTILSIKTEDE BRUDD I FOSTERHJEM

Departementet vil

- Understreke betydningen av god opplæring og tett oppfølging av fosterforeldre, slik at ansvarlige instanser sørger for at fosterforeldrene blir godt forberedt til oppdraget og får god nok kompetanse til å møte det enkelte fosterbarns individuelle behov

1.8.1.3 SIKRE GOD OPPFØLGING OG VEILEDNING AV FOSTERFORELDRE

Departementet vil

- Sikre god kvalitet i den generelle veiledningen til fosterforeldre, med økt vekt på kunnskapsbasert gruppeveiledning
- I samarbeid med utdanningssektoren legge til rette for at fosterhjemsarbeidet i større grad skal inngå som del av utdanningene som kvalifiserer til arbeid i barnevernet

1.8.1.4 SIKRE GODE RAMMEVILKÅR FOR FOSTERFORELDRE

Departementet vil

- Kartlegge fosterforeldres økonomiske rammevilkår

1.8.1.5 STATLIGE FAMILIEHJEM OG KOMMUNALT FORSTERKET HJEM HAR TO ULIKE MÅLGRUPPER

Departementet vil

- Evaluere bruken av de statlige fosterhjemmene og de kommunalt forsterkede fosterhjemmene

1.8.2 Oppsummering

Fosterhjemstiltaket må videreutvikles. For å gi barn i fosterhjemmene best mulig utviklingsmuligheter, må man arbeide på flere hold. Det gjelder blant annet å sikre god utredning av barnet før plassering, å rekruttere et tilstrekkelig antall kompetente fosterforeldre og å gi disse en systematisk og langsiktig oppfølging tilpasset det enkelte barn. Barnets rett til god informasjon og medvirkning må vies særlig oppmerksomhet. Kapittel 25 om tilsyn og kontroll med

barn i fosterhjem diskuterer utfordringene med å etablere et velfungerende tilsyn med barn i fosterhjem. Det vises også til kapittel 24 om barneverntjenestens ansvar for å følge opp barn etter en omsorgsovertakelse.

1.9 Institusjoner

Departementets mål

- Institusjonstilbudet skal bidra til å gi barn trygge rammer, utviklingsmuligheter, økt livskvalitet og varige, positive endringer i livet deres. Dette betyr at barna skal bli hørt og sett, bli tatt vare på, møtt med omsorg, stabilitet og forutsigbarhet. Tilbudet skal være tilpasset det enkelte barns behov

1.9.1 Tilbudet i barneverninstitusjoner

1.9.1.1 SIKRE BARNES MEDVIRKNING PÅ INSTITUSJON

Departementet vil

- At Bufdir utvikler rutiner og metoder for å ivareta barns medvirkning på institusjon

1.9.1.2 FORSKJELLIGE INSTITUSJONER TILPASSET BARNES BEHOV

Departementet vil

- At alle barn skal få god og forsvarlig omsorg uavhengig av hvilken institusjon de blir plassert i
- At institusjonstilbudet blir utviklet videre for å ivareta barns ulike behov

1.9.1.3 KOMPETANSE

Departementet vil

- At institusjonsansatte skal ha et høyere utdannings- og kompetansenivå enn de har i dag
- Vurdere behovet for en egen modul for institusjonsledere
- Revidere kvalitetsforskriften slik at den blant annet blir oppdatert i henhold til ny kunnskap på området

1.9.1.4 UTREDNING

Departementet vil

- At barn i større grad enn i dag blir tilstrekkelig utredet både før plassering, under og etter endt opphold. Dette som et grunnlag for å gi et godt

tilpasset tilbud og for å gi forutsigbarhet og stabilitet i institusjonsplasseringen

1.9.1.5 OPPFØLGING UNDER OG ETTER ENDT INSTITUSJONSOPPHOLD

Departementet vil

- At barn i større grad enn i dag blir fulgt opp av barneverntjenesten under og etter opphold på institusjon

1.9.1.6 ARBEIDSTIDSORDNINGER

Departementet vil

- Utrede hensiktsmessige arbeidstidsordninger i statlige institusjoner tilpasset målgruppenes ulike behov, for å få ordninger som er i bedre samsvar med barn og unges behov

1.9.1.7 UTDANNING OG HELSE

Departementet vil

- At ansatte ved institusjonene skal styrke sin kompetanse om psykisk helse
- At ansatte ved institusjonene har kunnskap om barnas behov for skoletilknytning og skoleresultater
- At institusjonene samarbeider med skolen og psykisk helsevern til det beste for barna

1.9.2 Oppsummering

For noen barn er det best å bo på institusjon i en kortere eller lengre periode. Barneverninstitusjoner er derfor en nødvendig del av barneverntilbudet. Tilbudet skal være likeverdig og differensiert med god kvalitet, tilpasset den enkeltes behov. Det utføres mye godt arbeid på norske barneverninstitusjoner, og det er allerede igangsatt et viktig arbeid for å videreutvikle tilbudet. Det er likevel enkelte forhold som må forbedres. Barn skal i større grad enn i dag bli tilstrekkelig utredet både før plassering, under og etter endt opphold. Det er avgjørende at barnevernet samarbeider mer systematisk med tjenester som skole og psykisk helsevern. For å ivareta barn på institusjon er det også nødvendig å styrke de ansattes kompetanse og tilrettelegge for barns medvirkning.

1.10 Bedre beskyttelse av barns utvikling

Departementets mål

- Barns utvikling skal beskyttes bedre

1.10.1 Barnets beste grunnregelen for arbeid i barnevernet

1.10.1.1 FORSLAG OM NYTT PRINSIPP DER BARNET KAN KNYTTE SEG TIL ANDRE ENN DE BIOLOGISKE FORELDRENE OG UTVIKLE SEG BEDRE

Departementet vil

- At det overordnede prinsippet om barnets beste fortsatt skal være grunnregelen for barnevernet. Barnets beste skal baseres på følgende faglige prinsipper:
 - Tilknytnings- og relasjonskvalitet: Samspill, relasjonskvalitet og tilknytningsform sett i sammenheng med barnets alder
 - Biologiske bånd: At barn generelt sett har best av å vokse opp i egen familie, og at kontakten mellom familien og barnet skal opprettholdes etter en omsorgsovertakelse
 - Mildeste effektive inngrep: At barnevernet ikke skal sette inn mer inngripende tiltak enn det som er nødvendig i familier som trenger bistand. Samtidig må barnevernet mene at tiltaket er effektivt og slik gi den hjelpen barnet har behov for.
 - Barnets medvirkning: Barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet
- Vurdere om og i tilfelle hvordan prinsippene kan presiseres ytterligere i barnevernloven
- Utvikle faglige anbefalinger for å tydeliggjøre hvilke momenter som bør inngå i vurderingen av barnets beste
- Videreutvikle kompetansen både i barnevernet og hos barnefaglige sakkyndige når det gjelder betydningen av tilknytnings- og relasjonskvalitet

1.10.2 Bedre grunnlag for å vurdere omsorgsovertakelser

DEPARTEMENTET VIL

- Sørge for at det utarbeides faglige anbefalinger med utgangspunkt i ny kunnskap. Dette skal hjelpe barnevernet til å vurdere om vilkårene for omsorgsovertakelse er til stede
- Igangsette tiltak for å øke barnevernets utredningskompetanse for å vurdere om barnet lever i en situasjon som gjør en omsorgsovertakelse nødvendig. Dette medfører også å styrke kompetansen i å utrede tilknytningskvalitet og foreldrenes potensiale for å gi barnet den omsorgen det trenger.

1.10.3 Bedre oppfølging av foreldre som har omsorgsplasserte barn

DEPARTEMENTET VIL

- Vurdere modeller for å følge opp foreldre til omsorgsplasserte barn bedre

1.10.4 Sikre barn bedre stabilitet etter omsorgsovertakelse

SAMVÆR

Departementet vil

- Igangsette forskning om samvær
- Vurdere behovet for faglige anbefalinger om samvær, både i forhold til foreldre og søsken
- Vurdere nærmere om det skal igangsettes et arbeid for å innføre begrensninger i adgangen til å fremme en endrings sak om samvær

ADOPSJON, ET BARNEVERN TILTAK SOM BARNEVERNEN BØR VURDERE

Departementet vil

- At adopsjon som barneverntiltak bør kunne benyttes i større grad enn i dag
- Vurdere nærmere utvalgets anbefalinger slik at praksisfeltet skal bli bedre i stand til å vurdere adopsjon der det er til barnets beste

TILBAKEFØRING TIL FORELDRE ETTER EN OMSORGS-OVERTAKELSE

Utvalget (NOU:2012:5) anbefaler at det bør være obligatorisk for fylkesnemnda å vurdere barnets tilknytning til blant annet fosterforeldre i alle saker som gjelder tilbakeføring, dersom det har gått mer enn to år etter plassering. Utvalget foreslår at dette skal gjelde uavhengig av om det er en frivillig plassering eller ikke.

Departementet vil

- Vurdere utvalgets anbefaling nærmere

1.10.5 Bedre hjelp mens barnet bor hjemme

PÅLEGG OM HJELPETILTAK

Departementet vil

- Utrede om hjelpetiltak i større grad enn i dag skal kunne pålegges foreldre, med vekt på både den faglige innretningen og de juridiske sidene
- Lage en plan for hvordan barnevernet kan sikres mer kompetanse om, og tilgang til, flere omsorgsendrende eller foreldreveiledende tiltak som støtter opp under trygg tilknytning

TILTAK MED DOKUMENTERT EFFEKT

Departementet vil

- Ta initiativ til et langsiktig fagutviklingsprogram i samarbeid med kommunene for systematisk å prøve ut hjelpetiltak i barnevernet. Målet er å bidra til positiv endring for barnet. Innsatsen skal følges med forskning for å sikre en videreutvikling av hele hjelpetiltaksfeltet. Gjennom en slik innsats vil det være interessant å prøve ut forskningsbaserte tilknytningsfremmende tiltak, med et langsiktig mål om landsdekkende implementering av flere tiltak
- Sørge for at virksomme tiltak og forskningskunnskap blir tilgjengelige for ansatte i barnevernet
- Videreutvikle kompetanse hos ansatte i barnevernet

EVALUERING AV HJELPETILTAK

Departementet vil

- Sørge for at alle landets kommuner får tilgang på evalueringsverktøy til bruk når hjelpetiltakene skal evalueres

1.10.6 Bedre vern av barn som ikke er født

DEPARTEMENTET VIL

- Igangsette en utredning i samarbeid med HOD av tiltak knyttet til vern av barn som ikke er født

1.10.7 Forholdet mellom barnevernlov og barnelov

DEPARTEMENTET VIL

- Utrede problemstillinger knyttet til forholdet mellom barnelov og barnevernlov nærmere

1.10.8 Familiedomstol

DEPARTEMENTET VIL

- Se nærmere på forslaget om å etablere en familiedomstol, og samtidig vurdere om utvalgets intensjoner bak forslaget kan løses på andre måter

1.10.9 Oppsummering

Raundalen-utvalget tar opp viktige dilemmaer og verdivalg knyttet til barn og foreldres motstridende interesser i barnevernssaker. Forslagene i utredningen skal først og fremst sikre barna en mer stabil og forutsigbar omsorgssituasjon og som ivaretar barnets utvikling. Departementet vil prioritere noen av forslagene fra utvalget i det videre arbeidet. Blant annet vil vern av barn som ikke er født stå sentralt. Videre vil departementet at det overordnede prinsippet om barnets beste fortsatt skal være grunnregelen for alt arbeid i barnevernet. Departementet ser det som viktig å sikre at tilknytnings- og relasjonskvalitet skal

være en sentral del av barnevernets faglige arbeid. Biologiske bånd, det mildeste effektive inngrep og barnets rett til medvirkning vil også være viktige faglige prinsipper. Departementet vil vurdere om og eventuelt hvordan prinsippene kan presiseres ytterligere i barnevernloven. Departementet ønsker også at barnevernet skal få et bedre grunnlag for å vurdere omsorgsovertakelser, at foreldre får bedre oppfølging etter omsorgsplasseringer og at barnet skal ha bedre stabilitet etter omsorgsovertakelse.

Del II Proposisjonsdel**1.11 Innledning – hovedprinsipper for oppgave- og ansvarsfordelingen i barnevernet****1.11.1 Departementets vurderinger og forslag**

Et grunnleggende mål for barnevernet er å sikre at det enkelte barn skal motta riktig tjenestetilbud og at ressursene skal fordeles slik at flest mulig barn får best mulig hjelp.

Evalueringen viser at det statlige barnevernet har kommet langt i å nå målene som ble satt. Departementet holder fast ved å ta utgangspunkt i utfordringene evalueringen viser knyttet til uavklarte ansvarsforhold mellom statlig og kommunalt nivå og til likeverdigheten i det tilbudet staten gir. Etter departementets oppfatning er hovedutfordringen fortsatt å sikre et godt og likeverdig tilbud til barna, samtidig som det skal tas hensyn til den heterogene kommunestrukturen og til at kommunene skal ha handlefrihet i sin oppgaveløsning.

For barneverntiltak som i dag er statlige, legger departementet opp til en videreføring av det statlige ansvaret. En samling av tjenester og oppgaver gir vanligvis en bedre ressursutnyttelse i form av høyere kvalitet og bedre tjenester. Barnevernets institusjonstilbud fremskaffes med mindre ressursbruk når virksomheten samles. Ordninger hvor flere parallelle systemer bygges opp for å drive disse tjenestene, vil øke andelen av barnevernmidlene som må brukes til administrative kostnader.

Kommunene har ulike forutsetninger for å ivareta sine oppgaver. Dette utfordrer målet om et likeverdig barnevern. Departementet ser også behov for at kompetansen som er bygget opp i statlig barnevern i størst mulig grad må videreføres for å ivareta målsettingen om et likeverdig barneverntilbud av høy kvalitet over hele landet. Flere av storbyene har i sine høringsuttalelser fastholdt sitt ønske om å overta et større ansvar for barnevernet.

Etter departementets vurdering vil en storbyordning tilsvarende Oslos for flere byer, svekke det statlige barnevernets mulighet til å holde et tilstrekkelig differensiert og kvalitetsmessig høyt tilbud i resten

av landet. Hovedgrunnen til dette er at klienttilgangen til institusjonene vil bli redusert.

Etter departementets oppfatning er hovedutfordringen fortsatt å sikre et godt og likeverdig tilbud til barna og en god utnyttelse av de samlede ressursene i barnevernet. Dagens todeling av oppgaveansvaret ivaretar best disse perspektivene. Arbeidsdelingen mellom stat og kommune forutsettes å sikre kvaliteten i tjenestene og tiltakene, hindre dobbeltarbeid og gi klare ansvarsforhold. Dagens overordnede ansvars- og oppgavefordeling legges dermed, som i høringsnotatet, til grunn for departementets videre vurderinger av samhandlingsutfordringene som evalueringen og høringsinstansene peker på.

SAMHANDLINGSUTFORDRINGER

Departementet legger til grunn at samhandlingsutfordringene mellom stat og kommune vil bli redusert gjennom denne proposisjonens forslag til endringer i finansierungsordning og tydeliggjøring av ansvarsfordelingen mellom stat og kommune.

Det er viktig å se samhandlingsutfordringer i sammenheng med behovet for fortsatt kvalitets- og kompetanseutviklingen på feltet. Departementet viser i den forbindelse til proposisjonens ulike forslag for å sikre bedre kvalitet i barnevernet, herunder forslag til lovendringer for å styrke barnas rettssikkerhet.

En tydeliggjøring av det statlige barnevernets rolle vil også bidra til at kommunens faglige ansvar og oppgaver går klarere frem. Dette vil underbygges av forslag om økt finansierungsansvar for kommunene ved bruk av statlige tiltak.

Departementet legger til grunn at dagens samhandlingsutfordringer gjelder både faglig dialog, faglig kvalitet og ulikhet knyttet til økonomiske insentiver.

1.12 Endringer i finansierungsansvaret

1.12.1 Departementets vurderinger og forslag

INSTITUSJONER

Finansierungsordningen må innrettes slik at det legges mest mulig til rette for at rett tiltak til rett tid velges.

Departementet legger til grunn at staten har ansvaret for grunnfinansierungsingen av institusjonstilbudet og at stat og kommune fortsatt bør dele på utgiftene som følger når et barn plasseres i institusjon. Departementet holder videre fast ved forslaget om at omfanget av kommunenes egenbetaling i større grad skal gjenspeile de ulike tiltakenes faktiske kostnader. Dette innebærer å gå bort fra dagens prinsipp om kostnadsnøytralitet ved valg av tiltak. I stedet tas det utgangspunkt i at kommunen skal betale en tilnærmet lik andel av kostnadene ved ulike typer statlige tiltak.

Etter departementets oppfatning gir høringen ikke grunnlag for å revurdere forslaget om å gi kommunene et større finansierungsansvar for institusjoner. I dag er statens finansielle bidrag langt større for institusjonsplasser enn for andre tiltak. Det betyr at staten også har den største andelen av kostnadene. Dette kan gi både stat og kommuner gale insentiver. For staten kan økonomiske hensyn bli uforholdsmessige sentrale i enkeltsaker, mens situasjonen kan bli omvendt for kommunene i den forstand at de ikke tar inn over seg tiltakets faktiske kostnader. Likere økonomiske insentiver mellom stat og kommune er avgjørende for å bedre samhandlingen mellom forvaltningsnivåene ved valg av tiltak for det enkelte barnet.

Departementet presiserer at det er et mål for betalingsordningene at de bidrar til mest mulig effektiv bruk av barnevernets samlede ressurser. Det betyr i det enkelte tilfellet at de som bestemmer tiltaksbruken må vurdere tiltakets nytte opp mot dets kostnader. Etter departementets vurdering er det en del av den barnevernfaglige beslutningen at man også vurderer kostnaden ved tiltaket opp mot hvor godt tiltaket vil være for det enkelte barn. Betalingsordningene må legges til rette for at dette blir mulig i praksis.

Målet er at bruken av institusjoner skal ha et barnevernfaglig riktig omfang. Tiltaket skal hverken overforbrukes eller underforbrukes. Ved økt kommunalt betalingsansvar vil det særlig i innfasingsperioden være økt risiko for at økonomiske hensyn får for sterk vekt i den barnevernfaglige vurderingen. Dette bør etter departementets syn ha betydning både for hva det endelige nivået for kommunenes betalingsansvar bør være og for hvor raskt økningen av den kommunale egenbetalingen bør settes i verk.

FOSTERHJEM

Fosterhjem er det mest brukte tiltaket i barnevernet. Forsterkede fosterhjem kan være et alternativ både til statlige fosterhjem og til institusjonsplassering. Dagens refusjonsordning bidrar til høy kvalitet og bedre rekruttering av fosterhjem med forsterkningsbehov. Noen forsterkningstiltak vil også kunne bidra til mer stabile fosterhjem ved at fosterforeldrene får en tettere oppfølging fra kommunen eller spesielle fagpersoner.

Flere høringsinstanser foreslår i høringen at statens refusjon av utgifter til forsterkningstiltak i kommunale fosterhjem avvikes og at midlene overføres til kommunene. På den måten vil kommunene få det fulle finansierungsansvaret for kommunale fosterhjem. Høringsinstansene viser til at refusjonsordningen er administrativt krevende både for kommunene og for staten.

Departementet viser til at forslaget om å oppheve dagens refusjonsordning ikke var fremmet i hørings-

notatet, og dermed ikke har vært på høring. Et slikt forslag ville i så fall innebære at statens lovfestede medfinansieringsansvar for fosterhjem i barnevernloven § 9-4 oppheves. Departementet vil vurdere dette nærmere sammen med forslaget fra bl.a. KS om å oppheve ordningen og overføre midlene til kommunen.

LOVENDRINGER

De foreslåtte endringene i prinsippene for fastsettelsen av kommunenes betalingsansvar for institusjoner forutsetter endring i barnevernlovens finansieringsbestemmelser. Departementet holder fast ved forslaget i høringsnotatet om å endre barnevernloven § 9-4 for å løsrive reglene for fastsettelse av kommunenes egenandel for institusjon fra satsene for statens betalingsansvar for fosterhjem.

For barn plassert i institusjon skal staten i henhold til barnevernloven § 9-4 dekke den delen av utgiftene som overstiger det kommunene plikter å betale etter § 9-5. Forslaget til endringer i finansieringsordning innebærer ingen endringer i prinsippet om at staten kan kreve en nærmere fastsatt egenandel fra kommunene ved institusjonsplasseringer. Departementet foreslår at dette prinsippet videreføres i første ledd i bestemmelsen.

Departementet foreslår videre at dagens regel om statlig medfinansieringsansvar for barn plassert i fosterhjem, videreføres i første ledd i § 9-4. Dagens regler innebærer i praksis at staten dekker utgifter til forsterkning av kommunale fosterhjem når utgiftene overstiger en fastsatt grense. Endringene i finansieringsordningen forutsetter at satsene for statens betalingsansvar for fosterhjem løsrives fra kommunenes egenandel for institusjonsplasseringer. Departementet foreslår derfor at bestemmelsen endres slik at det i stedet fremgår at staten skal dekke en andel av kommunenes utgifter til fosterhjem etter nærmere satser fastsatt av departementet.

I høringsnotatet ble det foreslått å gi forskriftshjemmel for å fastsette nærmere rammer for statens betalingsansvar begrunnet i behovet for å kunne presisere hvilke forutsetninger som må være oppfylt for at statens betalingsansvar for bl.a. institusjonsplasser skal utløses. Departementet opprettholder forslaget om å innføre hjemmel i barnevernloven § 9-4 for å fastsette forskrift.

Departementet opprettholder imidlertid forslaget om å ta ut av dagens § 9-5 annet punktum formuleringen om at det kan fastsettes satser også ved inntak i institusjon eller senter for foreldre og barn med tilknyttet spesialisttjeneste. Bakgrunnen er at denne presiseringen ikke har noen praktisk betydning. Departementet foreslår videre en språklig presisering av forskriftshjemmelen i § 9-5 slik at det i ordlyden

fremgår at forskriften omfatter kommunenes egenbetaling.

Departementet foreslår etter dette endringer i barnevernloven §§ 9-4 og 9-5.

1.13 Den faglige samhandlingen mellom stat og kommune i enkeltsaker

1.13.1 Departementets vurderinger og forslag

1.13.1.1 INNLEDNING

Departementet viser til at forslaget i høringsnotatet gikk ut på å tydeliggjøre barnevernlovens ansvarsfordeling mellom stat og kommune i forbindelse med plasseringer av barn utenfor hjemmet. Det ble ikke foreslått lovendringer. Departementets vurderinger i det følgende gjelder dermed ikke forslag til lovendringer, men er presiseringer av dagens regler om ansvarsfordelingen. Formålet er å bedre premissene for samhandlingen mellom forvaltningsnivåene. Det foreslås videre at enkelte presiseringer tas inn i forskrift.

Som departementet viste til i høringsnotatet, er det kommunen som har ansvar for å fatte beslutninger om tiltak, herunder å fremme saker for fylkesnemnda. Det er kommunen som har ansvar for å undersøke om det foreligger forhold som kan gi grunnlag for tiltak etter barnevernloven. Dette følger av barnevernloven § 4-3. Hvorvidt en melding til barnevernet skal henlegges, om det skal iverksettes hjelpetiltak eller om sak skal fremmes for fylkesnemnda, beror på kommunens vurderinger og undersøkelser. Utredningen av barnet er avgjørende for de tiltaksvalg som tas og som barneverntjenesten og kommunen vil være ansvarlig for. Departementet legger til grunn at statlig barnevern ikke skal foreta egne utredninger av barnets behov som alternativ til å legge kommunens utredning til grunn, fordi kommunen på denne måten i realiteten vil være overprøvd av staten uten at staten har hjemmel i loven for det. Statlig barnevern skal som utgangspunkt legge kommunenes utredninger til grunn for sine vurderinger.

Departementet viser til at dette innebærer et stort faglig ansvar for kommunene. Departementet viser til at det er avgjørende for valg av riktig tiltak at utredningen av barnet holder tilstrekkelig høy kvalitet. Etter departementets oppfatning er det derfor avgjørende at det utvikles virkemidler for å sikre alle kommuner tilstrekkelig faglig kompetanse.

I høringsnotatet ble det drøftet om staten burde gis hjemmel til på nærmere bestemte vilkår å kreve ytterligere utredning fra kommunen. Departementet viser til at den sterke motstanden fra høringsinstansene gir en tydelig indikasjon på at en slik mulighet ville påvirke samhandlingen mellom stat og kommune på en uheldig måte. Departementet vil derfor

ikke foreslå å gi statlig barnevern hjemmel til å kreve ytterligere utredning fra kommunens side.

Departementet legger til grunn at kommunene må sørge for å bygge opp eller på annen måte skaffe seg tilgang til nødvendig kompetanse i en situasjon hvor Bufetat ikke lenger skal kunne bidra med utredninger. Interkommunalt samarbeid på barnevernområdet kan bidra til etablering av større fagfellesskap og økt tilgang på kompetanse. Departementet legger videre opp til at Bufetat i en overgangsperiode på inntil tre år skal kunne tilby utredning av barn som en tjeneste til kommunene hvis kommunen selv, eller på annen måte, ikke ser seg i stand til å få gjennomført en utredning av tilstrekkelig kvalitet.

1.13.1.2 STATENS BISTANDSPLIKT

Departementet ser det hensiktsmessig å foreta enkelte presiseringer for å klargjøre grensen mellom statens og kommunens ansvar.

Bistandsplikten inntreffer på den kommunale barneverntjenestens anmodning.

Det er kommunen som har ansvaret for å beslutte hvilken type tiltak et barn har behov for og som gjennom utredningen av barnet har ansvaret for at det er et forsvarlig grunnlag for beslutningene. Dette innebærer at statlig barnevern ved utøvelsen av bistandsplikten skal bygge på kommunens vurderinger og faglige grunnlag, med mindre Bufetat har hjemmel til noe annet. Dette betyr likevel ikke at Bufetat skal bli rene utførere av kommunenes bestillinger av tiltak. Bistandsplikten må utøves forsvarlig. For at bistandsplikten skal virke etter sitt formål, er det en forutsetning at det statlige barnevernet utøver et selvstendig faglig skjønn i dialogen med kommunen.

Det statlige barnevernet har et selvstendig ansvar for at tiltaksapparatet brukes etter intensjonene, slik at faglig uheldige plasseringer unngås. Hensynet til barnets beste vil i slike tilfeller kreve at staten går inn i en dialog med kommunen om hvilke typer tiltak barnet vil være best tjent med. Hvis kommunen og staten fortsatt er uenige om tiltaksvalget, følger det imidlertid av barnevernlovens ansvarsfordeling at det er kommunen som avgjør.

Bistandsplikten omfatter et ansvar for å bistå kommunen med å finne frem til en egnet institusjonsplass for det enkelte barn. I sin vurdering skal Bufetat bygge på barnets behov slik dette er beskrevet i kommunens utredning. Hvis dette ikke er tilstrekkelig, vil Bufetat som ledd i den faglige dialogen ha anledning til å be kommunen om tilleggsopplysninger. Departementet presiserer imidlertid at Bufetat ikke kan kreve slike tilleggsopplysninger.

I tilfeller der det er klart at et barn skal plasseres i institusjon, innebærer bistandsplikten at staten har siste ordet med hensyn til hvilken institusjonsplass barnet tilbys.

Sammen med det statlige ansvaret for å tilby en egnet institusjonsplass, følger det også et ansvar for å sikre at det foreligger et forsvarlig faglig grunnlag for vurderingen. Jo mer differensiert institusjonstilbudet er, jo sterkere krav må det stilles til de faglige vurderingene bak en plassering. Dette vil kunne medføre en plikt for statlig barnevernmyndighet til å foreta en selvstendig kartlegging av barnets behov opp mot nærmere bestemte institusjonsplasseringer. Slik kartlegging vil ikke være et alternativ til kommunens utredning, men vil utfylle denne i den grad det er nødvendig for å få et forsvarlig faglig grunnlag for valget av institusjonsplass. Målet er likevel at kommunenes egne utredninger skal være tilstrekkelig, slik at ytterligere kartlegging i statens regi bare vil skje i mer sjeldne tilfeller.

1.13.1.3 FORSKRIFT OM ANSVARSFORDELINGEN MELLOM STAT OG KOMMUNE

Departementet fastholder forslaget om å utarbeide en forskrift som tydeliggjør ansvarsfordelingen mellom stat og kommune ved plasseringer av barn utenfor hjemmet. Formålet er å utarbeide bestemmelser i forskrift som definerer rammer for stat og kommunes ansvar og sikrer at det tas nødvendig hensyn til barnas behov og henholdsvis statens og kommunens vurderinger i ulike faser.

Departementet viser til at bestemmelser om ansvarsfordelingen mellom stat og Departementet foreslår at forskriften begrenses til bare å omfatte spørsmål som gjelder statlig barnevernmyndighets myndighet og oppgaver. Dette innebærer at forskriften ikke vil kunne gi bestemmelser som presiserer innholdet i kommunenes egne plikter og oppgaver. Etter departementets oppfatning er det på bakgrunn av innspillene i høringen, viktig å gi bestemmelser som gjør statlig barneverns rolle og ansvar i ulike faser mer forutsigbar overfor kommunene.

1.14 Statlig støtte til kommunens løsning av sine oppgaver

1.14.1 *Ulovfestet faglig støtte til kommunene i enkeltsaker*

1.14.1.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Statlig barnevern skal på ulike måter bidra til et likeverdig barneverntilbud over hele landet. Dette kommer blant annet til uttrykk ved at staten tilbyr ulike tjenester som går utover det ansvaret barnevernloven legger til det statlige barnevernet.

Mange kommuner har allerede i dag tilstrekkelig kompetanse til å ivareta dette faglige arbeidet, og benytter seg i liten grad av disse statlige tilbudene. Det er imidlertid på bakgrunn av Bufetats engasjement i dag, ikke realistisk å legge til grunn at samt-

lige kommuner i dag har tilstrekkelig kompetanse til å håndtere alle typer saker på en god måte. De av kommunene som ikke har tilstrekkelig kompetanse, må skaffe seg kompetansen utenfra.

Departementet forutsetter at kommunene vil sørge for å bygge opp eller på annen måte skaffe seg tilgang til nødvendig kompetanse i en situasjon hvor Bufetat gjennom sine fagteam ikke lenger skal kunne bidra slik de har vært vant til. Departementet legger derfor opp til at Bufetat i en overgangsperiode på inntil tre år mot kommunal egenbetaling skal kunne tilby utredning av barn som en tjeneste til kommuner som selv ikke ser seg i stand til å få gjennomført utredninger av tilstrekkelig høy kvalitet. Departementet forutsetter at etaten inngår avtaler med aktuelle kommuner om slike tjenester.

Departementet viser til forslaget i høringsnotatet om å avvikle refusjonsordningen for kommunale hjelpetiltak når tiltaket er et alternativ til plassering utenfor hjemmet. Departementet vil følge opp dette i de årlige budsjettframleggene.

1.14.2 Utvikling og formidling av kunnskap og tiltak til kommunene

1.14.2.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Departementet legger til grunn at utvikling av et kunnskapsbasert barnevern over hele landet krever at alle kommuner har tilgang til kunnskap og mulighet til å ta i bruk kunnskap.

Forslaget om etablering av et felles nasjonalt fagorgan må også ses i sammenheng med proposisjonens forslag om å lovfeste krav til forsvarlighet. Systematisk arbeid for å fremme kvalitet og kunnskapsbasert praksis bør omfatte faglig støtte i form av veiledning og faglige anbefalinger. Departementet mener dette vil forutsette omfattende prosesser som krever sentral koordinering og etablering av et nasjonalt fagorgan.

Departementet legger vekt på at det kreves et sentralt fagorgan som kan innhente og oppsummere kunnskap, samt tilby kunnskapsformidling, opplæring og veiledning til hele landet.

Departementet mener at det er hensiktsmessig at ansvaret for faglig utvikling av barnevernet legges til Bufdir. Generell faglig utvikling er en naturlig direktoratsoppgave. Kunnskaps- og tiltaksutvikling rettet mot hele landet bør forankres i nasjonal styring og politikktutforming. En utvidelse av Bufdirs mandat overfor kommunene og det kommunale barnevernet vil også kunne styrke samarbeidet mellom Bufdir og andre direktorater på velferdsområdet.

Bufdir har allerede et ansvar for faglig utvikling av det statlige barnevernet, i tillegg til enkelte oppga-

ver knyttet til kunnskaps- og tiltaksutvikling i kommunene. En utvidelse av Bufdirs mandat som fagorgan for kommunalt barnevern vil bygge på strukturer og kompetanse som allerede finnes og vil understøtte målet om ett felles barnevern. Samtidig må fagutviklingen være forankret i relevante fag- og forskningsmiljøer. Det er ikke noe mål at Bufdir skal være oppdatert om kunnskapsstatus på alle forhold i barnevernet. Direktoratets unike rolle vil være rollen som faglig koordinator og prosesseier, med ansvar for å engasjere aktuelle kunnskapsmiljøer i utarbeidelse av faglige anbefalinger.

Det er samtidig viktig å ta hensyn til kommunenes motargumenter. Et sentralt fagorgan for barnevernet må ha nødvendig legitimitet.

Det viktigste grepet for å styrke den faglige legitimiteten vil være å sørge for brede og inkluderende prosesser. Kommunene og Bufdir må sammen definere behov for kunnskaps- og tiltaksutvikling.

Departementet vil gå videre med forslaget om å utvide Bufdirs mandat som fagorgan for det kommunale barnevernet. Den faglige rollen må innrettes slik at kunnskaps- og tiltaksutvikling skjer med bakgrunn i kommunenes behov og med formål å støtte kommunenes kvalitetsarbeid. Departementet vil i det videre arbeidet også vurdere forholdet mellom Bufdirs rolle som fagorgan og Fylkesmannens veileder- og tilsynsfunksjon.

1.14.3 Utvikling av tjenestespekteret gjennom fagråd

1.14.3.1 DEPARTEMENTETS VURDERINGER OG FORSLAG

Etter departementets syn er det viktig med permanente drøftingsarenaer der staten møter som tilbyder av statlige tjenester, mens kommunen møter som den som etterspør statlige tjenester. Et fagråd kan ha en viktig funksjon med tanke på hvordan det statlige tjenestespekteret best kan tilpasses, dimensjoneres og differensieres for å møte kommunenes behov.

Departementet legger til grunn at fagrådet skal være en arena for generelle drøftinger av tiltaksapparatet mellom de to nivåene i barnevernet. Dette er en dialog som uansett må tas for å sørge for samsvar mellom tiltaksapparatet som tilbys av staten og tiltakene som etterspørres av kommunene. Fagrådets primære funksjon vil være å bidra til å gjøre det statlige tiltaksapparatet mest mulig relevant og tilpasset etterspørselen.

Fagrådet skal etableres på nasjonalt nivå og administreres av Bufdir. Departementet ser at det kan være hensiktsmessig at representasjon i fagrådene avgrenses til representanter fra statlig barnevern og kommunesektoren.

1.15 Barnevernlovens regler om organisering av statlig barnevernmyndighet

1.15.1 Departementets vurderinger og forslag

Departementet viser til at hensynet til å oppnå større klarhet i roller og ansvar er et gjennomgående hensyn i proposisjonen. Dette gjelder også internt i statlig barnevern.

Direktoratet er i dag uten lovpålagte oppgaver. Dette skaper styringsutfordringer overfor regionen som har lovfestede oppgaver lagt til seg. Departementet opprettholder forslaget om endringer i barnevernloven § 2-2 slik at bestemmelsen gjenspeiler den faktiske oppgavefordelingen i etaten. Dette vil skape større klarhet om roller og ansvar, og derved legge bedre til rette for etatens virksomhetsstyring. Endringen medfører ingen endringer i den faktiske organiseringen.

I bestemmelsen bør det gå klart frem at Bufetat er inndelt i et sentralt og et regionalt nivå.

Departementet foreslår at ansvaret for oppgaver etter barnevernloven tillegges Bufetat i stedet for statlig regional barnevernmyndighet.

Forslaget innebærer større frihet for etaten til å organisere sin egen virksomhet. Formålet med forslaget er imidlertid ikke å legge opp til en betydelig omfordeling av oppgaver mellom region og direktorat. Hovedvekten av oppgavene som loven i dag tillegger regionen, er oppgaver som etter sin art mest hensiktsmessig bør utføres på regionalt nivå.

Vesentlige spørsmål knyttet til organisering vil være underlagt departementets styring av etaten.

Departementet foreslår etter dette endringer i barnevernloven § 2-2. I tillegg foreslås endringer i en rekke av barnevernlovens bestemmelser slik at dagens bruk av «statlig regional barnevernmyndighet» erstattes med «Barne-, ungdoms- og familieetaten». I enkelte tilfeller benyttes imidlertid «regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten» og «sentralt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten».

1.16 Lovfestet forsvarlighetskrav

1.16.1 Departementets vurderinger og forslag

Barnevernets ansvar for å yte forsvarlige tjenester og tiltak fremgår i dag ikke direkte av barnevernloven, men departementet legger likevel til grunn at tjenester og tiltak allerede i dag skal være faglig forsvarlige.

Et lovfestet krav vil gi et viktig signal både til tjenesten og til brukerne om standarden for barnevernets arbeid. Lovfesting vil dessuten styrke tilsynsmyndighetenes mulighet til å føre kontroll med at tjenesten holder et faglig forsvarlig nivå både når det gjelder innhold, omfang og når tjenestene ytes. I tillegg mener departementet at lovfesting også kan

bidra til bedret samarbeid både internt i barnevernet og mellom barnevernet og andre velferdstjenester.

Som det fremgår av høringsnotatet er et lovfestet krav om forsvarlighet en såkalt rettslig standard. Dette innebærer at innholdet i vesentlig grad vil bli bestemt av normer utenfor selve loven.

Innholdet i forsvarlighetskravet vil endre seg over tid i takt med utvikling av fagkunnskap og kompetanse på barnevernområdet. Dette innebærer at det verken er mulig eller hensiktsmessig å gi en detaljert og uttømmende beskrivelse av hva som vil være innenfor eller utenfor kravet til forsvarlighet.

Forsvarlighetskravet innebærer imidlertid at tjenestene må holde tilfredsstillende kvalitet, ytes i tide og i et tilstrekkelig omfang.

Departementet viser til at hensynet til det enkelte barnets beste er et selvstendig krav som må ivaretas uavhengig av om kravet til forsvarlighet blir lovfestet i barnevernloven. Hensynet til barnets beste er et grunnleggende prinsipp som gjelder både ved vurderingen av om tiltak skal iverksettes og i vurderingen av hvilke tiltak som eventuelt skal iverksettes.

Selv om forsvarlighetskravet er dynamisk og innholdet vil utvikles over tid i samsvar med normer utenfor loven, vil kravet også måtte tolkes i lys av de øvrige bestemmelsene i barnevernloven. Hvilke bestemmelser som i det enkelte tilfellet er relevante vil måtte bero på en konkret vurdering. Departementet vil særlig fremheve barnevernlovens formålsbestemmelse og bestemmelsen om hensynet til barnets beste som særlig viktige tolkningsfaktorer for å fastlegge det nærmere innholdet i kravet.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med at kommunens barneverntjeneste oppfyller sine lovpålagte oppgaver. Fordi tilsynet er begrenset til et lovligheits-tilsyn, vil det i tilsynssammenheng særlig være forsvarlighetskravets nedre grense som er aktuell.

Av lovtekniske hensyn er kravet til forsvarlighet tatt inn i ny § 1-4. Forslaget er innholdsmessig i samsvar med forslaget som ble sendt på høring.

1.17 Barns rett til medvirkning og barns mulighet til å ha en særskilt tillitsperson

1.17.1 Departementets vurderinger og forslag

1.17.1.1 MEDVIRKNING

Dersom barna selv har vært delaktige i beslutninger som gjelder dem, får beslutningene større legitimitet.

Etter departementets oppfatning bør praktiseringen av barn og unges medvirkning, deltakelse og medbestemmelse i barnevernet styrkes. I dette ligger også at det må sikres at barn og unge gis informasjon om livene sine, det som er bestemt og det som skal bestemmes.

1.17.1.1.1 *Innholdet i kravet til medvirkning*

Etter barnekonvensjonens artikkel 12 nr. 1 skal barnets synspunkter tillegges «behørig vekt». Dette omfatter at barnet har rett til å få uttale seg, bli lyttet til og at det barnet sier blir tatt hensyn til. Det må hele veien anses til at barnet blir godt informert etter sin alder og modenhet.

Hva som er til barnets beste må avgjøres etter at barnets syn er tatt i betraktning. Det er nær forbindelse mellom barnets uttalerett og barnets beste.

En overordnet bestemmelse i barnevernloven om medvirkning vil etter departementets oppfatning understreke barnets generelle rett til å delta i alle forhold som berører det, ikke bare når det skal treffes formelle avgjørelser. Hensikten vil være å bidra til at barnets synspunkter kommer frem, og å gi barnet større grad av trygghet og opplevelse av sammenheng i sin livssituasjon.

Etter departementets oppfatning er det viktig at høringen av barnet ses som en prosess. Retten til medvirkning for barn og unge må utøves under hele saken og under hele forløpet i barnevernet.

Det må legges til rette for at barna gis gode muligheter til å delta som aktive informanter i saker som omhandler dem.

Departementet fant i høringsnotatet at begrepet «medvirkning» er det mest dekkende når det gjelder å få frem viktigheten av at barnet skal ha reell innflytelse i alle de prosesser som barnet deltar i under sin kontakt med barnevernet.

Departementet opprettholder dette forslaget. Ved å benytte dette begrepet blir det tydeliggjort at barnet er blitt godt og skikkelig informert, blitt hørt, har fått anledning til å uttale seg i trygge omgivelser og på måter som gir barnet en følelse av å bli lyttet til og tatt hensyn til.

Alle instanser som har oppgaver etter barnevernloven skal omfattes av den foreslåtte overordnede bestemmelsen i § 4-1. Slik departementet ser det, vil barneverntjenesten som regel være nærmest til å ha ansvaret for å sørge for at barnet informeres.

1.17.1.1.2 *Nærmere regler om medvirkning*

Departementet vil foreslå at nærmere regler fastsettes i forskrift og at det i § 4-1 gis slik forskriftshjemmel. En forskrift vil være mer bindende enn retningslinjer og kan derfor være bedre egnet til å sikre ensartet praksis og dermed sikre en del grunnleggende krav til hvordan medvirkningen skal gjennomføres og hva den skal inneholde.

1.17.1.2 TILLITSPERSON

Selv om flere barneverntjenester allerede i dag legger til rette for at barn skal kunne ha med seg en person de har tillit til, foreslo departementet i

høringsnotatet at det skulle nedfelles i utkastet til nytt annet ledd i § 4-1 om medvirkning at barn under omsorg kan gis anledning til å ha med seg en person de har særlig tillit til.

At lovbestemmelsen er avgrenset til å gjelde barn under omsorg, innebærer imidlertid ikke at barneverntjenesten er avskåret fra å la barnet ha med seg en særlig tillitsperson også i andre tilfeller. Dette må barneverntjenesten vurdere konkret i hvert enkelt tilfelle og i samråd med foreldrene.

Departementet forutsetter at barneverntjenesten informerer barnet om muligheten til å ha med seg en slik tillitsperson.

Departementet vurderer at forvaltningsloven § 13 b nr. 2 åpner for at opplysninger etter en konkret vurdering kan gis til en tillitsperson. Departementet mener at tillitspersonen må pålegges å undertegne en taushetserklæring.

Barneverntjenesten skal selvsagt være svært lydhør i forhold til hva barnet selv ønsker. Barneverntjenesten må likevel i kraft av sitt omsorgsansvar kunne nekte barnet å ha med seg personer som ikke er gode for dem, uten at dette må gjøres i form av et enkeltvedtak som kan påklages. Departementet vil blant annet på denne bakgrunn ikke formulere det som en ubetinget rett for barn og unge å ha med seg tillitsperson, slik enkelte høringsinstanser foreslår. Barneverntjenesten bør i slike tilfeller legge til rette for at barnet kan velge en annen tillitsperson.

Selv om ikke tillitspersonen skal være ansatt av barneverntjenesten og ikke ha noen formalisert rolle, mener departementet at det som en forholdsregel av hensyn til barnets sikkerhet bør kreves fremlagt en politiattest som nevnt i politiregisterloven § 39 første ledd. Departementet foreslår derfor at tillitspersoner inntas i oppstillingen av hvem som skal legge frem politiattest i barnevernloven § 6-10. Poliattiatten skal leveres til barneverntjenesten.

Departementet ser at det er behov for nærmere regler om tillitspersonens oppgaver og funksjon. Det er bl.a. behov for nærmere regler om taushetsplikt/taushetserklæring. Departementet vil derfor foreslå at det gis en forskriftshjemmel i samsvar med dette.

1.18 Begrepsbruken i barnevernloven

1.18.1 *Departementets vurderinger og forslag*

Departementet viser til at det er viktig å lytte til barn og unges ønsker om å endre begreper som oppleves som stigmatiserende. Til tross for at enkelte instanser går mot, er et stort flertall enige i forslaget om å endre begrepsbruken i barnevernloven. Samtidig er høringsinstansene som støtter forslaget uenige både om hvilke begreper som bør endres og om hvilke begreper de i så fall bør erstattes med. Det er derfor etter departementets oppfatning ikke grunnlag

for å fremme konkrete lovforslag på det nåværende tidspunkt.

Departementet vil utrede saken videre i samarbeid med aktuelle brukerorganisasjoner.

1.19 Hjelpetiltak for barn og barnefamilier

1.19.1 Departementets vurderinger og forslag

Departementet fastholder forslaget om å endre barnevernloven § 4-4 annet og tredje ledd om hjelpetiltak slik at bestemmelsen ikke lenger inneholder eksempler på typer hjelpetiltak som kan iverksettes, men i stedet inneholder en angivelse i første ledd av hva som er formålet med et hjelpetiltak. På denne måten fokuseres i større grad på hva som er ønsket virkning av et slikt tiltak. Det er bred støtte til forslaget blant høringsinstansene. Ved å tydeliggjøre formålet med tiltakene vil barneverntjenesten kunne oppleve å stå friere med hensyn til hva slags tiltak de velger. Samtidig vil en slik tydeliggjøring bidra til en større bevissthet rundt valget av tiltak.

Tilbakemeldinger som departementet har fått og som også fremkommer i høringen, tyder på at det benyttes en rekke hjelpetiltak som faglig sett fremstår som mer relevante enn de som fremgår av eksemplene på tiltak i § 4-4 annet ledd. Etter departementets oppfatning er det viktig å fremheve at en fjerning av eksemplene ikke innebærer en begrensning av hvilke hjelpetiltak som kan iverksettes etter loven. De tiltak som er nevnt i dagens lov kan fremdeles benyttes.

Departementet fastholder også forslaget om at barnevernloven § 4-4 tredje ledd om økonomisk stønad bør utgå. Dette fordi økonomisk hjelp er et ytterligere eksempel på hva slags hjelp barnevernet kan gi. Muligheten til å yte økonomisk stønad er ikke avhengig av at tiltaket er spesifisert i loven.

Departementet er imidlertid av den oppfatning at å yte økonomisk stønad til utsatte barn og unge og deres familier er en oppgave som fortrinnsvis ligger hos arbeids- og velferdsforvaltningen.

Departementet fastholder etter dette forslaget til endringer i barnevernloven § 4-4.

1.20 Regulering av institusjoner med hjem

1.20.1 Departementets vurderinger og forslag

1.20.1.1 BEHOVET FOR ET DIFFERENSIERT INSTITUSJONSTILBUD

Forskning har vist at det går dårlig for mange tidligere barnevernsbarn med alvorlige atferdsvansker når de blir voksne.

Departementet har satt særlig fokus på å utvikle nye gode tiltak med mål om at tiltakene skal gi positive og varige endringer i barnas liv. Det har videre vært et mål for departementet å utvikle tiltak som

representerer alternativer til dagens institusjonsplasseringer blant annet ut fra en grunnleggende antakelse om at en familie og et hjem er det beste sted å få omsorg, lære nye ferdigheter og utvikle seg.

Til tross for at det ikke har vært noen utbredt bruk av fosterhjem med særlige forutsetninger, er departementets oppfatning at det fortsatt er ønskelig å ha en adgang til å gi barn med alvorlige atferdsproblemer nødvendig behandling mens de bor i et privathjem. Dette vil i enkelte tilfeller kunne gi større muligheter til å tilpasse plasseringen ut i fra det enkelte barnets behov, og således være i samsvar med prinsippet om hensynet til barnets beste. Det er viktig å ha et differensiert tilbud. For noen barn med store atferdsproblemer vil verken dagens institusjoner eller fosterhjem være en tilfredsstillende løsning.

Departementet ønsker å åpne for at barn med vedtak etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26 kan plasseres i institusjoner som omfatter private hjem. Det legges til grunn at selve behandlingen av barnet skal foregå i disse hjemmene, jf. ny § 5-8a.

En profesjonell oppfølgingsenhet skal ha det overordnede faglige ansvaret for hjemmene.

Konsekvensen av at tiltaket anses som en barneverninstitusjon er at det fullt ut reguleres av barnevernlovens kapittel 5 med tilhørende forskrifter. Dette medfører at tiltaket blant annet reguleres av kvalitetsforskriften, godkjenningsforskriften, tilsynsforskriften og rettighetsforskriften.

Dersom institusjonene er private eller kommunale skal de i tillegg godkjennes på vanlig måte.

1.20.1.2 BEGREPSBRUK

Departementet foreslo i høringsnotatet at privat hjemmene der barna skal bo og motta institusjonsbehandling skulle kalles behandlingshjem. Departementet vil på bakgrunn av høringsuttalelse foreslå å kalle det nye institusjonstilbudet for institusjoner med hjem.

1.20.1.3 KRAV TIL OPPFØLGINGSENHETEN

Oppfølgingsenhetens ansvar medfører at det må stilles krav til enheten som sikrer at den er kompetent til å utøve ansvaret på en god og forsvarlig måte inn mot hjemmet og barnet som er plassert der. Departementet vil fastsette nærmere regler om oppfølgingsenheten i forskrift.

Det må stilles krav om at oppfølgingsenheten må være profesjonell og ledet av en behandlingsansvarlig. Oppfølgingsenheten må bestå av fagfolk med særlig kompetanse på behandling av barn med atferdsvansker, herunder kompetanse på behandlingsmetodene som er dokumentert gjennom solid, empirisk forskning, og som skal kunne iverksettes i hjemmet.

1.20.1.4 KRAV TIL HJEMMENE

Etter forslaget vil hjemmet som tar imot ungdommene sammen med oppfølgingsenheten utgjøre en helhet som reguleres som en institusjon. Ungdommene vil rent faktisk bo i private hjem og motta institusjonsbehandlingen i disse hjemmene. Behandlingen vil også som nevnt i høringsforslaget kunne innebære tvang og andre inngrep i den personlige integritet. Det at det åpnes for bruk av tvang i private hjem som ledd i institusjonsbehandling, innebærer noe nytt og enkelte høringsinstanser har vært bekymret for dette. Departementet ser det derfor som svært viktig å sikre sterk faglighet, innsyn og kontroll og rettssikkerhet i hjemmene.

1.20.1.5 KRAV TIL BEHANDLINGSMETODEN

Departementet understreker at de behandlingsmetoder som skal benyttes i hjemmet må være forankret i allment anerkjent fagteori. Departementet vil vurdere om det er behov for nærmere regler om krav til den faglige metoden i forskrift.

1.20.1.6 RETTIGHETSFORSKRIFTEN

Departementet er opptatt av at barnas rettssikkerhet må ivaretas og at det må være tydelige rammer for deres rettigheter og institusjonens adgang til å benytte tvang eller andre inngrep i den personlige integritet.

Barnevernloven § 5-9 og rettighetsforskriften inneholder bestemmelser som ivaretar den enkeltes personlige integritet og rettssikkerhet ved plassering i institusjon. Dette regelverket vil komme til anvendelse på det nye foreslåtte tiltaket.

1.20.1.7 GRUNNLAG FOR PLASSERING

Departementet la i høringsnotatet til grunn at dette plasseringsalternativet kun vil være aktuelt ved planlagte plasseringer etter §§ 4-24 og 4-26. Fylkesnemnda kan bare fatte vedtak om plassering i institusjon med hjem når den etter en individuell vurdering finner at slik plassering vil gi barnet tilfredsstillende hjelp.

Plassering etter barnevernloven § 4-26 forutsetter samtykke fra barnet og de som har foreldre-ansvaret for barnet. Har barnet fylt 15 år er det tilstrekkelig at barnet samtykker.

1.20.1.8 OVERGANGSREGLER

Lovforslaget innebærer at dagens fosterhjem med særlige forutsetninger etter § 4-27 annet punktum skal fases ut og deretter opphøre. Departementet vil vurdere å fastsette overgangsregler som gjelder frem til disse hjemmene fases ut.

1.21 Styrking av barneverntjenestens oppfølging av barn under og etter varetekt og straffegjennomføring

1.21.1 Departementets vurderinger og forslag

På bakgrunn av høringsuttalelsene opprettholder departementet forslaget i § 3-5 annet ledd om at barneverntjenesten skal holde jevnlig kontakt med kriminalomsorgen og delta i planlegging og tilrettelegging av tiltak etter endt opphold i fengsel. Departementet mener at barnevernet også har et ansvar for de barna som fengsles, og det er viktig å synliggjøre dette i loven. Det er likevel klart at forslaget ikke innebærer at barneverntjenesten overtar kriminalomsorgens ansvar.

Departementet er enig med de høringsinstanser som foreslår å innta i lovteksten at barneverntjenesten, i tillegg til å holde jevnlig kontakt med kriminalomsorgen, også skal holde jevnlig kontakt med ungdommen som sitter i fengsel. Det er svært viktig at barneverntjenesten snakker med ungdommen.

Departementet foreslår å videreføre forslaget om å innta i § 3-5 annet ledd at barneverntjenestens oppfølging av ungdom i fengsel skal anses som et tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år. Dette innebærer at all ungdom som oppholder seg i fengsel skal kunne motta tiltak etter barnevernloven ved løslatelse.

Det har under høringen fremkommet flere innvendinger når det gjelder hvilken kommune som skal ha ansvaret for å delta i fengslingsmøter, følge opp ungdommen under fengselsoppholdet og eventuelt iverksette tiltak etter endt soning for ungdom som ikke hadde tiltak fra barneverntjenesten før pågripelse. Departementet opprettholder forslaget om at barneverntjenesten i den kommune som barnet blir pågrepet skal ha ansvaret.

1.22 Samvær med søsken etter omsorgsovertakelse

1.22.1 Departementets vurderinger og forslag

Samvær og annen kontakt med søsken som de tidligere har levd sammen med i en etablert familie kan være av verdi både ved plasseringer med og uten tanke på senere tilbakeføring. Det er derfor viktig at også barn som av ulike grunner må flytte ut av hjemmet, får mulighet til å bevare og bygge videre på søskenrelasjonen.

Det er viktig at samvær med søsken bare finner sted når hensynet til barnets beste ikke taler mot det.

Høringsrunden har vist bred støtte til at søsken-samvær kan være viktig for et barn som er tatt under offentlig omsorg. Både barn og unge selv, ulike organisasjoner og kommuner har fremhevet betydningen av at et barn under omsorg gis mulighet til å ha kon-

takt med sine søsken, dersom slikt samvær er til barnets beste.

Forslaget om rett til samvær med søsken reiser imidlertid kompliserte spørsmål om søsknenes partsstatus.

Departementet ser behov for en samlet vurdering av partsrettighetene i barnevernssaker. Departementet finner det ikke hensiktsmessig å ta isolert stilling til bare søskens partsstatus. Spørsmålet om retten til samvær med søsken og søskens partsstatus i samværssaker bør derfor utredes nærmere i en bredere sammenheng. Det fremmes på denne bakgrunn ikke i denne proposisjonen noe eget forslag om rett til samvær med søsken i barnevernloven § 4-19.

Departementet ser imidlertid at det kan være grunn til å presisere barneverntjenestens ansvar for å legge til rette for samvær med søsken.

Barne-, likestillings og inkluderingsdepartementet foreslår en ny bestemmelse om barneverntjenestens ansvar for å legge til rette for samvær med søsken, jf. utkastet til § 4-16 ny annen setning.

1.23 Barneverntjenestens ansvar for å følge opp barnet etter en omsorgsovertakelse

1.23.1 Departementets vurderinger og forslag

Forslaget om å tydeliggjøre et løpende og helhetlig oppfølgingsansvar i loven har i hovedsak fått støtte i høringen.

Etter departementets oppfatning er det av avgjørende betydning for ivaretagelsen av barnet at oppfølgingsarbeidet skjer på en systematisk og forutsigbar måte i kommunene. Departementet fastholder derfor at dette løpende og helhetlige ansvaret bør fremgå mer eksplisitt av loven enn det gjør i dag. En slik klargjøring og tydeliggjøring vil bidra til å sikre at barnet får den nødvendige oppfølging.

Ved en omsorgsovertakelse vil barnet som regel befinne seg i en svært sårbar situasjon. Det er derfor viktig at barna følges tett opp av barneverntjenesten. Oppfølgingen må være slik at barneverntjenesten har en løpende og god oversikt over barnets situasjon.

Departementet foreslår å ta inn en presisering i barnevernloven § 4-16 første punktum om at barneverntjenesten etter omsorgsovertakelsen har et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. Forslaget er innholdsmessig i samsvar med forslaget som ble sendt på høring.

1.24 Tilsyn og kontroll med fosterhjem

1.24.1 Departementets vurderinger og forslag

Departementet foreslo i høringsnotatet å erstatte dagens tilsynsførerordning med et mer profesjonalt og tydeligere forankret kommunalt ansvar.

Høringen viser at det er bred enighet om at dagens tilsynsførerordning ikke fungerer som forutsatt, og at det derfor er behov for endringer som styrker tilsynet og kontrollen med barns situasjon i fosterhjemmet. Departementet mener derfor det er behov for å endre måten myndighetene fører kontroll med at barn plassert i fosterhjem får forsvarlig og tilfredsstillende omsorg i fosterhjemmet.

Flere høringsinstanser er skeptisk til departementets forslag siden det innebærer at kommunene skal føre tilsyn med virksomhet de selv er ansvarlig for. Departementet ser at dette kan bidra til å svekke tilsynet, og at gode grunner derfor kan tale for å legge tilsynsoppgaven til en annen aktør enn kommunen selv.

Samtidig viser departementet til at det er bred enighet om at det av hensyn til rettssikkerheten til barn plassert i fosterhjem er et sterkt behov for å føre regelmessig kontroll med hvordan hvert enkelte barn har det i fosterhjemmet, utover den løpende oppfølgingen av barnets omsorgssituasjon som barneverntjenesten har ansvaret for. Departementet legger videre vekt på at et mer profesjonalisert tilsyn med barns situasjon i fosterhjem krever en nærhet og kontinuitet fra tilsynsmyndigheten som kommunen er best i posisjon til å oppfylle. Sammen med god kunnskap om de lokale forholdene vil dette sette tilsynsmyndigheten godt i stand til å følge med på barnets reelle situasjon.

Departementet legger til grunn at kommunene vil gi tilsynsoppgaven sterk prioritet. Departementet vil imidlertid følge utviklingen nøye, bl.a. gjennom fylkesmennenes tilsyn med at kommunene oppfyller sine plikter etter loven.

Departementet har også vurdert å legge tilsynet til fylkesmennene, men mener også etter høringen at tilsynet bør være kommunalt forankret.

Departementet mener at det bør fremgå eksplisitt av loven at kommunen har ansvar for at de som skal utøve tilsynet gis nødvendig opplæring og veiledning. Dette innebærer at kommunen blant annet må sikre at tilsynspersonene har nødvendig kompetanse om barns rettigheter i fosterhjemmet og om det å snakke med barn i en krevende og utsatt livssituasjon.

Departementet foreslår endringer i barnevernloven § 4-22 i samsvar med forslaget i høringsnotatet.

1.25 Tilsyn med statlige tjenester og tiltak

1.25.1 Departementets vurderinger og forslag

Forslaget om å utvide dagens tilsynshjemler slik at det gis hjemmel til å føre tilsyn med hele tiltakskjeden i barnevernet, har fått bred støtte i høringen. Departementet fastholder således forslaget om å utvide dagens tilsynshjemler slik at det også skal føres tilsyn med lovligheten av statlige tjenester og

tiltak etter barnevernloven. Forslaget innebærer at det i tillegg til dagens tilsynsoppgaver også skal føres tilsyn med Bufetat sine tjenester og tiltak i forbindelse med bl.a. institusjonsplasseringer, på fosterhjemsområdet og i forbindelse med hjelpetiltak.

Departementet fastholder forslaget om at utvidelsen av dagens tilsynshjemler skal gjennomføres innenfor gjeldende tilsynsstruktur. Dette betyr at Statens helsetilsyn er faglig overordnet og fylkesmannen er utøver av tilsynsmyndigheten.

Departementet fastholder videre forslaget om at tilsynshjemmelen utformes slik at det føres tilsyn med lovligheten av statlige tjenester og tiltak etter barnevernloven.

Departementet presiserer at forslaget innebærer at både lovpålagte og ikke-lovpålagte oppgaver etter barnevernloven omfattes.

Departementet fastholder på denne bakgrunn forslaget om å utvide tilsynshjemmelen i § 2-3 b til også å gjelde statlige tjenester og tiltak. Forslaget omfatter også hjemmel for fylkesmannen til å gi pålegg om rette forhold. Departementet fastholder videre forslaget om endring av barnevernloven § 5-7 annet ledd.

1.26 Presisering av barnevernloven § 8-4 om oppholds kommunens ansvar for å reise sak for fylkesnemnda

1.26.1 Departementets vurderinger og forslag

Etter barnevernloven § 8-1 skal barneverntjenesten yte tjenester og tiltak etter loven til alle som oppholder seg i kommunen. Det følger videre av § 8-4 første ledd at det er den kommune der barnet oppholder seg som har ansvaret for å reise sak for fylkesnemnda. Av § 8-4 annet ledd fremgår det at den kommune som har reist saken, har ansvaret for gjennomføring, oppfølging og kontroll. Det fremgår videre at endring i barnets tilknytning til kommunen ikke medfører noen endring i ansvarsforholdet hvis det ikke blir inngått avtale om noe annet.

Begrunnelsen for dagens regelverk er å skape klare ansvarsforhold med hensyn til hvem som skal ivareta barnet, samt å unngå tvister mellom kommunene om dette. Departementet fastholder derfor forslaget om en ytterligere presisering i loven om at det er den kommunen som har utredet saken, og som har kommet så langt at den har reist sak for fylkesnemnda, som bør beholde ansvaret for saken selv om familien flytter til en annen kommune.

Ingen av høringsinstansene går mot forslaget, men det fremgår av enkelte høringsuttalelser at det er behov for å presisere nærmere hva som ligger i at «sak er reist» for fylkesnemnda.

Departementet ser at det er behov for å presisere nærmere hva som ligger i formuleringen «sak er reist» for fylkesnemnda. Departementet finner at tidspunktet for når «sak er reist» etter § 8-4 annet

ledd bør være når begjæring om tiltak er sendt fylkesnemnda. Dette bør fremgå direkte av lovteksten.

Departementet foreslår etter dette å ta inn et nytt annet ledd i barnevernloven § 8-4.

1.27 Beregning av plasseringstid ved vedtak etter barnevernloven § 4-24

1.27.1 Departementets vurderinger og forslag

Fylkesnemndene for barnevern- og sosiale saker har gjentatte ganger påpekt behovet for å få klare regler for hvorvidt plasseringstiden etter et midlertidig vedtak skal inngå i den totale plasseringstiden som gjelder for vedtak etter § 4-24 første og annet ledd.

Departementet ser at det er behov for å nedfelle i loven hvordan dette spørsmålet skal løses.

Departementet foreslår at det i § 4-25 annet ledd lovfestes at plasseringstiden etter det midlertidige vedtaket skal inngå i den totale plasseringstiden som gjelder for vedtak etter § 4-24 første og annet ledd.

1.28 Fristen for å bringe fylkesnemndas vedtak inn for domstolen

1.28.1 Departementets vurderinger og forslag

I en barnevernssak er det av stor betydning at det bringes klarhet i barnets videre omsorgssituasjon så raskt som mulig. Departementet kan ikke se at dette dreier seg om saker der partene skulle ha behov for lengre tid til å vurdere en eventuell anke enn i andre saker som behandles etter tvisteloven.

Departementet foreslår etter dette å endre barnevernloven § 7-24 annet ledd slik at fristen for å reise søksmål er én måned fra den dag den som har rett til å reise søksmål fikk melding om fylkesnemndas vedtak.

2. Komiteens merknader

2.1 Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, lederen Gunn Karin Gjøl, Kåre Simensen, Arild Stokkan-Grande og Lene Vågslid, fra Fremskrittspartiet, Solveig Horne, Øyvind Korsberg og Ib Thomsen, fra Høyre, Linda C. Hofstad Helleland og Olemic Thommessen, fra Sosialistisk Venstreparti, Rannveig Kvifte Andresen, fra Senterpartiet, Olov Grøtting, og fra Kristelig Folkeparti, Øyvind Håbrekke, viser til Prop. 106 L (2012–2013).

Komiteen mener meldingen og forslagene til endringer i barnevernloven er svært viktige. Komiteen vil vise til det brede arbeidet som er gjort i for-

kant av Prop. 106 L (2012–2013) både med nedsatte ekspertutvalg, et eget barnevernspanel, forskningsrapporter og viktige innspill fra brukerorganisasjonene som har dannet et viktig grunnlag for barnevernsproposisjonen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er opptatt av barnevernsløftet og mener at en god barndom ikke bare varer hele livet, men i generasjoner.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti er opptatt av å legge til rette for en god oppvekst for alle barn og mener at en god barndom ikke bare varer hele livet, men i generasjoner.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen har lyttet til barn med erfaring fra barnevernet. Komiteen har merket seg tilbakemeldinger som at barnevernet burde gripe inn oftere og at barn i barnevernet savner en tillitsperson. Komiteen er glad for at det foreslås flere tiltak som er i tråd med ønsker fra barn med erfaring fra barnevernet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at barnevernsløftet består av et ressursløft, ny organisering og bedre beskyttelse for alle barn.

Komiteen mener ressursøkningen spesielt til det kommunale barnevernet de siste tre årene har vært svært viktig. Komiteen merker seg at tjenesten flere steder nå er bedre dimensjonert, men understreker viktigheten av at dette løftet fortsetter. Komiteen er kjent med at det trengs fortsatt flere stillinger og midler til kompetanseheving i både det kommunale og statlige barnevernet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til regjeringens barnevernsløft, hvor ressursløftet inngår som en vesentlig del. Videre vil flertallet vise til at styrkingen av barnevernet de siste årene har ført til at flere saker er blitt avdekket, flere barn får hjelp enn tidligere. Flertallet vil vise til at regjeringens styrking av barnevernsfeltet blant annet har gitt det kommunale barnevernet 850 flere stillinger siden 2010. Flertallet vil vise til at NOVA mener økningen i antall små barn i barnevernet langt på veg kommer som resultat av at ressurstilgangen til barnevernet er økt. Flertallet registrerer at det er flere barn som

trenger hjelp fra barnevernet og mener det fremdeles er behov for å øke kapasiteten i barnevernstjenesten.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti er tilfredse med at regjeringen endelig har lagt frem en proposisjon med meldingsdel om barnevern. Disse medlemmer vil gi uttrykk for ros for at regjeringen har økt satsingen på barnevernet, men synes på mange måter at den fremlagte proposisjonen ikke i tilstrekkelig grad svarer på de konkrete utfordringene som ligger i barnevernet. Tiltakene som legges til grunn er i hovedsak gode og relevante, men disse medlemmer oppfatter at regjeringen har vært passiv i sin tilnærming og ikke levert nok mht. grundigere endringer i deler av barnevernet.

Disse medlemmer er av den klare oppfatning at fremtidens barnevern må ivareta hele familien, men at hovedfokuset alltid må være barnas rettigheter. Dette innebærer at barnevernstjenesten skal være en viktig hjelpeinstans for familier med problemer, og derfor er avhengig av tillit for å kunne utføre dette arbeidet på en forsvarlig og tillitsvekkende måte. Det kommunale barnevernet er nærmest til å utføre denne oppgaven, og det er førstelinjetjenesten som har best kunnskap til å hjelpe den enkelte familie. Disse medlemmer mener saksbehandlingen må være både grundig og effektiv, den biologiske familien må ivaretas på en verdig måte og menneskets ønske om å vite hvem man er og hvor man kommer fra må alltid hensyntas. Dette vil etter disse medlemmers syn bl.a. innebære at det må presiseres at slekt og nær familie i større grad må brukes som fosterhjem, hvor hovedprinsippet bør være at slekt og nær familie kan være fosterfamilie for egen slekt dersom familien selv ønsker det, og dersom barnevernet finner at de er skikket til å være fosterhjem. Det er grunn til å tro at barn som i tillegg til å miste kontakt med sine foreldre også mister kontakt med besteforeldre, tanter og onkler får større problemer med å klare seg. Viktigheten av å la barna få beholde kontakt med slekt kan ikke gjentas ofte nok, og disse medlemmer mener dette hensynet må poengteres også i fremtiden.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen påse at nær slekt alltid vurderes som fosterfamilie før barn plasseres hos fremmede.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre er overrasket over at regjeringen på bakgrunn av det som har fremkommet

i de omfattende evalueringene som er foretatt, allikevel foreslår å videreføre hovedlinjene i dagens ansvarsfordeling mellom stat og kommune. Disse medlemmer vil samtidig vise til uttalelsen fra Norsk Barnevernlederorganisasjon (NOBO), som påpeker at drøfting av proposisjonen vanskeligjøres av at lovforslag og stortingsmelding er så tett sammenvevet at det kan være vanskelig å få tak i hva som er gode hensikter og hva som er forpliktende tiltak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Rambøll i oppsummeringsrapporten i departementets evalueringsprosjekt skriver følgende:

«I en situasjon med kontinuerlig aktivitets- og kostnadsutvikling, med et statlig tiltaksapparat som ikke dekker behovene, og med et vanskelig samarbeid mellom kommunalt og statlig barnevern, vurderer Rambøll at det er behov for en bred prinsipiell debatt om barnevernet. Debatten må adressere hvilke målsettinger, målgrupper og strategier som skal prioriteres, slik at en både imøtekommer og forebygger behov for tiltak i og utenfor hjemmet, og må legge premisser for hvordan barnevernet bør organiseres og finansieres.»

Disse medlemmer savner en bred gjennomgang og en bred prinsipiell debatt om barnevernet i Prop. 106 L (2012–2013). Disse medlemmer viser til at barnevernet står overfor store utfordringer.

Komiteen viser til at barnevernet opplever en enorm vekst i antallet saker. Fra 2007 til 2011 har antallet barn med tiltak vokst med 22 prosent. Komiteen mener det er nødvendig å ta høyde for at denne veksten fortsetter når framtidens barnevern planlegges.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener proposisjonen mangler dette helhetsblikket på de utfordringer vi som samfunn står overfor når det gjelder å gi utsatte barn og unge nødvendig hjelp til rett tid.

Disse medlemmer viser til at kapasitetsutfordringen er en av flere vesentlige elementer i denne utfordringen. Disse medlemmer viser til at kommunene siden 2011 nå er tilført om lag 800 stillinger i barnevernet gjennom øremerkede midler. Dette har vært nødvendig for å håndtere den sterke veksten i antall saker. Samtidig er det grunn til å stille spørsmål ved om disse nye ressursene egentlig bare går til å håndtere veksten, og ikke til en svært tiltrengt styrking av kvalitet og timeressurser på hver enkelt sak. Disse medlemmer viser til at proposisjonen i sum innebærer betydelige skjerpede krav til de

kommunale barnevernstjenestenes håndtering av den enkelte sak. Dette er krav som innebærer kvalitetsheving, men også betydelig merarbeid per sak. Dette gjelder bruk av tillitspersoner, bedre oppfølging biologiske foreldre, tydeliggjøring av ansvar for oppfølging etter omsorgsovertakelse, nedtrapping av BUF-etats veiledningstjenester, mer fokus på barns medvirkning samt opplæring og veiledning i forbindelse med tilsyn i fosterhjem. Disse medlemmer viser til at vi må påregne en fortsatt vekst i antall saker på linje med veksten vi har hatt. Disse medlemmer savner en bredere analyse av framtidig behov og kapasitet både i barnevernet og tilstøtende tjenester, og regjeringens ambisjoner på dette området.

Disse medlemmer viser til at barnevernet allerede i dag har vesentlige mangler i så godt som alle ledd. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til representantforslag fra Kristelig Folkeparti om å sikre full barnevernsdekning Dokument 8:21 S (2009–2010), Innst. 186 S (2009–2010).

Disse medlemmer mener det er behov for en bred og overordnet debatt og gjennomgang med disse perspektivene. Skal vi møte denne utviklingen, må vi se hele tiltaksapparatet under ett, på tvers av sektorer. Disse medlemmer savner diskusjon rundt og svar på de fundamentale utfordringene barnevernet står overfor i Prop. 106 L (2012–2013).

Disse medlemmer viser til at barnevernet i tillegg til disse utfordringene, står i en situasjon der barnevernsbarna flytter for mye. Disse medlemmer viser til at Kristelig Folkeparti derfor har fremmet forslag om en stabilitetsreform i barnevernet, jf. Dokument 8:81 (2012–2013). En stabilitetsreform bør etter disse medlemmers syn inneholde følgende elementer:

1. Bedre oppfølging av fosterhjem for å forebygge brudd.
2. Mer bruk av institusjoner for barna med mest krevende behov.
3. Institusjoner og fosterhjem må knyttes tettere sammen.
4. Økt bruk av familieråd og barnets slekt/storfamilie som fosterhjem.
5. Kritisk vurdering av kriteriene for flytting fra ett fosterhjem til et annet.
6. Vurdering av ankemulighetene for biologiske foreldre etter omsorgsovertakelse.
7. Tilbud om samlivskurs for fosterforeldre.
8. Økt fokus på å lytte til barn.

2.2 Meldingsdel

2.2.1 Prinsippene i barnevernet

Komiteen vil understreke at prinsippet om barnets beste fortsatt er det overordnede prinsippet i

barnevernet. Komiteen vil vise til barnevernkonsensjonens artikkel 3 hvor det står:

1. Ved alle handlinger som berører barn, enten de foretas av offentlige eller private velferdsorganisasjoner, domstoler, administrative myndigheter eller lovgivende organer, skal barnets beste være et grunnleggende hensyn.
2. Partene påtar seg å sikre barnet den beskyttelse og omsorg som er nødvendig for barnets trivsel, idet det tas hensyn til rettighetene og forpliktelsene til barnets foreldre, verger eller andre enkeltpersoner som har det juridiske ansvaret for ham eller henne, og skal treffe alle egnede, lovgivningsmessige og administrative tiltak for dette formål.
3. Partene skal sikre at de institusjoner og tjenester som har ansvaret for barns omsorg eller beskyttelse, retter seg etter de standarder som er fastsatt av de kompetente myndigheter, særlig med hensyn til sikkerhet, helse, personalets antall og kvalifikasjoner samt kvalifisert tilsyn.

Komiteen viser videre til at barnevernets arbeid også bygger på det biologiske prinsipp og det mildeste inngreps prinsipp. Barn skal vanligvis vokse opp hos sine biologiske foreldre og det skal ikke iverksettes mer inngripende tiltak enn nødvendig. Komiteen understreker viktigheten av barns rett til medvirkning som også står sentralt i barnevernloven, og som denne lovproposisjonen med meldingsdel har et bredt fokus på.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen følger opp NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling, hvor man blant annet har utredet prinsippene i barnevernet. Komiteen vil vise til at utvalget har drøftet viktige dilemmaer og verdivalg knyttet til barn og foreldres motstridende interesser i barnevernssaker.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er enig med regjeringen i at det innføres et nytt prinsipp, i tråd med NOU 2012:5, om utviklingsstøttende tilknytning til hjelp i vanskelige saker.

Flertallet vil vise til regjeringens forslag om at barnets beste skal baseres på fire faglige prinsipper, hvor to er nye:

- Prinsippet om biologiske bånd
- Prinsippet om tilknytnings- og relasjonskvalitet: ved vurdering av foreldrenes omsorgsevne skal man vurdere om tilknytningskvaliteten er utviklingsstøttende for barnet eller ikke (nytt).
- Prinsippet om det mildeste effektive inngrepet

- Prinsippet om barnets medvirkning, at barnets mening skal tillegges vekt i samsvar med barnets alder og modenhet (nytt).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener det er viktig å se på bemanningen i barnevernet, da dette er interessant både mht. barnets beste i de konkrete sakene og på prinsipielt grunnlag. Disse medlemmer viser til at det er en tidvis høy maktkonsentrasjon hos enkeltpersoner i dagens barnevern, og det er velkjent at en slik situasjon medfører utfordringer. Denne problemstillingen mener disse medlemmer det er viktig å poengtere allerede når prinsippene i barnevernet skal drøftes, siden en mer forsvarlig bemanning mange steder vil motvirke en slik maktkonsentrasjon.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at Raundalenutvalget anbefaler at tilknytningskvalitet skal være et grunnleggende vurderingstema i alt arbeid innen barnevernet. Utvalget foreslår at dette tillegges avgjørende vekt i beslutningsprosesser om bosted, samvær og tilbakeføring i barnevernssaker. Videre tilrår utvalget å innføre et nytt prinsipp kalt «utviklingsstøttende tilknytning». De anbefaler at dette prinsippet gis forrang foran det biologiske prinsipp i saker der samspillet, tilknytnings- og relasjonskvaliteten er skadelig for barnet. Utvalget viser til forskning på feltet om at samspillet mellom barn og omsorgspersonene er så avgjørende for barns utvikling og fungering at den må tillegges avgjørende vekt i barnevernets beslutningsprosesser. Flertallet viser til at regjeringen foreslår at prinsippet om tilknytnings- og relasjonskvalitet skal inngå som et av fire faglige prinsipper for vurdering av barnets beste.

Flertallet understreker at prinsippet om tilknytnings- og relasjonskvalitet må ha like sterk relevans etter omsorgsovertakelse som før omsorgsovertakelse. Det innebærer en forpliktelse til å sørge for at barnet opplever stabilitet, trygghet og tilknytning etter omsorgsovertakelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at behovet for stabilitet er helt fundamentalt, spesielt for barn og unge. Når myndighetene gjennomfører en omsorgsovertakelse, tar de på seg et stort ansvar for å gi god omsorg og en bedre tilværelse for barnet. Det innebærer en tilværelse preget av stabilitet og trygghet og tilknytning til nye omsorgspersoner. Disse medlemmer viser til at situasjonen i dag ikke er slik at barnevernet tilbyr stabilitet og tilknytning til alle barn under barnevernets omsorg. En av de store utfordringene barnevernet står overfor, er at barnevernsbarna flytter for

mye. Altfor mange ser ut til å mangle stabilitet og trygg tilknytning under barnevernets omsorg. Det er oppsiktsvekkende at det heller ikke finnes statistikk som gir et riktig bilde av antall flyttinger av barnevernsbarn.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil peke på at det er behov for en stabilitetsreform i barnevernet, og viser i denne sammenheng til Dokument 8:81 S (2012–2013).

På dette grunnlaget vil komiteens medlemmer fra Høyre og Kristelig Folkeparti støtte Raundalen-utvalgets forslag om et nytt prinsipp kalt «utviklingsstøttende tilknytning».

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det i proposisjonen fremgår at regjeringen er opptatt av å sikre stabilitet for omsorgsplasserte barn gjennom å forbedre fosterforeldre bedre på oppgaven og sikre god oppfølging og veiledning av fosterforeldre.

Flertallet vil vise til regjeringens tiltak for å sikre bedre oppfølging av fosterforeldre. Flertallet viser videre til at regjeringens samlede barnevernsløft vil utgjøre viktige tiltak for å sikre bedre stabilitet. Dette handler om styrkingen av det kommunale barnevernet med 850 stillinger, 108 millioner i kompetansehevende tiltak, styrking av barns medvirkning, innføring av tillitsperson, bedre utredningskompetanse, og styrking av grunnutdanningene som noen eksempler. Flertallet vil påpeke at dette er også tiltak som kan bidra til å forebygge ustabilitet i plasseringer.

2.2.2 Mer kunnskap og kompetanse om barn og familier i barnevernet

Komiteen vil vise til at mange av barna som har fått hjelp fra barnevernet ikke klarer seg så godt som voksne, sammenlignet med andre på samme alder. Dette kan si noe om de store langtidsvirkningene omsorgssvikt gir. Komiteen viser videre til at samtidig klarer noen tidligere barnevernsbarn seg godt som voksne. Komiteen støtter regjeringens mål om at alle som arbeider i barnevernet skal ha oppdatert, forskningsbart kunnskap om barna og familiene i barnevernet som grunnlag for sitt arbeid.

Komiteen registrerer at antallet barn i barnevernet har økt betraktelig over tid. Komiteen viser til proposisjonen og meldingsdelen hvor det står at ved inngangen til 1998 fikk 21 480 barn hjelp fra barnevernet, mot 38 025 ved inngangen til 2012. Komiteen merker seg at dette er en økning på 77 prosent de siste 15 årene.

Komiteen mener det er viktig med mer forskningsbasert kunnskap om barn og familiene i barnevernet og er derfor enig med regjeringen i at det er viktig å sikre oppdatert kunnskap om dette gjennom forskning. Komiteen vil vise til at regjeringen vil igangsette forskning for å få mer nøyaktig kunnskap om barnas situasjon, herunder barnas helse og skolegang. Komiteen understreker viktigheten av at denne kunnskapen blir tilgjengelig for ansatte i barnevernet.

Komiteen vil vise til at barna og familiene som får hjelp av barnevernet i mange tilfeller har sammensatte utfordringer. Både situasjonen i hverdagen og det barna har blitt utsatt for, kan sette deres framtid på spill. Komiteen er enig med regjeringen i at dette krever et kompetent barnevern som gir hjelp med høy kvalitet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil påpeke at all kunnskap og kompetanse om barn og familier i barnevernet er nyttig, ikke minst fordi kunnskapen kan brukes til en vurdering av hvor og hvordan det forebyggende arbeidet bør settes inn.

Komiteen viser til at utfordringene barn og familier som får hjelp av barnevernet, har, viser behovet for forebygging. Verdien av fungerende familier, trygge oppvekstmiljø, gode lokalsamfunn, ansvarsfølelse, «nabokjerringer», gode verdier og felleskap kan ikke undervurderes i denne sammenheng. Komiteen vil peke på betydningen av tverrsektorielt arbeid som møter de sammensatte utfordringene disse familiene står i, enten det handler om behov for psykisk og fysisk helsearbeid, rusrelatert arbeid, familievern eller helsestasjoner.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen i proposisjonen i kapittel 3.1 «Barnevernets hovedoppgaver» uttaler at å styrke foreldreferdighetene og relasjonen mellom barn og foreldre er et av de sentrale områdene barnevernet arbeider med. Disse medlemmer vil understreke betydningen av dette, men etterlyser tydeligere spor av dette både i regjeringens barnevernpolitikk og i regjeringens øvrige barne- og familiepolitikk.

Disse medlemmer viser til at familievernkontorenes mekling, kliniske virksomhet og utadrettede arbeid bidrar til å forebygge behovet for tiltak i sektorene barnevern, rus, PP-tjeneste og psykiatri. Disse medlemmer vil peke på at et tett samarbeid mellom barnevern og familievern vil være forebyggende med tanke på behovet for barnevernstjenester. Det vil også kunne øke kvaliteten på tjeneste-

tilbudet innenfor begge fagområder. Økt satsing på familievern vil være effektiv avlastning for det kommunale barnevernet. Disse medlemmer er overrasket over at regjeringen ikke synes å se sammenhengen mellom satsing på familievern og forebyggende barnevern. Dette blir særlig bemerkelsesverdig siden regjeringen i proposisjonen selv peker på familiekonflikter som ett av de sentrale kjennetegnene ved familiene som trenger hjelp fra barnevernet. Disse medlemmer viser til at Raundalen-utvalget (NOU 2012:5) foreslår at familievern skal bli en viktigere samarbeidspart for barnevernet. Disse medlemmer viser til at regjeringen i proposisjonen varsler at regjeringen vil stimulere til bedre samarbeid mellom familievern og barnevernet. Disse medlemmer oppfatter omtalen av dette som svært lite utfyllende og etterlyser en mer konkret omtale av hva som ligger i dette.

2.2.3 Samarbeid mellom tjenester gir bedre barnevern

Komiteen mener et godt samarbeid mellom barnevernstjenesten og de virksomhetene som møter barn og unge i det daglige er en forutsetning for tidlig innsats. Komiteen viser til at det foreslås tiltak som skal styrke helsestasjonenes, barnehagens og skolens kunnskap om barnevernet, om hvordan man kan oppdage barna som trenger hjelp og når det er nødvendig å melde bekymring.

Komiteen vil videre understreke at skole og utdanning har avgjørende betydning for hvordan barn i barnevernet klarer seg senere i livet.

Komiteen er derfor tilfreds med at regjeringen legger opp til et tverrdepartementalt samarbeid mellom Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet og Kunnskapsdepartementet hvor de skal iverksette tiltak som skal styrke barnevernets og skolens kunnskap om hverandre, og bidra til at utsatte barn og ungdom får tettere og mer helhetlig oppfølging, slik at flere mestrer skolen og fullfører videregående skole.

Komiteen mener det er viktig med en klargjøring av hvilke ansvar og oppgaver ulike faggrupper og tjenester har. Komiteen merker seg at regjeringen vil særlig styrke samarbeidet om barn som har psykiske vansker og barn som opplever fattigdomsproblemer. Komiteen vil vise til at regjeringen vil utarbeide klare retningslinjer for samarbeid mellom barnevernet og arbeids- og velferdsforvaltningen, og at det etableres forpliktende samarbeid og retningslinjer for samarbeid mellom barnevern og psykisk helsevern for barn og unge, og støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Riksrevisjonen i sin gjennom-

gang av det kommunale barnevernet og kommunale virkemidler i barnevernet (Dokument 3:15 2011–2012) avdekker at departementet ikke har sikret seg nødvendig styringsinformasjon, og videre at en manglende satsing på forskning medfører at det ikke eksisterer tilstrekkelig kunnskap om hvordan hjelpetiltak virker.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil i denne sammenheng understreke viktigheten av at ulike fagmiljøer med ulike tilnærminger til barnevernsfeltet får utvikle seg. Disse medlemmer vil også understreke at effekten av nye behandlingsalternativer, metoder og tjenester bør dokumenteres av eksterne og uavhengige forskningsmiljøer før implementering. Evaluering av igangsatte nye metodiske konsepter og metoder må også evalueres av uavhengige forskere uten tilknytning verken til metoden eller til implementering. Det politiske arbeidet med barnevern er avhengig av at det foreligger god forskning og dokumenterbart materiale til grunn for de beslutninger som tas. Disse medlemmer mener det kan være uheldig at enkelte retninger får dominere en bestemt sektor.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative budsjett for 2013 hvor det ble satt av 20 mill. kroner ut over regjeringens forslag til forskning og utvikling i barnevernet.

2.2.4 Kvalitetsreform

Komiteen mener det er viktig å fortsette arbeidet med å styrke kvaliteten i barnevernet. Komiteen er kjent med rapporter fra Statens Helsetilsyn og Riksrevisjonen som viser eksempler på manglende kvalitet i alle deler av barnevernets arbeid. Komiteen merker seg at for mange meldinger blir henlagt og at mange undersøkelser ikke er grundige nok. Når barnevernet undersøker en sak, har de i mange tilfeller ikke snakket med barnet. Komiteen merker seg videre at rapportene viser at barnevernet ikke evaluerer den hjelpen de gir. Funnene indikerer at det er en risiko for at barnevernlovens formål og kravene til kvalitet ikke blir fulgt godt nok opp.

Komiteen deler regjeringens mål om at alle deler av barnevernet skal sikre høy kvalitet i tiltak og tjenester til det beste for barn og familier. Komiteen vil vise til at høy kvalitet betyr at hjelpen skal bidra til positive endringer i barnets liv, at barn og familier medvirker i alle prosesser og et målrettet arbeid med tiltak som gir positive endringer. Komiteen understreker at det betyr at barnevernet må ta i bruk den best tilgjengelige kunnskapen om metoder og tilnæringsmåter. Komiteen viser videre til at høy kvalitet forutsetter et samarbeid med andre tje-

nester som skole, barnehage, arbeids- og velferdsforvaltningen, helsestasjon og psykisk helsevern for å sikre helhetlig hjelp.

Komiteen viser til at regjeringen vil at hele barnevernet skal ta i bruk seks nasjonale kvalitetsmål for å styrke kvaliteten i barnevernets arbeid:

- Barn og familier skal få hjelp som virker
- Barn og familier skal møte trygge og sikre tjenester
- Barn og familier skal bli involvert og ha innflytelse
- Barn og familier skal møte tjenester som er samordnet og preget av kontinuitet
- Barnevernets ressurser skal utnyttes godt
- Barnevernet skal sørge for likeverdige tjenester

Komiteen er kjent med at NOU 2009:8 og andre undersøkelser viser behov for å styrke kompetansen i dagens barnevern, og at framtidens barnevern vil stille nye krav til kunnskap. Komiteen mener det derfor er viktig at regjeringen vil legge til rette for at barnevernet, utdanningene og forskningen skal samarbeide om å styrke kompetansen i barnevernet, tette kunnskapshull og videreutvikle en kunnskapsbasert praksis som møter barnas behov. Komiteen ser det som viktig at det stilles krav til barnevernutdanningene om at kjernekompetanse slik som det å snakke med barn, kunnskap om barn utsatt for omsorgssvikt, utredningsarbeid og fosterhjemsarbeid inngår i utdanningene. Komiteen støtter forventningene i Prop. 106 L (2012–2013) til utdanningssektoren. Videre mener komiteen det er viktig at alle ledd i barnevernet styrkes og vil vise til at regjeringen her vil legge til rette for godt samarbeid mellom barnevernets praksis, utdanningen og forskningen. Komiteen mener det vil gi bedre utdanning, mer relevant forskning og ansatte som er mer oppdaterte.

Komiteen mener det er viktig å se regjeringens satsing på barnevernsløftet i sammenheng med regjeringens arbeid mot vold i nære relasjoner. Komiteen mener det derfor er avgjørende viktig at man styrker kompetansen om vold og overgrep i barnevernet, og er glad for at regjeringen vil gi tilbud om opplæring for ansatte i barnevernet på dette området.

Komiteen vil ellers vise til at regjeringen foreslår blant annet at det skal bli bedre oppfølging av nyutdannede i barnevernstjenesten gjennom et veiledet første år, at det noen ganger vil være nødvendig å ha utdanning på masternivå for å løse oppgavene best mulig og at man derfor skal styrke lederkompetansen i barnevernet gjennom å etablere et utdanningstilbud i barnevernsledelse på masternivå, og støtter dette.

Komiteen mener det er viktig for å gjennomføre kunnskapsbasert praksis at kommunene og barnevernstjenestene blir gitt mulighet til å skaffe seg ny

kunnskap. Komiteen vil derfor vise til at det foreslås å utvide Barne-, ungdoms- og familiedirektoratets rolle som et nasjonalt fagorgan for også det kommunale barnevernet, og støtter dette. Komiteen mener at kvalitetsutvikling må skje med bakgrunn i kommunens behov og gjennom faglig støtte og veiledning. Komiteen har merket seg at oppgavene til fagdirektoratet vil være et tilbud til kommunene, og at det slik vil være opp til kommunene selv og den enkelte tjeneste å vurdere sitt behov for veiledning eller støtte. Faglige anbefalinger vil være viktige for utviklingen av god barnevernfaglig praksis. Komiteen viser videre til at faglige anbefalinger vil bli et viktig redskap for tilsynsmyndighetenes vurderingsgrunnlag.

Komiteen vil videre vise til at kravene til nødvendig kompetanse og tiltak kan være vanskelig å tilfredsstille i små kommuner. Komiteen mener det er viktig at regjeringen vil legge til rette for at flere kommuner etablerer robuste barnevernstjenester og for samarbeid på tvers. Komiteen mener erfaring også viser at interkommunalt samarbeid gir større fagfellesskap, mer habile tjenester og bedre tilgang på nødvendig kompetanse og tiltak. Komiteen er enig med regjeringen i at det legges til rette for at fylkesmannen i større grad kan sørge for tettere oppfølging av kommuner som det er grunn til å være bekymret for.

Komiteen mener det er flere overordnede rammeverk som må være på plass for å gjøre barnevernet enda bedre. Å trekke inn familievernkontorene i enda større grad vil være viktig for å forebygge kostnadskrevede saker i barnevernet senere, og mange saker kan høyst trolig løses med et lavt konfliktnivå dersom familier på et tidlig tidspunkt mottar veiledning fra det offentlige når det kommer til familie- og foreldrerollen. Det må imidlertid ikke forstås slik at komiteen mener familievernkontorene er de eneste enhetene det er viktig å etablere samarbeid med.

Komiteen vil presisere at forebygging må omfatte både barnehager, skoler, nærpolti med mer, og det vil være svært nyttig om kommuner i større grad kan se til Oslos SaLTo-prosjekt, samt det danske SSP/SSP+, i arbeidet med å få til best mulig tverrfaglig koordinering for å følge opp barn og unge på lokalt plan. SSP-samarbeidet er en ordning som eksisterer i de aller fleste danske kommuner, og organiserer den lokale forebyggende innsatsen overfor barn og unge innen faste rammer. Komiteen er kjente med at SSP-samarbeidet bygger opp lokale nettverk som skal forebygge barn og unges kriminelle virksomhet. SSP-nettverkene har stor lokal kunnskap, og kan derfor fange opp faresignaler og utviklingstendenser i kriminalitet, samt barn og

unges levevilkår tidlig nok til at en innsats kan settes inn.

Komiteen viser til at man i Danmark også har noe som heter SSP+. Dette er en SSP-ordning for personer i alderen 18–25, som er toneangivende i sitt lokalmiljø og involvert i alvorlig kriminalitet. For disse personene er innsatsen rettet inn mot utdanning, jobb, økonomi og bolig, med mål om å avbryte den kriminelle løpebanen. Disse SSP-gruppene består av både faste medlemmer (f. eks. representanter fra barne- og familieteam, saksbehandler fra 18-enheten og politiet) og ad hoc-medlemmer fra sak til sak (f.eks. kriminalomsorgen, hjemløsheten e.l.), og avholder møter 1–2 ganger pr. måned eller etter behov. Komiteen synes den modellen som er bygd opp i Danmark virker meget interessant.

Komiteen er også bekymret over at det i dag er svært vanskelig for folk å definere hva barnevernet gjør. Noen av foreldrene som mister omsorgen for barna sine vil mene at barnevernet ødelegger livene deres, mens barnevernet vil konkludere med at de iverksetter tiltak til barnas beste. Begge deler kan forstås ut fra de respektive ståsteder, men komiteen mener det bl.a. derfor bør stilles tydeligere krav til spesifikk behandling i barnevernet. Dette må også skje parallelt med at man sikrer en god bemanning, gode interne tilsynsrutiner og god dialog mellom de ulike instansene. For alle enheter må det også være en klar forutsetning at kontrakter og avtaler kan sies opp når det foreligger alvorlige eller gjentakende kvalitetsbrudd.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at dette siste er spesielt interessant sett opp mot private aktører i barnevernet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er enige i behovet for samarbeid mellom barnevernet og andre tjenester, og viser til at det i proposisjonen foreslås mange tiltak for å bedre dette samarbeidet. Både samarbeid med familievern og kriminalomsorgen er fremhevet i proposisjonen. Flertallet er også enige i at arbeid i barnevernet innebærer noen vanskelige dilemmaer og viser til at hovedpunktene i proposisjonen dreier seg om styrket rettssikkerhet for barna og familiene og styrket kvalitet og kompetanse i barnevernet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener private aktører er med på å sikre et mangfold i behandlingstilbudet, samtidig som muligheten til oppsigelse er et viktig kvalitets- og sikkerhetsredskap for de offentlige myndighetene. På

denne måten dekkes to viktige behov: Brukernes behov for tilpasset oppfølging gjennom et mangfold av enheter og institusjoner, og behovet for sikkerhet knyttet til at alle som driver med offentlige midler skal ha høy kvalitet og integritet i alt som gjøres.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil påpeke det uheldige i at noen velger å ta avstand fra private aktører utelukkende på bakgrunn av deres eierskap. Det sentrale argumentet for bruk av private aktører må alltid være mangfold, valgfrihet og kvalitet til barns beste, og disse medlemmer poengterer at generell eller ideologisk motstand mot disse tjenestene på ingen måte vil tjene barns beste eller hjelpe familier som mottar hjelp fra barnevernet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre de nødvendige tiltak for at barnevernets samarbeid med familievernkontorene styrkes.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at både kommersielle og ideelle aktører benyttes i barnevernet i dag. Flertallet vil vise til at det fra årsrapporten fra Bufetat fremgår at det er 64 statlige institusjoner i 2012 og at det 42 er private (kommersielle) og 21 ideelle institusjoner. Ut fra tjenestens karakter vurderer flertallet at det er tung myndighetsutøvelse som skjer i barneverninstitusjonene, og at det derfor er viktig at myndighetene også har innsikt og kontroll på eiersiden. Flertallet er glad for at regjeringen prioriterer ideelle organisasjoner foran kommersielle aktører. Flertallet mener at alle barnevernstiltakene er valgt ut i fra en faglig begrunnelse, og ut i fra hvert enkelt barns behov.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil vise til regjeringens kvalitetsmål for barnevernet, hvor det i det femte kvalitetsmålet er definert at man ved valg av tiltak må ta hensyn til fire faktorer, barnets behov, alvoret i situasjonen, forventet nytte og kostnadene forbundet med tiltaket. Disse medlemmer er opptatt av at alle faktorer i kvalitetsmålet vektlegges, og vil i denne sammenheng fremheve betydningen av at barneverntjenesten organiseres slik at det oppnås best mulig kvalitet i tiltaket for hvert enkelt barn, til en lavest mulig pris. Det er da vesentlig at både kvalitet og pris alltid vektlegges ved valg av tiltak, og at det beste og mest kostnadseffektive tiltaket velges uavhengig av hvem som leverer tiltaket. Disse medlemmer mener de siste årenes budsjettutvik-

ling hvor regjeringen øker bevilgningene til drift av statlige barneverntiltak i revidert nasjonalbudsjett, etter først å ha varslet omstilling i statsbudsjettet, viser at regjeringen ikke har klart å gjennomføre en nødvendig effektivisering av driften av Bufetat. Disse medlemmer mener dette tydeliggjør behovet for å stille samme krav til kvalitet og kostnadseffektivitet for alle leverandørene av barnevernstiltak, og at større åpenhet og mer konkurranse, hvor kommunene fritt kan velge barneverntiltak, vil bidra til en bedre ressursutnyttelse og gi bedre hjelp til flere barn.

Disse medlemmer mener det er viktig at folkevalgte i den enkelte kommune har god styring med innsats og tjenester til barn og familier som trenger hjelp fra barnevernet. På bakgrunn av den store inngripen barnevernets virksomhet medfører i livet til barn, unge og familier som er involvert, mener disse medlemmer at det vil være positivt om kommunene regelmessig utarbeider en lokal kvalitetsmelding for barnevernet, som behandles i kommunestyret. Disse medlemmer vil understreke betydningen av at personvernet ivaretas, en slik melding skal ikke inneholde noen form for informasjon som kan identifisere enkeltpersoner, men skal samle generell og aggregert informasjon om kommunens barnevernsarbeid. En slik kvalitetsmelding kan bidra til at kommunen retter større oppmerksomhet mot kvalitetsarbeidet i det kommunale barnevernsarbeidet, hvilke rutiner som er innført for å sikre at brukernes rettssikkerhet blir ivaretatt, herunder at barns behov for å bli sett og hørt i møte med det kommunale barnevernet blir ivaretatt.

Komiteen viser til kvalitetsmål nr. 3: Barn og familier skal bli involvert og ha innflytelse. Komiteen vil understreke at barn og familier må bli sett og tatt på alvor i all sin kontakt med barnevernet.

Komiteen viser til at biologiske foreldre skal ivaretas i de ulike fasene av en barnevernssak og ikke minst etter en omsorgsovertakelse. Komiteen vil understreke betydningen av at dette tas på alvor.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Raundalen-utvalget anbefaler at familieverntjenestene får ansvar for oppfølging og støtte til foreldre når barneverntjenesten har plassert barnet. Departementet mener at foreldre til omsorgsplasserte barn må gis mulighet til støtte og oppfølging og har bedt Bufdir om å utarbeide ulike modeller for foreldreoppfølging. Departementet vil så vurdere resultatet. Disse medlemmer støtter dette, men forutsetter likevel at forbedringer på dette feltet ikke må avvende nye utredninger i Bufdir.

2.2.5 Større vekt på tidlig innsats

Komiteen vil understreke at offentlige tjenester har meldeplikt til barnevernet ved mistanke om alvorlig omsorgssvikt. Komiteen mener arbeidet med å tydeliggjøre meldeplikten er svært viktig.

Komiteen mener som flere av tilbakemeldingene fra barn med erfaring fra barnevernet og regjeringen at barnevernet kommer for sent inn i mange saker. Komiteen mener det er viktig at utsatte barn må oppdages tidligere. Komiteen merket seg høringsinnspillet fra Landsforening for Barnevernsbarn (LFB) som skrev:

«Det er særdeles viktig at ethvert barn som har tiltak i barnevernet blir hjulpet tidlig nok, altså at man kommer for sent så tidlig som mulig(..)».

Komiteen mener økt tilgjengelighet fra barnevernets side vil gjøre det lettere å komme i kontakt med barn som trenger hjelp. Komiteen vil vise til at regjeringen øremerket 32,5 mill. kroner til kompetanse- og samhandlingstiltak i 2013 og til sammen 108,5 mill. kroner siden 2011. Komiteen vil videre vise til at disse midlene blant annet skal brukes til å styrke barnevernstjenestens samarbeid med andre tjenester og bidra til at barnevernet er mer til stede på arenaer der barn, ungdom og familier er. Komiteen mener dette er svært viktig.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen legger opp til et tverrdepartementalt samarbeid mellom Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet, Helse- og omsorgsdepartementet og Kunnskapsdepartementet hvor man skal sørge for at det utarbeides et felles kunnskapsgrunnlag om forebyggende innsatser for å oppdage og hjelpe utsatte barn i alderen 0–6 år, med vekt på kunnskap om hvordan man kan styrke tilknytning og samspill mellom barn og foreldre. Komiteen mener også det er viktig at regjeringen vil bidra til at tjenester som møter de yngste barna tar denne kunnskapen i bruk.

Komiteen mener det er viktig at samarbeidet mellom barnevern og skole skal styrkes. Komiteen vil vise til at man gjennom ny kommunikasjonsstrategi for barnevernet og utvikling av veiledningsmaterieell, vil styrke skolens kunnskap om barnevernet og når det er nødvendig å melde bekymring. Dette mener komiteen er svært viktig.

Komiteen vil vise til veilederen om å styrke samarbeidet mellom barnehage og barnevern som regjeringen gav ut i 2009. Komiteen anerkjenner veilederen som et godt og viktig tiltak, og understreker betydningen av at dette viktige arbeidet blir fulgt opp tett. Komiteen finner det meget positivt at en del kommuner har tatt tak i dette viktige området, og viser til den etablerte Oslostandarden om forpliktende samarbeidsavtaler både mellom barnevern og skole og mellom barnevern og barnehage som et godt

eksempel. Komiteen vil videre vise til håndbøkene i tverrfaglig samarbeid for barn og unge, som Harstad kommune og Bydel Grünerløkka i Oslo kommune har utarbeidet, som gode eksempler på tverrfaglig samarbeid.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til at det etableres et tettere samarbeid mellom barnevern, barnehage, skole, politi og arbeids- og velferdsetaten (Nav), for å unngå at barn og unge blir kasteballer mellom offentlige etater.»

Komiteen vil vise til at barnehageloven § 22 pålegger alle ansatte i barnehagen opplysningsplikt uten hinder av taushetsplikt overfor barnevernet når det er grunn til å tro at et barn blir mishandlet, eller det ligger andre former for alvorlig omsorgssvikt. Komiteen vil videre påpeke at rammeplan for barnehagens innhold og oppgaver sier at det bør etableres et generelt og systematisk arbeid mellom barnehage og barnevern, og for hvordan barnehage og barnevern skal samarbeide. Komiteen vil understreke at det avgjørende for vurderingen er barnehagens bekymring for barnet, og at det innebærer at de ansattes kompetanse om denne tematikken er svært viktig.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at det er avdekket at barnehagene står for en svært liten del av bekymringsmeldingene til barnevernet, og vil i denne sammenheng påpeke behovet for at kompetansen om å fange opp utsatte barn, styrkes i førskolelærerutdanningen. Disse medlemmer har merket seg at NOKUT i sin evaluering av førskolelærerutdanningen i 2010 påviste store mangler og ulikheter i kvaliteten på tilbudet. Disse medlemmer har merket seg at behovet for økt kompetanse for å fange opp utsatte barn i barnehagen ved utarbeidelsen av forskrift til ny rammeplan for førskolelærerutdanning, som ble fremlagt i juni 2012 og skal tre i kraft fra studieåret 2013/2014, ikke i vesentlig grad er fremhevet i forhold til tidligere rammeplan. Det er videre opp til det enkelte lærested å utarbeide lokale læreplaner ut fra rammeplanen, og det er videre opp til den enkelte foreleser å vurdere hvordan dette temaet skal dekkes i studieforløpet. Disse medlemmer finner at behovet for kompetanse i å avdekke utsatte barn i barnehagen ikke er vektlagt tilstrekkelig i regjeringens revidering av rammeplanen, og vil påpeke behovet for at temaet vies tilstrekkelig oppmerksomhet i førskolelærerutdanningen. Disse medlem-

mer viser i denne sammenheng også til rapporten «Barnevernet i små kommuner – status og utfordringer» fra oktober 2012, hvor kommunene ble bedt om ta stilling til hvilke instanser de synes det er viktigst å styrke samarbeidet med for å få en bedre barnevernstjeneste. Syv av ti kommuner i undersøkelsen (95 av 133 kommuner) oppgav styrket samarbeid med barnehagen som det viktigste for å oppnå en bedre barnevernstjeneste.

Disse medlemmer vil samtidig understreke at det er avgjørende for barns rettssikkerhet at alle kommuner har akuttberedskap for barnevern, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sørge for at alle kommuner er tilknyttet en barnevernsvakt.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er enige i at akuttberedskap er viktig og viser i den forbindelse til at Alarmtelefonen for barn og unge er tilgjengelig for alle, også kommuner som selv ikke har akuttberedskap.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at det i desember 2012 ble avdekket at svært mange norske barn har telefontjenesten til Nasjonal alarmtelefonen for barn og unge i Kristiansand 116 111 som det eneste hjelpetilbudet utenom ordinær kontortid hos den lokale barnevernstjenesten. Disse medlemmer viser til at nettstedet barnevernvakten.no dokumenterte at det per 4. mars 2013 fremdeles manglet akuttberedskap i 272 norske kommuner. Disse medlemmer understreker at Nasjonal alarmtelefon for barn og unge i Kristiansand er et godt og viktig minimumstilbud for akuttberedskap, som imidlertid ikke kan erstatte behovet for operativ akuttberedskap ute i kommunene. Disse medlemmer viser videre til at det per 31. mai 2013 ifølge nettstedet til Nasjonal alarmtelefon kun er 123 av 428 ordførere som har signert ordføreravtalen, hvor ordføreren påtar seg å være ambassadør for alarmtelefonen for barn og unge. Gjennom avtalen skal ordføreren bidra til å gjøre 116 111 kjent for barn og unge i egen kommune. Dette kan gjøres ved å omtale alarmtelefonen i de sammenhenger ordføreren finner det naturlig. Alarmtelefonen for barn og unge forplikter seg på sin side til å oversende kvartalsrapporter og stille informasjonsmateriell til rådighet for ordføreren. Disse medlemmer finner på denne bakgrunn det viktig å understreke at det er behov for god lokal informasjon om den nasjonale alarmtelefonen for barn og unge i hele landet, uten at dette kan erstatte behovet for akuttberedskap i alle kommuner.

2.2.6 Hjelpetiltak

Komiteen vil vise til at hjelpetiltak er det hyppigst brukte tiltaket i barnevernet. Når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, skal barnevernstjenesten sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien. Komiteen vil videre vise til at også unge som er fylt 18 år skal få nødvendig hjelp og støtte i overgangsfasen til en selvstendig voksentilværelse. Komiteen merker seg at dette for eksempel kan gjelde videreføring av hjelpetiltak eller nye hjelpetiltak, inntil ungdommen har fylt 23 år. Komiteen er kjent med at vi i dag ikke har nok kunnskap om og i hvilken grad hjelpetiltakene virker. Barnevernstjenesten møter barn og familier med svært ulike problemer. Komiteen merker seg derfor at det ikke alltid er like lett å sette inn tiltak som bidrar til de nødvendige endringene i barnets liv. Komiteen mener som regjeringen at for å få et best mulig grunnlag for å sette inn riktige tiltak, må barnevernet utrede barnet og barnets situasjon godt nok og at det er behov for å evaluere tiltakene regelmessig.

Komiteen er enig i og mener det er viktig at dersom de ønskede resultatene uteblir, må barnevernet vurdere om andre tiltak skal prøves. Systematisering av erfaringer og forskning gir grunnlag for å utvikle god praksis.

Komiteen deler regjeringens mål om å styrke hjelpetiltakene ved å systematisere, forske og evaluere kvaliteten i hjelpetiltakene. Komiteen viser igjen til at hjelpetiltakene skal bidra til positive endringer for barnet. Komiteen er enig i at man må vurdere hvordan tilbudet til utsatte sped- og småbarnsfamilier kan utvikles videre, gjennom blant annet å styrke kompetansen i barnevernet. Videre mener komiteen det er viktig at regjeringen vil sørge for at alle landets kommuner får tilgang på gode evalueringsverktøy. Komiteen mener som regjeringen at barn skal medvirke ved valg og evaluering av hjelpetiltak.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Integrerings- og mangfoldsdirektoratet (IMDi) i sin høringsuttalelse til de fremlagte lovendringene mener at minoritetsperspektivet er fraværende, og videre etterlyser omtale av behov for mer kompetanse i et flerkulturelt barnevern. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til NIBR-rapport 2007:10 Flerkulturelt barnevern, som påpeker at hvordan de direkte møtene mellom barnevern og klientene forløper, er avgjørende for virkningen av intervensjonene. Disse medlemmer viser til at den største utfordringen i det flerkulturelle barnevernet ligger i å sørge for at eksisterende metoder, programmer og tiltak gjøres tiljen-

gelige og akseptable for etniske minoritetsgrupper. Disse medlemmer støtter anbefalingen om at barnevernsarbeiderne sikres ytterligere praktisk rettet opplæring i å håndtere de direkte møtene med ikke-vestlige innvandrere, herunder opplæring i å kulturtilpasse metoder og tiltak. Disse medlemmer vil samtidig understreke at den samme rapporten konkluderer med at det ikke foreligger forskningsmessig belegg hverken for å anbefale eller fraråde bruken av spesielle programmer eller metoder rettet mot ikke-vestlige innvandrere, og at utgangspunktet i arbeidet med ikke-vestlige innvandrere derfor bør være å benytte de samme tiltakene og metodene som overfor andre og med de samme kravene til at intervensjonene skal være kunnskapsbaserte.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til at man i Oslo kommune har øremerket egne medarbeidere til å følge opp rekrutteringsarbeidet i minoritetsbefolkningen, og at flere bydeler i Oslo har startet et felles prosjekt for å fremme arbeidet med større kultursensitivitet i barnevernet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre vil påpeke betydningen av at også mindre kommuner får større kunnskap om betydningen av kultursensitivitet i barnevernet, og fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke informasjonsarbeidet for at kompetanse om kultursensitivitet i barnevernet gjøres tilgjengelig for, og benyttes av alle barnevernstjenester.»

Komiteens flertall fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, vil vise til at regjeringen har et skarpt fokus og arbeider aktivt for at alle ansatte i barnevernet skal ha god flerkulturell kompetanse, slik at barn og familier med innvandrerbakgrunn får god hjelp.

Komiteen mener det er grunnleggende viktig for at barnevernet skal kunne gjøre en god jobb for alle, at barnevernet har tilstrekkelig tillit i befolkningen når de blir kontaktet når noen er bekymret for et barn.

Komiteen er derfor glad for at man ser at tilliten til barnevernet har økt de siste årene. Barnevernet et blitt mer åpent og flere melder fra når de er bekymret for et barn. Komiteen registrerer likevel at det i enkelte innvandrergupper er lav tillit til barnevernet.

Komiteen er tilfreds med at regjeringen er særlig opptatt av å øke tilliten til barnevernet i innvandrerbefolkningen. Komiteen vil vise til at dette er et langsiktig arbeid og at Bufdir på oppdrag fra

Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet har utviklet en ny kommunikasjonsstrategi for barnevernet, «Barnevernet – en hjelper (2013–2016)». Komiteen merker seg at den nye strategien har et særlig blikk på hvordan informasjon kan nå ut til barn og unge med innvandrerbakgrunn og deres familier. Komiteen vil videre vise til at regjeringen har iverksatt flere tiltak for at ansatte i barnevernet skal få bedre kompetanse til å møte og hjelpe barn og familier med innvandrerbakgrunn. Komiteen merker seg også at det er viktig for regjeringen å gi foreldre med innvandrerbakgrunn informasjon om barns rettigheter i Norge og barnevernets oppgaver. Komiteen mener dette arbeidet må forsterkes ytterligere. Komiteen mener det er viktig at alle parter i møte med barnevernet forstår detaljene i det som blir sagt og skrevet, og vil vise til at barnevernet alltid skal bruke kvalifiserte tolker i situasjoner der det kan oppstå språkproblemer.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener det er iverksatt viktige tiltak for å styrke den flerkulturelle kompetansen i barnevernet og vil vise til tiltak som:

- Mentorordningen Nattergalen
- Videreutdanningen «Barnevern i et minoritetsperspektiv»
- Pilotprosjekt for rekruttering av studenter med minoritetsbakgrunn ved HIO
- Systematisk arbeid rettet for rekruttering av fosterforeldre med innvandrerbakgrunn i regi av Bufdir

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at departementet har gitt Bufdir i oppdrag å vurdere hvordan et samlet tilbud til utsatte familier med sped- og småbarn i alderen 0–3 år bør se ut, og at departementet har nedsatt en arbeidsgruppe på dette. Arbeidsgruppens rapport understreker at alvorlige vansker hos sped- og småbarn krever et kunnskapsbasert tjenestetilbud hvor parallell og spesialisert innsats er nødvendig. Rapporten peker på at ansatte i barneverntjenesten, helsestasjonene og barnehagene ikke i tilstrekkelig grad oppdager utviklingsforstyrrelser og skjevutvikling hos sped- og småbarn. De mener spisskompetansen på utrednings- og endringsarbeid for denne målgruppen er gjennomgående lav i kommunene.

Disse medlemmer viser til at som en del av sitt arbeid har arbeidsgruppen kartlagt sentrene for foreldre og barn. Kartleggingen viser at det er gjennomgående høy kvalitet og beleggprosent i tilbudene. Det er imidlertid regionale forskjeller i organiseringen av tilbudet og i metoder for utredning og

endringsarbeid. Disse medlemmer viser til at departementet vil vurdere hvordan tilbudet til utsatte sped- og småbarnsfamilier kan utvikles videre, gjennom blant annet å styrke kompetansen i barnevernet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener sentrene for foreldre og barn bør være viktige medspillere i dette og ber regjeringen vurdere å lovfeste tilbudet om slike sentre.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å lovfeste tilbud om sentre for foreldre og barn.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at forskning har vist at familieråd er et godt virkemiddel for å involvere familien i beslutningsprosessen i barnevernsaker. Disse medlemmer viser til at Bufdir har et ansvar for å implementere familieråd både i statlig og kommunalt barnevern, og disse medlemmer vil understreke behovet for utstrakt bruk av familieråd. Disse medlemmer er tilfreds med at regjeringen i proposisjonen varsler at familieråd skal brukes aktivt blant annet for å rekruttere flere fosterforeldre fra barnets familie og nære nettverk.

Disse medlemmer viser imidlertid til at dette er blitt positivt omtalt i barnevernet i mange år uten at det har fått tilstrekkelig gjennomslag og at det synes å være behov for tettere oppfølging fra departementets side for å sikre at dette skjer i praksis.

2.2.7 Fosterhjem

Komiteen vil vise til at alle barn har behov for omsorg, stabilitet og trygghet, men ikke alle barn får dette hjemme. Komiteen viser videre til at i de tilfellene hvor barnevernet må overta omsorgen for et barn, kan fosterhjem ofte være det beste stedet for barnet å bo for en kortere eller lengre periode. Komiteen er kjent med at fosterhjemmene i dag er det mest brukte omsorgstiltaket i barnevernet.

Komiteen deler regjeringens mål om å ha nok fosterhjem med en kvalitet som gir den grunnleggende trygghet, stabilitet, omsorg og utvikling som barnet har behov for. Komiteen vil vise til at fosterhjemmet skal legge til rette for barnets medvirkning og ivareta barnets rett til å bli hørt.

Komiteen er enig med regjeringen i at det trengs et mer profesjonalisert tilsyn med barn i fosterhjem og at dagens tilsyn ikke fungerer godt nok. Komiteen mener et bedre tilsyn er nødvendig for å

ivareta barnas rettssikkerhet. Komiteen viser ellers til proposisjonsdelen hvor regjeringen foreslår lovendringer som vil gi et mer profesjonalisert tilsyn med barn i fosterhjem.

Komiteen er svært opptatt av å styrke arbeidet med å rekruttere fosterhjem. Komiteen merker seg at ventetiden for å få fosterhjem har økt. Komiteen er også kjent med at dette har sammenheng med at en større andel barn plasseres i fosterhjem enn tidligere.

Komiteen mener det er viktig at regjeringen vil stimulere til rekruttering av flere fosterhjem i barnets familie og nære nettverk. Komiteen er kjent med at familieråd har vist seg å være godt egnet når et barn skal plasseres utenfor hjemmet. Komiteen merker seg også at familierådsmetoden også kan være egnet for å rekruttere flere fosterhjem i minoritetsmiljøer.

Komiteen mener det er uheldig at en del barn i fosterhjem må flytte en eller flere ganger. Komiteen mener utilsiktede flyttinger, det vil si flyttinger som skjer tidligere enn planlagt og på grunn av vansker som har oppstått, er spesielt uheldig. Komiteen vil understreke at fosterbarna ofte allerede har opplevd mangel på stabilitet og kontinuitet også mens de bodde hos sine opprinnelige omsorgspersoner.

Komiteen vil vise til at Bufdir arbeider for å få mer kunnskap om konsekvensene av ikke-planlagte flyttinger og hva som kan gjøres for å redusere dem. Videre vil komiteen vise til at Bufdir har utarbeidet rutiner for møter med fosterforeldre og barneverntjenesten for å sikre informasjon etter avsluttede plasseringer. Komiteen vil understreke at informasjonen fra møtene skal brukes aktivt og systematisk i barnevernets arbeid for blant annet å redusere antallet flyttinger, og for å vurdere om fosterforeldre er aktuelle for nye oppdrag.

Komiteen vil vise til at regjeringen vil sikre god kvalitet i den generelle veiledningen til fosterforeldre, med økt vekt på kunnskapsbasert gruppeveiledning og i samarbeid med utdanningssektoren legge til rette for at fosterhjemsarbeidet i større grad skal inngå som del av utdanningene som kvalifiserer til arbeid i barnevernet. Komiteen støtter dette. Videre vil komiteen vise til at regjeringen vil kartlegge fosterforeldrenes økonomiske rammevilkår, samt evaluere bruken av de statlige fosterhjemmene og de kommunale forsterkede fosterhjemmene. Komiteen mener disse tiltakene er viktige, og støtter dette.

Komiteen mener fosterhjemstiltakene må videreutvikles og at for å gi barn i fosterhjemmene best mulig utviklingsmuligheter, må man arbeide på flere hold. Komiteen vil vise til at det gjelder blant annet å sikre god utredning av barnet før plassering, å rekruttere et tilstrekkelig antall kompetente foster-

foreldre og å gi disse en systematisk og langsiktig oppfølging tilpasset det enkelte barn.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil her vise til evalueringen av forvaltningssreformen, som er utført på oppdrag fra regjeringen. Et av funnene i evalueringen er at det har funnet sted en omstridt vridning av tiltaksbruk fra institusjon til økt bruk av fosterhjem og hjemmebaserte tiltak. Disse medlemmer er kritiske til den politiske prioriteringen som har vært foretatt, hvor det ensidig har vært satset på fosterhjem, noe som har medført en nedbygging av institusjonskapasiteten. Disse medlemmer vil påpeke at denne beslutningen er faglig omstridt, og finner det uheldig at nedbyggingen har funnet sted før en tilstrekkelig oppskalering av fosterhjemstilbudet har funnet sted.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre fremhever det som viktig å huske på at alle barn er forskjellige, med sine unike utfordringer. Dette er hensyn som ikke ivaretas like godt ved en nedbygging av tilbudet, og disse medlemmer synes det er en problematisk utfordring. Det viktigste i møtet med barn innen barnevernet må være å skape stabilitet og trygghet for barnet, slik at det kan motta riktig hjelp til riktig tid.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at det siden begynnelsen av 2000-tallet har vært en faglig begrunnet dreining med økt bruk av fosterhjem og tiltak i nærmiljø og nettverk og mindre bruk av institusjon. Flertallet viser til at mange barn likevel har behov for plass i institusjon, at det er behov for differensierte institusjonsplasser som holder høy faglig kvalitet og at det ser ut til at det i dag er oppnådd en god balanse mellom bruk av de ulike tiltakstypene.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener arbeidet med å slippe til et større mangfold av aktører som kan bidra i rekrutteringen av fosterhjem, burde vært prioritert. Disse medlemmer vil vise til at den politiske styrte nedskaleringen av institusjonskapasitet har ført til at flere fosterforeldre har måttet gi omsorg til barn og unge som burde ha fått et forsterket tilbud. Disse medlemmer mener det er vesentlig at fosterforeldre får et bedre tilbud om oppfølging og veiledning, og at private og ideelle aktører her kan tilby et godt tilpasset tilbud. Kombinert med en godkjenningsordning for å sikre et forsvarlig og kvalitativt godt tilbud, vil dette

bidra til å gi flere barn og unge den omsorg og hjelpen de trenger.

Disse medlemmer viser i denne sammenheng til Innst. 312 S (2010–2011) hvor Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmet en rekke forslag for å bedre fosterhjemsdekningen, herunder å be regjeringen utnytte kapasiteten i private virksomheter for å skaffe fosterhjem til barn som venter i fosterhjemsøk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen åpne for at flere barnevernsaktører kan rekruttere fosterforeldre, og at støtteapparatet rundt fosterfamiliene kan styrkes.»

Disse medlemmer vil i denne sammenheng også vise til representantforslag om en handlingsplan for full fosterhjemsdekning Dokument 8:81 (2012–2013), jf. Innst. 396 S (2012–2013).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre støtter hoveddelene av det fremlagte representantforslaget, og vil påpeke betydningen av å intensivere rekrutteringsarbeidet for fosterhjem. Disse medlemmer vil samtidig bemerke betydningen av at alle aktører i barnevernet opererer under like rammevilkår.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at 153 plasseringsklare barn hadde ventet mer enn seks uker på fosterhjem per 31. desember 2012. Disse medlemmer viser videre til Prop. 106 L (2012–2013) Endringer i barnevernloven, hvor regjeringen skriver:

«Rapportene fra evalueringen av forvaltningsreformen i barnevernet av 2004 viser at ventetiden for å få fosterhjem har økt.»

Det vises videre til at det i proposisjonen sies at departementet har som mål:

«å ha nok fosterhjem med en kvalitet som den grunnleggende trygghet, stabilitet, omsorg og utvikling som barnet har behov for.»

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til barnehageutbyggingen hvor man ikke bare satte mål om full dekning, men også ga klare tidsfrister for når målet skulle nås. Dette var et ambisiøst mål som krevde milliardinvesteringer og et aktivt samarbeid med kommuner over hele landet. Dette medlem finner det bemerkelsesverdige at

regjeringen ikke synes å være villig til å forplikte seg i like stor grad til å skaffe et relativt sett lite antall utsatte barn et hjem, som man var når det gjaldt å gi alle barn en barnehageplass.

Dette medlem etterlyser en forpliktende plan med tidsfrist for å sikre alle barnevernsbarn et hjem.

Dette medlem mener det er helt uholdbart og uakseptabelt at barn over tid står i kø og venter på å få plass i et fosterhjem. Dette medlem fremmer derfor forslag om en handlingsplan for full fosterhjemsdekning innen 2015. En slik handlingsplan bør blant annet inneholde følgende elementer:

1. Tung satsing på rekrutteringskampanjer.
2. Sørge for å utnytte ideelle aktørers bidrag til rekruttering og drift av fosterhjem.
3. Økt vekt på institusjonens betydning for barn med særlige utfordringer.
4. Økt bruk av familieråd i barnevernet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til Innst. 396 S (2012–2013) hvor følgende forslag er fremmet:

«Stortinget ber regjeringen legge fram en handlingsplan for full fosterhjemsdekning innen 2015.»

Disse medlemmer vil bemerke at selv om det har vært en positiv utvikling når det gjelder regjeringens vilje til å bruke ideelle aktører til rekruttering og drift av fosterhjem, så ser det fortsatt ut til å være behov for forbedringer på dette området.

Disse medlemmer viser til at barn har et grunnleggende behov for stabilitet. Disse medlemmer viser til at mange barn som er under omsorg av barnevernet ikke tilbys stabilitet og tilknytning. En av de store utfordringene barnevernet står overfor, er det store antallet flyttinger av barnevernsbarn.

Disse medlemmer finner det oppsiktsvekkende at det heller ikke finnes statistikk som gir et riktig bilde av antall flyttinger av barnevernsbarn. Disse medlemmer mener det er behov for en stabilitetsreform i barnevernet og at følgende elementer må være sentrale i en stabilitetsreform:

1. Bedre oppfølging av fosterhjem, for å forebygge brudd.
2. Mer bruk av institusjoner for barna med mest krevende behov.
3. Institusjoner og fosterhjem må knyttes tettere sammen.
4. Økt bruk av familieråd og barnets slekt/storfamilie som fosterhjem.
5. Kritisk vurdering av kriteriene for flytting fra ett fosterhjem til et annet.

6. Vurdering av ankemulighetene for biologiske foreldre etter omsorgsovertakelse.
7. Tilbud om samlivskurs for fosterforeldre.
8. Økt fokus på barns medvirkning.

Disse medlemmer viser til Innst. 396 S (2012–2013) hvor følgende forslag fremmes:

«Stortinget ber regjeringen gjennomføre en stabilitetsreform i barnevernet.»

«Stortinget ber regjeringen utvikle presis registrering og fullverdig oversikt over omfanget av flyttinger av barn som er under barnevernets omsorg.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Norsk Fosterhjemsforening (NFF) har etterlyst en evaluering av fosterhjemsomsorgen. NFF mener det er behov for en helhetlig gjennomgang av hele fosterhjemstjenesten, fra rekruttering til og med ettervern. Disse medlemmer er enig i behovet for en helhetlig gjennomgang og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å igangsette en offentlig utredning av fosterhjemsomsorgen.»

Disse medlemmer viser til at Barnevernspanelet anbefaler at fosterhjemsbegrepet skal forbeholdes fosterhjem med kommunale avtaler, mens statlige familiehjem bør gis en annen betegnelse og fungere som institusjonssatellitter. Panelet mener at statlige familiehjem – herunder beredskapshjem – med de avlastningsordninger som det innebærer, ikke bør forstås som fosterhjem i barnevernlovens forstand. Disse tiltakene må knyttes opp mot institusjonsbaser slik det ble utviklet i offentlige institusjoner og som det i dag først og fremst er de private stiftelsene som praktiserer. Disse medlemmer støtter disse vurderingene og ber departementet merke seg dette når statlige familiehjem og kommunalt forsterkede fosterhjem nå skal evalueres.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at regjeringen er tydelig på at institusjonene er en sentral og nødvendig del av plasseringsalternativene i barnevernet. Antallet som bor på barneverninstitusjoner har holdt seg relativt stabilt over flere år, samtidig som utviklingen går i retning av at barn bor der i kortere tid. Flertallet viser også til at fosterhjemmene utgjør en sentral og svært viktig plasseringsalternativ innenfor barnevernet. Flertallet vil vise til at 80 pst. av alle barn som er plassert utenfor hjemmet de siste årene er blitt plassert i fosterhjem, og de øvrige i institusjon. Flertallet vil vise til at det arbeides på

flere nivåer for å rekruttere flere fosterhjem og viser for øvrig til omtalen av dette i proposisjonen.

2.2.8 Institusjon

Komiteen vil vise til at mange barn har en vanskelig livssituasjon og kan trenge en annen type oppfølging og systematisk endringsarbeid enn det et fosterhjem kan gi. Komiteen vil vise til regjeringens mål om at institusjonstilbudet skal bidra til å gi barn trygge rammer, utviklingsmuligheter, økt livskvalitet og varige positive endringer i livet deres. Komiteen vil understreke at dette betyr at barna skal bli hørt og sett, bli tatt vare på, møtt med omsorg, stabilitet og forutsigbarhet. Komiteen vil vise til at tilbudet skal tilpasses hvert enkelt barn sitt behov.

Komiteen mener det utføres mye godt arbeid på norske barneverninstitusjoner, og det er allerede igangsatt et viktig arbeid for å videreutvikle tilbudet. Komiteen merker seg likevel at det er enkelte forhold som må forbedres. Komiteen vil vise til at barn skal i større grad enn i dag bli tilstrekkelig utredet både før plassering, under og etter endt opphold. Komiteen mener det er avgjørende at barnevernet samarbeider mer systematisk med tjenester som skole og psykisk helsevern. Komiteen mener også at for å ivareta barn på institusjon, er det også nødvendig å styrke de ansattes kompetanse og tilrettelegge for barns medvirkning. Når samfunnet har overtatt den daglige omsorgen for barn og plassert dem utenfor hjemmet, har også det offentlige et spesielt ansvar for den helhetlige hjelpen til disse barna og ungdommene.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er derfor opptatt av å ha god faglig styring med tiltakene og mener derfor at institusjonsbarnevernet først og fremst skal være et offentlig ansvar. Ved bruk av private tiltak skal ideelle aktører prioriteres før kommersielle.

Komiteen viser ellers til regjeringens forslag til tiltak og støtter disse.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at Riksrevisjonen hvert år siden opprettelsen av Bufetat i 2004 har hatt merknader til gjennomføringen av primær oppgaver i det statlige barnevernet, med bekymring for at kvaliteten på tjenester til barn, unge og familier i sårbare situasjoner ikke er i samsvar med fastsatte mål og gjeldende regelverk. Disse medlemmer viser videre til evalueringen regjeringen har fått foretatt av forvaltningsreformen, hvor det anbefales et slanket Bufetat med spesialiserte utføreroppgaver.

Komiteen vil vise til at satsingen på det kommunale barnevernet har gitt aktivitetsvekst i det statlige barnevernet, fordi flere barn med behov for fosterhjem eller en institusjonsplass blir fanget opp. Komiteen vil vise til at barn i stadig økende grad har sammensatte behov som krever spesialiserte tilbud. Komiteen merker seg at Bufetat arbeider for å utvikle et bedre og mer differensiert tilbud, slik at de i større grad klarer å følge opp og gi det enkelte barn riktige tiltak.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener et godt barnevern er et barnevern med stort mangfold av aktører, tiltak og tilbud med høy kvalitet og god ressursutnyttelse. Disse medlemmer ser et behov for å sikre at den samlede kompetansen i barnevernssektoren kommer barn og unge med ulike utfordringer til gode. Alle barn som underlegges barnevernets omsorg har krav på et godt tilpasset tilbud. Når staten overtar foreldreansvaret for barn, påtar den seg et særlig stort ansvar for å sikre disse en god og trygg barndom. Disse medlemmer er svært bekymret for de mange tilfellene der barn sviktes av det offentlige. Disse medlemmer vil bruke mer penger på det barnevernsarbeidet som foregår i direkte møte med barna, fremfor barnevernsbyråkrati i det statlige barnevernet, og vil styrke muligheten til å velge det tiltaket som hjelper barn best, uavhengig av hvem som gir hjelpen. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til at private og ideelle barnevernstjenester bidrar til det mangfoldet av tilbud som bidrar til skreddersøm i valg av tiltak for det enkelte barn.

Disse medlemmer mener derfor det er vesentlig at det legges til rette for et mangfold av barnevernstilbud gjennom å etablere stabile og gode rammevilkår også for private tilbud, samt styrke kvalitetskontrollen ved barnevernsinstitusjonene. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til representantforslag fra stortingsrepresentantene Linda C. Hofstad Helleland, Olemic Thommessen, Sonja Irene Sjøli og Peter Skovholt Gitmark, Dokument 8:109 S (2009–2010), hvor Fremskrittspartiet og Høyre foreslo likebehandling av offentlige og private tilbydere av barnevernstjenester og etablering av en nettportal. Disse medlemmer viser videre til at regjeringen nå formelt har pålagt Bufdir en positiv forskjellsbehandling av ideelle aktører. Disse medlemmer mener bruk av tiltak bør tilpasses det enkelte barn, slik at kvalitet og pris avgjør valg av tiltak, uavhengig av tilbyder. Disse medlemmer mener det bør innføres godkjenningsordninger med kvalitetskriterier for alle institusjoner, uavhengig av tilbyder, og at det må sikres full åpenhet om barneverntilbudets innhold, kvalitet og pris.

Disse medlemmer mener kommunene, uavhengig av hvem som tilbyr et barnevernstiltak, må gis fri rett til å velge det beste tiltaket etter en vurdering av kvalitet, pris og hva som gir best hjelp til det enkelte barn.

Disse medlemmer mener det er svært uheldig at man fremdeles har et system hvor det på den ene side er tillatt for private aktører å tilby tjenester på barnevernsområdet, mens det på den annen side finner sted en forskjellsbehandling av de samme aktører fordi det er et politisk mål for den sittende regjering å ikke benytte private aktører.

Disse medlemmer ser at mange av de utfordringer og de konflikter som nå preger barnevernet hva gjelder statens plassering av barn og unge i egnet tiltak, synliggjør problemer knyttet til mangel på åpenhet, utilstrekkelige godkjenningsordninger, manglende likebehandling og for lite vekt på kvalitet og mangfold i anbudsprosessen. I stedet ser det ut til at lavest mulig pris er det eneste kriterium som legges til grunn.

Disse medlemmer finner at dagens system ikke ivaretar de overordnede mål for barnevernet. Disse medlemmer mener det derfor heller ikke er riktig at Bufetat skal administrere og kvalitetssikre informasjonen som skal ligge inne i en slik portal. Disse medlemmer mener at en slik portal etter hvert også vil kunne omfatte andre offentlige tilbud på velferdsområdet. Den danske tjenesteportalen gir full oversikt over Danmarks totale tilbud blant annet innen rusomsorg, barnevern, plassering i omsorgsboliger og tiltak i forhold til funksjonshemmede. Portalen er direkte underlagt sosialministeren i Danmark. Disse medlemmer legger til grunn at vi har et barnevern i Norge som består av offentlige og private aktører. Hovedmålet for sektoren må være å sikre barn og unge tilpassede tilbud av høy kvalitet. En tjenesteportal vil være et nyttig verktøy i denne sammenheng.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen innføre godkjenningsordninger for institusjoner med kvalitetskriterier, samt sikre full åpenhet om barneverntilbudets innhold, kvalitet og pris.»

«Stortinget ber regjeringen gi kommunene rett til fritt å velge barnevernstiltak etter en vurdering av kvalitet, pris og hva som gir best hjelp til det enkelte barn, uavhengig av hvem som leverer tiltaket.»

«Stortinget ber regjeringen legge til rette for et mangfold av barnevernstilbud ved å sikre stabile og gode rammevilkår også for private tilbud, samt styrke kvalitetskontrollen ved alle barnevernsinstitusjoner.»

«Stortinget ber regjeringen iverksette en utredning om utforming og innføring av en Internett-basert tjenesteportal med det formål å gi oversikt og et sammenligningsgrunnlag mellom tilbudene, slik at det i større grad blir mulig å velge det beste tilbudet til det enkelte barn/den enkelte ungdom som skal plasseres utenfor hjemmet, øke kvaliteten på det samlede tilbudet samt bidra til full likebehandling mellom offentlige og private aktører.»

«Stortinget ber regjeringen skille fagdirektorsoppgavene i det statlige barnevernsarbeidet fra det statlige ansvaret for institusjonsbarnevernet.»

Disse medlemmer vil understreke betydningen av stabilitet i omsorgsforholdet for barn og unge som lever i barnevernsinstitusjoner. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til at det er vesentlig å legge til rette for dette gjennom fleksible turnus- og arbeidstidsordninger. Disse medlemmer vil fremheve det gode arbeidet hos private barnevernsinstitusjoner som gjennom avtalebaserte ordninger for medlevertturnus sørger for at samme omsorgsperson bor sammen med barnet over lengre tidsperioder enn gjennom tradisjonelle skiftordninger.

Disse medlemmer vil på denne bakgrunn fremme følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen legge større vekt på barn og unges behov for stabile omsorgspersoner i utarbeidelsen av turnusordninger for offentlige barnevernsansatte.»

Disse medlemmer vil også påpeke at barn og unge med psykiske lidelser som trenger hjelp fra barnevernet har særskilte behov, og følgelig trenger et særlig godt tilrettelagt tilbud.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen bidra til at det etableres et bedre og mer forpliktende samarbeid mellom barnevernet og barne- og ungdomspsykiatrien.»

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil understreke betydningen av at de ideelle aktørene innen barnevernet brukes og får gode rammevilkår. Dette er aktører som er pionerer på feltet og som bør ha en plass innen barnevernet også i årene som kommer. Disse medlemmer vil peke på at en rekke ideelle institusjoner de siste årene har lagt ned driften. Disse medlemmer mener dette er en svært uheldig utvikling.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Barne-, likestillings- og inkluderingsdepartementet (BLD) i tildelingsbrevet til Bufdir for 2013 understreker at ideelle aktører skal prioriteres innen barnevernet og at anbud skal erstattes av langsiktige avtaler:

«Ved inngåelse av nye avtaler med ideelle leverandører av barneverntjenester skal tidsavgrensede kontrakter (anbud) erstattes av langsiktige avtaler med mulighet for oppsigelse. Det forutsettes at det på vanlig måte er en prekvalifisering etterfulgt av konkurranse med forhandlinger, som sikrer et best mulig faglig og økonomisk tilbud fra tjenesteleverandør.»

Tjenester som ytes av private aktører skal tilfredsstillende de samme krav til innhold, kvalitet og kompetanse som de tjenester Bufetat utfører selv. Ved nye kontraktinngåelser med ideelle og kommersielle aktører skal etaten legge vekt på at ansatte blir tilbudt lønns- og arbeidsforhold som ikke er dårligere enn det som følger av gjeldende tariffavtale eller det som ellers er normalt for vedkommende sted og yrke.»

Dette medlem mener dette er svært viktige og positive grep som vil sikre bedre rammevilkår for de ideelle aktørene. Det er nå avgjørende at dette følges opp og blir fulgt opp i praksis.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at det over tid har vært uttalt politikk å trappe ned bruken av institusjoner til fordel for fosterhjem. Disse medlemmer mener at det er behovet til barnet som må avgjøre hvilke tiltak barnet får. For mange barn er det et tilbud om fosterhjem som er det beste, for andre barn er det institusjonstilbud som er behovet. Barnevernspanelets rapport, men også andre tilbakemeldinger fra alle deler av barnevernet, signaliserer tydelig at nedbyggingen av institusjoner har gått for langt. Resultatet av dette er at fosterforeldre får mer krevende oppgaver enn de kan håndtere. Dermed blir det nye brudd for barnet, og sårt tiltrengte fosterhjem blir brukt på barn som i stedet burde vært på institusjon. Disse medlemmer vil derfor peke på at det er viktig at politikken med mindre bruk av institusjoner til fordel for fosterhjem må vurderes på nytt.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen på nytt vurdere balansen mellom institusjons- og fosterhjemstilbudet.»

2.2.9 Bedre beskyttelse av barns utvikling

Komiteen er kjent med at fagmiljøer og tidligere barnevernsbarn de senere år har uttrykt at hjelp fra barnevernet kommer for sent, og at foreldre som ikke makter å ivareta barna på en god måte får

beholde omsorgen for barna for lenge. Komiteen vil vise til at i den offentlige debatten er det reist spørsmål om det biologiske prinsipp veier så tungt i barnevernets praksis at det går på bekostning av barnets beste. Komiteen er også kjent med at det på den andre siden blir mottatt henvendelser fra foreldre som opplever at de ikke gis tilstrekkelige muligheter og støtte til å forbedre omsorgen før barnet tas ut av hjemmet. Komiteen vil vise til at samtidig formidler ansatte i barnevernet at de mangler tydelige retningslinjer og et oppdatert faglig grunnlag å basere vanskelige barnevernfaglige vurderinger på. Komiteen mener derfor det er svært bra at regjeringen følger opp NOU 2012:5 Bedre beskyttelse av barns utvikling så grundig i denne meldingen.

Komiteen vil vise til kapittel 2.2.1 hvor prinsippene og regjeringens forslag til nye prinsipper i barnevernet er omtalt og gjort rede for.

Komiteen mener det er svært viktig å sikre barn stabilitet etter omsorgsovertakelse. Komiteen vil her vise til at spørsmål om samvær, tilbakeføring og adopsjon er sentralt. Komiteen mener det viktig at regjeringen vil igangsette forskning på samvær, vurdere behovet for faglige anbefalinger om samvær, både i forhold til foreldre og søsken, samt vurdere nærmere om det skal igangsettes et arbeid for å innføre begrensninger i adgangen til å fremme en endringssak om samvær.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil vise til at forskning viser gunstige langtidseffekter for adopterte barn sammenliknet med barn med langvarig fosterhjemstatus og barn som er varig plassert i fosterhjem. Flertallet vil videre vise til at disse studiene viser at adoptivbarna som voksne klarte seg like godt som barn med vanlig oppvekst, og at dette blir antatt å henge sammen med at adoptivbarn føler seg trygge i sin tilhørighet til sine familier.

Komiteen mener stabilitet i omsorgen er essensielt for barn.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, er derfor enig med regjeringen i at adopsjon som barnevernstiltak bør kunne benyttes oftere.

Komiteen mener at Raundalen-utvalget tar opp viktige dilemmaer og verdivalg knyttet til barn og foreldres motstridende interesser i barnevernssaker. Komiteen vil vise til at regjeringen vil prioritere noen av forslagene fra utvalget i det videre arbeidet og viser til omtalen av disse i proposisjonen. Komiteen merker seg blant annet at vern av barn som ikke er født står sentralt. Videre viser komi-

teen til at det overordnede prinsippet om barnets beste fortsatt skal være grunnregelen for alt arbeid i barnevernet og at det å sikre at tilknytnings- og relasjonskvalitet skal være en sentral del av barnevernets faglige arbeid. Komiteen vil understreke at biologiske bånd, det mildeste effektive inngrep og barnets rett til medvirkning også vil være viktige faglige prinsipper. Komiteen er tilfreds med at regjeringen vil vurdere om og eventuelt hvordan prinsippene kan presiseres ytterligere i barnevernloven. Komiteen er også tilfreds med at regjeringen ønsker at barnevernet skal få et bedre grunnlag for å vurdere omsorgsovertakelser, at foreldre får bedre oppfølging etter omsorgsplasseringer og at barnet skal ha bedre stabilitet etter omsorgsovertakelse.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener åpenhet om informasjon og rettigheter i barnevernet må gjøres allment tilgjengelig. Det eksisterer allerede portaler og nettsteder som orienterer om sykehus, forbruksvarer m.m., og det bør derfor stilles spørsmål om det ikke også er på tide å gjøre informasjon om barnevernet tilgjengelig på samme måte. Ved å gjøre kunnskap om ulike tiltak i barnevernet tilgjengelig for alle på et egnet nettsted mener disse medlemmer at en vil komme langt i kommunikasjonen med foreldre, og i å spre kunnskap om hva barnevernet faktisk er. Her mangler det fortsatt en del kunnskap i befolkningen, men det er for lett å skylde dette på folk flest. Disse medlemmer mener at staten selv har et pedagogisk ansvar for å gjøre sine egne vedtatte lover og tiltak forståelige for de innbyggerne som politikerne har fått sitt mandat fra.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at kunnskap om tiltak i barnevernet gjøres tilgjengelige for alle på et egnet nettsted.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er enige i viktigheten av at kunnskap er tilgjengelig for kommunene. Det finnes et eget nettbasert bibliotek for barnevernet og familievern (nasjonalt bibliotek for barnevernet og familievern www.nbbf.no), og et eget nettsted (www.barnevernet.no) som en portal for kunnskaps-spredning. Flertallet viser også til at det i proposisjonen foreslås at Bufdir får fagdirektorsoppgaver for kommunene. Dette vil bidra til at kommuner som ønsker det får generell veiledning og kunnskap om nasjonale faglige anbefalinger på sentrale arbeidsområder i barnevernet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener imidlertid at kunnskap ikke må begrense seg til informasjon til befolkningen. Nå i det siste har det kommet flere rapporter knyttet til barnevernet, noe disse medlemmer mener er svært gledelig. I disse rapportene finnes det mange viktige innspill som både bekrefter og utfordrer tidligere standpunkter, og dette er viktig i et demokrati. Historien har dessverre også vist at det er enkelte ting som har en tendens til å gjenta seg, og i de tilfellene hvor dette er overgrep og omsorgssvikt mot barn som er under offentlig omsorg er det ekstra graverende. Det bør derfor avsettes midler til forskning som utvikler kunnskap rettet mot å forebygge og avdekke overgrep og omsorgssvikt i offentlig omsorg, noe som også vil bidra sterkt til å øke trykksfølelsen for enkeltmennesker som er i kontakt med barnevernet.

Komiteen mener en heller aldri må glemme at der barnevernet for de fleste av oss kun er en offentlig organisasjon, så er det for mange barn et hjem. Av den grunn er det viktig at systemet ikke får bli så rigid at barnevernsansatte, lovverk og prosedyrer blokkerer for en normal livsutfoldelse for disse barna. Komiteen poengterer at en her har å gjøre med mennesker som er svært sårbare, og hvor det ikke vil være positivt for utviklingen om de hindres ytterligere i forhold til andre jevnaldrende. Komiteen mener derfor at regjeringen må forplikte barnevernet til å ha strukturer og arbeidsmåter som sikrer barn og unge innflytelse over egne liv, og at det må være en absolutt aksept i alle landets fosterhjem og institusjoner at barn under offentlig omsorg har et liv 24 timer i døgnet. Deres behov er ikke begrenset til noen ordinær arbeidstid, og komiteen mener det er viktig at man bl.a. legger opp til turnuser innen barnevernet som ivaretar alle brukernes behov for trykks og stabilitet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener at en slik trykks og stabilitet først og fremst skapes gjennom å sikre barna forutsigbare rammer og størst mulig grad av normal livsutfoldelse. Mange barnevernsbarn er opptatt av nettopp en slik stabilitet, og det er derfor viktig at det særlig ved institusjoner legges opp til lengst mulig – og døgkontinuerlige – turnuser for å ivareta barnas behov for stabil voksenkontakt. Disse medlemmer registrerer at dette er ønsket som kommer fra barna selv, og har full forståelse for at det ikke oppfattes som hverken trygt eller normalt å være i en situasjon hvor man konstant må forholde seg til nye omsorgspersoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, viser til at departementet vil utrede hensiktsmessige arbeidstidsordninger i statlige institusjoner tilpasset målgruppenes ulike behov.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet merker seg også regjeringens ønske om å bruke adopsjon som barnevernstiltak i større grad enn i dag. Dette er en utfordring som disse medlemmer mener fremstår som svært vanskelig, da tvangsadopsjon ikke er noe vi er vant med i Norge. Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til Fremskrittspartiets merknader under behandlingen av Ot.prp. nr. 69 (2008–2009), jf. Innst. O. nr. 121 (2008–2009):

«Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er ikke enig i denne vurderingen. Når staten har overtatt omsorgen for et barn, bør man alltid ha som intensjon å tilbakeføre barnet til sine biologiske foreldre. Det finnes selvsagt unntak fra dette, men det ivaretar den allerede gjeldende rett.

Disse medlemmer er svært kritisk til at man likevel ikke velger å følge minste inngreps prinsipp. Adopsjon er en ikke-reversibel handling og bør derfor brukes svært forsiktig. Disse medlemmer er av den oppfatning at dette kan bidra til at man tar omsorgen for yngre barn, og at man ikke forsøker å finne en mulighet for at barnet kan tilbakeføres til sine biologiske foreldre. Disse medlemmer mener dette er i strid med Barnekonvensjonen art. 7, 8, 9 og 16.

Disse medlemmer er også svært skeptisk til den måten statsråden velger å definere det offentlige rolle på når det gjelder hva staten kan tillate seg med barn som er under offentlig omsorg. Det er viktig å understreke at de biologiske foreldrene alltid vil forbli de biologiske foreldrene. Barn som blir adoptert bort mens de er under offentlig omsorg, kan oppleve dette svært traumatisk senere i livet.»

Disse medlemmer vil presisere at tvangsadopsjon etter barneloven § 4-20 som et barnevernstiltak er et meget inngripende tvangstiltak, og kan være i strid med Den europeiske menneskerettighetskonvensjonen (EMK). Disse medlemmer viser til FNs barnekonvensjon artikkel 7 som gir barnet, så langt det er mulig, rett til å kjenne og få omsorg fra sine foreldre, samt til artikkel 9 som gir beskyttelse mot at barnet blir skilt fra sine biologiske foreldre. Disse medlemmer mener at forholdet mellom barnet og de biologiske foreldrene er viktig for barnets beste, også når staten har overtatt omsorgen for barnet. Disse medlemmer mener en bør ha som intensjon å tilbakeføre barnet til sine biologiske foreldre der dette er mulig. Disse medlemmer er derfor svært kritiske til bruk av tvangsadopsjon etter barnevernloven § 4-20 som barnevernstiltak, siden dette fratær barnet retten til en tilbakeføring til sine biologiske foreldre.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti vil understreke at i tillegg til spørsmål om samvær, tilbakeføring og adopsjon, er en rekke faktorer viktige for å sikre barn stabilitet etter omsorgsovertakelse, jf. Dokument 8:81 S (2012–2013).

2.2.10 Opplæring og utdanning

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at mange barn i det statlige barnevernet ikke går på skole, slik det kom frem i Barnevernundersøkelsen fra 2010. Disse medlemmer viser videre til at fylkesmennene tidligere har meldt fra om brudd på opplæringsloven for barn i barnevernet i samtlige fylker. Disse medlemmer er bekymret over hvilke konsekvenser dette har for barna og vil derfor styrke innsatsen for opplæring av barn i barnevernet. Dette kan være ordninger med utplassering i bedrift eller andre typer ordninger som sikrer det enkelte barn tilpasset undervisning. Utdanning og jobb er to av de viktigste arenaene som utvikler oss som mennesker, her har barn i barnevernet et særlig behov for å bli inkludert. Disse medlemmer vil derfor styrke innsatsen og fokuset på opplæring i barnevernet for å sikre alle barn den utdanningen de har krav på.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser til Høyres alternative budsjett for 2013 hvor det settes av 30 mill. kroner til dette formålet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, er enige i at det er viktig å styrke innsatsen og fokuset på opplæring, og viser til at regjeringen fremmer flere forslag i proposisjonen for å styrke skolegangen for barn i barnevernet, herunder barn som bor på institusjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil fremheve at skolen er en av de viktigste arenaene for barn og unge. Å trives og mestre dagliglivet i skolen danner et meget viktig utgangspunkt for barn og unges utvikling og for deres fremtidige voksenliv. Disse medlemmer vil påpeke at en god skole er en sentral faktor for utsatte barn og unges langsiktige utvikling. Motsatt er dårlige skoleresultater en tungtveiende risikofaktor. Disse medlemmer viser til at det er godt dokumentert at barnevernsbarn presterer under gjennomsnittet sammenlignet med andre elever, og ungdom med en bakgrunn i barnevernet har dobbel så høy risiko for å falle ut av videregående skole.

Komiteen viser til at i de fleste tilfeller vil barnevernsbarn ha best nytte av å gå i den vanlige skolen. En god og engasjert lærer kan dyrke frem ferdigheter og egenskaper som kanskje ellers aldri ville kommet for dagen, og i den vanlige skolen vil barnevernsbarnet også ha mulighet til et mangfold av kontakt med jevnaldrende som har positive holdninger og interesser. Imidlertid vil det i noen situasjoner være slik at eleven vil få et bedre skoleutbytte ved å gå på en alternativ skole. Komiteen vil videre fremheve at overgangen til videregående skole kan by på utfordringer for mange ungdommer, men ungdom som er avhengig av barnevernet for å skape en stabil omsorgssituasjon, kan være ekstra sårbare. Komiteen vil i denne sammenheng påpeke betydningen av at den enkelte kommune har utarbeidet rutiner for oppfølgingen av barnevernsbarn gjennom hele opplæringsløpet, fra barnehage til videregående skole. Komiteen vil påpeke at man, når det gjelder frafall i videregående skole ut fra dagens forskning, vet at tidlig innsats er viktig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det bør utarbeides en egen handlingsplan for å sikre at alle barn under barnevernets omsorg også sikres rett til individuell opplæring. Ved utarbeidelsen av handlingsplanen bør følgende momenter vurderes:

1. Styrket samarbeid mellom skole og barnevern om oppfølging av skolegangen til barn i barnevernet.
2. Behovet for flere typer tilretteleggingstiltak, større fleksibilitet og mer målrettet tilrettelegging innenfor rammen av ordinær undervisning for barnevernsbarn som går ved kommunens skoler.
3. Tilrettelegging for erfaringsutveksling mellom skolene slik at gode tiltak spres.
4. Etablering av gode ordninger og samarbeid internt i tjenesteapparatet i kommunen, som sikrer oppmøte på skolen, som blant annet kan bidra til å forhindre at barnevernsbarn dropper ut av grunnskolen.
5. Tiltak som kan sikre en mer systematisk oppfølging av institusjonsbarnas skolegang bør vurderes.
6. Behovet for en mer systematisk oppfølging av skolegangen til barn som bor i fosterhjem utenfor egen hjemstedskommune.
7. Skape bevissthet om betydningen av å ha positive forventninger og ambisjoner, når det gjelder barnevernsbarns prestasjoner i skolen.
8. Vurdering av behovet for støtte og veiledning til lærere, når det gjelder oppfølging av barnevernsbarns skolegang.
9. Se på muligheter for forbedring av informasjons-

utvekslingen mellom skolene og barneverntjenesten.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for å sørge for at alle barn alle barn under barnevernets omsorg får oppfylt retten til individuell opplæring.»

2.3 Proposisjonsdel

2.3.1 Medvirkning

2.3.1.1 OVERORDNET BESTEMMELSE I BARNEVERNLOVEN

Komiteen er svært tilfreds med at regjeringen foreslår en ny overordnet bestemmelse i barnevernloven om barns medvirkning i alle forhold som berører barnet, og at det skal legges til rette for samtaler med barnet. Komiteen vil vise til at en overordnet bestemmelse om medvirkning vil understreke barnets rett til deltakelse i alle forhold som berører det, ikke bare når det skal treffes avgjørelser. Komiteen mener at en slik overordnet bestemmelse vil bidra til bevisstgjøring og en reell styrking av barns deltakelse. Komiteen vil understreke at alle instanser som har oppgaver etter barnevernloven omfattes av bestemmelsen.

Komiteen vil vise til at barns medvirkning skal sees på som en prosess, slik at det bidrar til at barnets synspunkter kommer frem og at barnevernstjenesten dermed får et bedre grunnlag for sine beslutninger. Komiteen vil videre vise til at barns medvirkning krever tilrettelegging fra voksne som både gir informasjon og bidrar til at barnets mening bringes frem. Komiteen er enig med regjeringen i at både barnevernstjenestens ansatte, fosterforeldre, institusjonsansatte, de som utøver tilsyn og andre som gjennom sitt arbeid kommer i kontakt med barnet, bør få til samhandling der man lykkes bedre med å realisere barns rettigheter. Komiteen mener at dette vil bedre beslutningsgrunnlaget og øke kvaliteten og treffsikkerheten i tiltakene.

Komiteen vil understreke at barnet gis anledning til å medvirke, men at det må tydeliggjøres at barnet ikke har noen plikt til å uttale seg. Komiteen viser da til situasjoner der barnet gjerne vil få slippe å gi uttrykk for noen oppfatning. Komiteen er opptatt av at barnet får forståelse for at det kan medvirke uten at det får noe tyngende ansvar. Barnet verken skal eller kan bestemme mer enn det som er faglig forsvarlig. Komiteen vil vise til at det i noen situasjoner vil bli truffet andre avgjørelser enn det barnet ønsker, og det er barnevernet som har ansvaret for å treffe de avgjørelser som er til barnets beste.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er en grunnleggende forutsetning for et godt barnevern at barns rett og innflytelse og medvirkning ivaretas på en god måte, og vil derfor påpeke betydningen av at barn og unge sikres større innflytelse i barnevernet.

Disse medlemmer mener at en helt sentral del av barnevernets arbeid er å informere barn og foreldre, samt lytte til deres synspunkter. Disse medlemmer viser til at selv om barn har krav på tilpasset informasjon om sin nåværende situasjon, sin bakgrunn og fremtid, er det likevel mange barn som opplever at de ikke får ta del i viktige avgjørelser omkring eget liv. Disse medlemmer viser til B. Skauges masteroppgave ved NTNU, 2011, som påviste at man i 70 prosent av undersøkte barnevernssaker fra Trondheim kommune ikke kunne finne spor av barnas synspunkter. Det er videre gjennomført en brukerundersøkelse blant barn over ni år i statlige og private barnevernstiltak fra Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet i 2010. Undersøkelsen viste blant annet at barn i for liten grad blir hørt og tatt på alvor, at de i liten grad opplever at de deltar i utarbeidelsen av egen omsorgs- eller tiltaksplan, eller vet hva som skrives om dem. Dette gjelder i særlig grad barn som bor på institusjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener dette bryter med barns menneskerettigheter. Disse medlemmer viser til forslag fra Høyre i Dokument 8:135 S (2010–2011), jf. Innst. 364 S (2010–2011) om å styrke barns rettigheter og mulighet til innflytelse i barnevernet, herunder forslaget om at barns rettsikkerhet styrkes gjennom å innføre en lavterskel klageordning.

Disse medlemmer mener det bør utarbeides retningslinjer som beskriver hvordan man sikrer barn rett til innflytelse, og mener at innspill fra unge brukere av barnevernet bør tas hensyn til i dette arbeidet. Disse medlemmer vil påpeke at barn og unge i liten grad har et bevisst forhold til medvirkningsbegrepet, og at det derfor bør forklares mer konkret.

Disse medlemmer vil i denne sammenheng vise til barnevernsproffenes forslag til barnevernslovens § 4-1 nytt annet ledd:

«Barn og unge sikres rett til medvirkning som her betyr:

1. å få god og tilstrekkelig informasjon
2. å si sin mening og bli tatt på alvor i all kontakt med barnevernet
3. å ha reell innflytelse i planlegging og beslutninger
4. å gi tilbakemeldinger som bidrar til endring
5. å synliggjøre barn og unges stemme i referater og planlegging»

Disse medlemmer vil påpeke at det for barn og pårørende av barn i barnevernet kan oppleves vanskelig å få hjelp når de mener seg urettferdig behandlet av det offentlige. Klageadgangen er der, men det er et komplisert regelverk, og de involverte har mange ulike rettigheter og bestemmelser å forholde seg til. Disse medlemmer viser til at fylkesmannen er klageinstans for det kommunale barnevernet, og at prosessen med å klage på vedtak fattet av barnevernet kan oppleves som en uoverkommelig oppgave for dem det gjelder. Disse medlemmer ønsker å gi barn og pårørende av barn i barnevernet mulighet til å få kvalifisert bistand av en uavhengig klagehjelp når de er i konflikt med det offentlige eller ønsker uavhengige råd i sin saksbehandling. Dette må være et lavterskeltilbud som er tilgjengelig og som har mulighet til å yte rask og kvalifisert bistand på en rekke områder. En lavterskel klageordning for barn og pårørende av barn i barnevernet vil etter disse medlemmers mening bedre barns rettigheter og innflytelse. Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen opprette en uavhengig lavterskel klageordning for barn og pårørende for å ivareta deres rettssikkerhet.»

2.3.1.2 TILLITSPERSON

Komiteen er svært tilfreds med at regjeringen foreslår en ny bestemmelse i barnevernloven om at barn som barnevernet har overtatt omsorgen for, kan gis anledning til å ha med seg en person som barnet har særlig tillitt til i møter med barnevernet. En slik tillitsperson skal bidra til en ytterligere styrking av barnets rett til medvirkning.

Komiteen vil vise til at barn i barnevernet møter mange voksne i systemet, men barna møter ikke alltid en voksen de føler tillit til og våger å betro seg til om vanskelige forhold. Komiteen er svært glad for at regjeringen har lyttet til både Barnevernsproffene og Barnevernspanelet som har gitt tydelig uttrykk for at de ønsker å kunne velge en person de stoler på som kan være med på møter. Komiteen vil likevel vise til at enkelte personer imidlertid kan være uegnet, for eksempel i tilfeller der det kan oppstå interessekonflikt mellom barnet og tillitspersonen. Barnevernstjenesten må i slike tilfeller i kraft av sitt omsorgsansvar kunne nekte barnet å ha med seg personer som ikke ivaretar deres beste.

Komiteen merker seg at forslaget om tillitsperson gjelder der barnevernstjenesten har overtatt omsorgen for barnet. Komiteen vil vise til at en tillitsperson kan gi barnet ekstra trygghet og støtte, slik at barnet lettere kan uttrykke sine meninger. Komiteen mener dette vil styrke barns medvirkning.

Komiteen merker seg videre at det ikke vil være barnevernstjenestens ansvar å finne en tillitsperson, men barnevernet skal opplyse om muligheten for at barnet kan ha med seg en tillitsperson. Komiteen merker seg også at barnevernet ikke formelt skal godkjenne denne personen. Komiteen vil vise til at tillitspersonen ikke vil ha noen rettigheter eller plikter utover å være en støtte for barnet. Tillitspersonen må underskrive en taushetserklæring og levere politiattest. Komiteen er kjent med at regjeringen vil gi nærmere forskrifter om tillitspersonens oppgaver og funksjon.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at alle barn i dag har rett på en tilsynsfører og 4 tilsyn i året, men mener at dette systemet ikke fungerer.

Som en vesentlig del av den videre oppfølgingen må alle barn og unge få rett til en «tillitsperson». Dette bør være et medmenneske uten bindinger til fosterforeldre, institusjon eller barnevernet for øvrig, og som barnet selv har et tillitsforhold til. Det har vært et ønske fra barnevernsbarna selv at man endrer denne tittelen fra det litt belastende «tilsynsfører» til «tillitsperson», og disse medlemmer synes det er flott at regjeringen har tatt disse innspillene til følge. Barnevernsbarna tar i sin egen «St. meld. 1 Stortingsmelding fra unge» til orde for å gjennomgå begrepsbruken i barnevernet, og da er det ekstra positivt og motiverende når slike gode initiativ blir lyttet til. Disse medlemmer mener samtidig at det er viktig at den foreslåtte ordningen med tillitsperson følges opp på en grundig måte, slik at barn ikke havner i samme situasjon som med tilsynsførerne i dag – nemlig at det sviktes mht. å sikre at de får en slik person å forholde seg til.

2.3.2 Styrket rettssikkerhet

2.3.2.1 FORSVARLIGHETSKRAV

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil vise til at regjeringen foreslår å lovfeste at alle tjenester og tiltak etter barnevernloven skal være forsvarlige, og støtter dette.

Flertallet understreker at barnevernet allerede i dag skal yte forsvarlige tjenester, men forslaget innebærer at kravet blir understreket og tydeliggjort. Flertallet vil vise til at et forsvarlighetskrav vil være en rettslig standard, som innebærer at innholdet i kravet vil endre seg over tid i takt med blant annet utvikling av fagkunnskap og kompetanse på barnevernsområdet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet understreker at barnevernet allerede i dag skal yte forsvarlige tjenester, og forutsetter at regjeringen og forvaltningen ivaretar hensynet til

at tjenestene må holde tilfredsstillende kvalitet, ytes i tide og i et tilstrekkelig omfang. Når et slikt krav heller ikke presiseres eller presenteres uttømmende mht. hva det innebærer finner disse medlemmer regjeringens forslag til ny § 1-4 overflødig, og støtter ikke denne.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at regjeringen i proposisjonen skriver at det verken er mulig eller hensiktsmessig å gi en detaljert og uttømmende beskrivelse av hva som vil være innenfor eller utenfor kravet til forsvarlighet, og at det vil være rom for at kommunen utøver skjønn mellom god barnevernfaglig praksis og forsvarlighetskravets nedre grense.

Komiteens medlemmer fra Høyre viser videre til at regjeringen presiserer at forståelsen av forsvarlighetskravet vil bli tydeliggjort gjennom det tilsynet som utøves av tilsynsmyndighetene, og har merket seg at flere høringsinstanser er bekymret for at kravet kan bli etablert som en minimumsstandard. Disse medlemmer vil i denne sammenheng påpeke at større åpenhet om faglige standarder i barnevernet kan bidra positivt til å fremme kvalitetsarbeid i barnevernssektoren, og viser til sine merknader om en egen nettportal og om kvalitetsmelding i kommunen.

2.3.2.2 HJELPETILTAK

Komiteen vil vise til at barnevernlovens bestemmelse om hjelpetiltak endres slik at bestemmelsen ikke lenger inneholder eksempler på typer hjelpetiltak som kan iverksettes, men i stedet inneholder en angivelse av hva som er formålet med hjelpetiltak, og støtter dette.

2.3.2.3 INSTITUSJONER MED HJEM

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår at barn med vedtak etter barnevernloven §§ 4-24 og 4-26, kan plasseres i institusjoner som omfatter private hjem. Komiteen vil videre vise til at hjemmene må ha særskilte forutsetninger for å ta i mot ungdommer med atferdsproblemer. Komiteen vil understreke at behandlingsmetodene må være dokumenterte gjennom solid, empirisk forskning. Komiteen vil vise til at det foreslås at en profesjonell oppfølgingsenhet skal ha det overordnede faglige ansvaret for hjemmene.

2.3.2.4 STYRKING AV BARNEVERNSTJENESTENS OPPFØLGING AV BARN I FENGSEL

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår å lovfeste en plikt for barnevernstjenesten til å holde jevnlig kontakt med kriminalomsorgen og barnet, når

barn under 18 år sitter i varetekt eller gjennomfører fengselsstraff, og støtter dette. Komiteen merker seg at barnevernstjenesten skal delta i planlegging og tilrettelegging av tiltak etter endt opphold, og mener dette er svært viktig. Regjeringen foreslår også å innføre mulighet for ettervern for dem som fyller 18 år under soning og som ikke har hatt tiltak fra barnevernet tidligere og komiteen støtter dette.

2.3.2.5 SAMVÆR MELLOM SØSKEN ETTER OMSORGSOVERTAKELSE

Komiteen vil vise til at regjeringen ønsker å presisere barnevernstjenestens ansvar for å legge til rette for ønsket samvær mellom søsken etter en omsorgsovertakelse. Komiteen er kjent med at formålet med forslaget er å understreke barnevernstjenestens viktige oppgave når det gjelder å bidra til at barn under omsorg gis mulighet til å ha kontakt med sine søsken, dersom slikt samvær er til barnets beste. Komiteen mener det er svært viktig at barnets eget syn kommer tydelig frem og tillegges behørig vekt slik det fremkommer i proposisjonen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre er skuffet over at den foreliggende proposisjonen ikke i større grad fremmer tiltak for å gjøre det enklere at søsken under barnevernets omsorg kan leve sammen. Disse medlemmer mener fosterhjemsrekrutteringen i større grad må ta høyde for dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti mener det er svært positivt å legge bedre til rette for samvær mellom søsken etter omsorgsovertakelse og ser dette som et viktig tiltak for å ivareta barnets rettigheter. Å få kjenne sin slekt og sine søsken bør være en selvfølge, men disse medlemmer mener samtidig at en ikke bør begrense samværet til søsken. En viktig del av familiefellesskapet er kontakten på tvers av generasjoner, og her spiller beste-foreldre og øvrig nær slekt en svært viktig rolle. Disse medlemmer mener barns utvikling ikke utelukkende kan knyttes til foreldrenes omsorgsrolle og oppdragelse, men også til det å inkluderes i et fellesskap hvor historier og erfaringer utveksles fra ulike tidsepoker.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet viser til at slik inkludering kan i aller høyeste grad foregå også innenfor rammene av en fosterfamilie og deres slektninger, men disse medlemmer mener at så lenge man her snakker om mennesker uten felles bakgrunn så kan aldri eldre slektninger i en fosterfamilie erstatte den posisjonen

som bl.a. besteforeldre har mht. å dele familiehistorier, gi opplæring i felles historie osv.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 4-16 skal lyde:

§ 4-16 Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse

Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken og øvrig nær familie. Barneverntjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.»

2.3.2.6 OPPFØLGING AV BARNET ETTER OMSORGS-OVERTAKELSE

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår at barnevernstjenestens løpende og helhetlige ansvar for å følge opp barn som er plassert i fosterhjem og institusjon skal fremgå mer eksplisitt i loven, og støtter dette.

2.3.2.7 TILSYN MED BARN I FOSTERHJEM

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår å erstatte dagens tilsynsførerordning med et mer profesjonalsert og tydeligere forankret kommunalt ansvar for tilsyn med barn i fosterhjem, og støtter dette. Videre vil komiteen vise til at kommunene får en plikt til å føre tilsyn med det enkelte barn. Komiteen merker seg at kommunene samtidig kan bestemme hvordan ansvaret for tilsynet skal organiseres internt i kommunen. Komiteen vil også vise til at kommunene videre gis økt frihet til å velge hvem som skal utøve tilsynet på kommunens vegne, og kommunen har et helhetlig ansvar for planlegging, gjennomføring og evaluering av tilsynet, og ansvar for opplæring av de som skal utøve tilsynet. Komiteen viser til at regjeringen skal utarbeide en forskrift om innholdet i tilsynet, og ser dette som et viktig bidrag til et mer profesjonalsert tilsyn.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at regjeringen foreslår å erstatte dagens tilsynsførerordning med et mer profesjonalsert tilsyn med barn i fosterhjem. Disse medlem-

mer mener det er behov for forbedringer ved dagens ordning.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti vil peke på verdien av at dagens tilsynsførerordning mobiliserer andre enn de profesjonelt ansatte til oppgaver og engasjement i barnevernet. Med den veksten i antall saker vi nå ser i barnevernet, er det grunn til å verdsette den mobilisering av ressurser som ligger i å mobilisere enkeltpersoner til innsats som fosterhjem, avlastningshjem, beredskapshjem og tilsynsførere. Dette medlem vil derfor ikke tilrå en for sterk profesjonalisering av tilsyn i fosterhjem, men understreker betydningen av en opptrapping av oppfølging og innsats for å sikre at alle fosterbarn får aktive tilsynsførere som følger opp sitt ansvar.

2.3.2.8 TILSYN MED STATLIGE TJENESTER OG TILTAK

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår å utvide dagens tilsynshjemler slik at det også skal føres tilsyn med lovligheten av statlige tjenester og tiltak etter barnevernloven, og støtter dette. Komiteen vil videre vise til at formålet er å styrke utsatte barns rettssikkerhet og bedre kvaliteten på tjenestetilbudet.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre mener en grunnleggende faktor som må være på plass for å få et best mulig barnevern er et helhetlig og kompetent tilsyn, med myndighet til å gripe reelt inn i de tilfeller hvor feil begås. Bare på denne måten kan systemet selv ta lærdom av sine svakheter, og rettssikkerheten for alle involverte parter styrkes. Disse medlemmer mener derfor det er svært positivt at regjeringen foreslår å utvide tilsynshjemlene og la Statens helsetilsyn v/fylkesmannen foreta tilsyn av hele tiltakskjeden innen barnevernet, inkl. Bufetat. Disse medlemmer vil samtidig presisere at det er helt avgjørende at Statens helsetilsyn gis sanksjonsmuligheter overfor de kommunene/enhetene som begår feil og ikke følger opp barns rettigheter, slik at man ikke kommer i en situasjon hvor det å bryte loven ikke får reelle konsekvenser.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet mener imidlertid det er svært drastisk og inngripende å gi fylkesmannen hjemmel til å gi pålegg om nedleggelse av enhver institusjon på bakgrunn av «uforsvarlig drift». Det er ingen tvil om at uforsvarlig drift på ingen måte skal være akseptabelt, men en slik inngripende lovhjemmel kan samtidig få svært alvorlige konsekvenser for alle ansatte ved institusjonene samtidig som det reduserer det

totale barnevernstilbudet. Disse medlemmer mener en derfor bør ha en mindre inngripende bestemmelse i loven, og heller gi staten anledning til å si opp avtalene dersom institusjoner driver uforvarlig over tid.

Disse medlemmer fremmer derfor følgende forslag:

«I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 5-7 annet og tredje ledd skal lyde:

Finner fylkesmannen at institusjonen eller senteret drives uforvarlig, kan fylkesmannen gi pålegg om å rette på forholdet, eller ilegge dagbøter. Pålegget kan gis til institusjonens leder eller institusjonens eier.

Ved gjentatte brudd på fylkesmannens pålegg og vedvarende uforvarlig drift kan Barne-, ungdoms- og familieetaten trekke tilbake sin godkjenning av institusjonen eller senteret.

§ 5-7 nåværende tredje ledd blir fjerde ledd.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til forslaget fra Barnevernsproffene om at barn og unge som er i kontakt med barnevernet selv får velge seg en person de har særlig tillit til. Disse medlemmer er opptatt av at stemmen til barn og unge i barnevernet blir hørt, og velger derfor å referere hva Barnevernsproffene selv har uttalt om dette:

«Svært mange av oss opplever at det er utrygt å si hva man mener i ulike deler av barnevernet og at heller ikke barnevernet legger nok vekt på å vite hvordan vi har det og hjelpen vi får virkelig hjelper. En stor utfordring er at svært mange av oss treffer svært mange profesjonelle voksne, og at det derfor er vanskelig å bygge relasjon. Saksbehandlere skiftes i for stor grad og de fleste av oss treffer dem for sjelden. På institusjonene kommer det stadig nye folk. For noen av oss oppleves det heller ikke trygt nok i fosterhjemmet, til å si det vi innerst inne mener. Mange av oss opplever ikke de voksne i barnevernet eller tilsynsførere som personer vi vil, tør eller orker å snakke helt sant til.

Derfor har vi bedt om mulighet til å ha en person vi har tillit til, sammen med oss i hele saksgangen og i annen kontakt med barnevernet. Vi ønsker at alle barn og unge må ha rett til en tillitsperson. Dette mener vi må komme tydelig fram i loven, ikke slik nå foreslått med at vi kan gis anledning til å ha med seg en tillitsperson. Om dette reelt skal skape forandring for barn og unge i barnevernet, må muligheten gis til alle. Hvis ikke kan det lett bli voksne som igjen bedømmer hvem som skal få denne muligheten.»

Disse medlemmer vil videre påpeke at Barnevernsproffene i sitt innspill understreker at alle barn og unge under omsorg må få mulighet til selv å

velge tillitsperson, og understreker at det er grunnleggende for at tillitspersonen skal ha god nytteverdi, at alle deler av barnevernet viser respekt for og samarbeider med den tillitspersonen barnet velger.

2.3.2.9 OPPHOLDSKOMMUNEN BEHOLDER ANSVAR

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår at oppholdskommunen beholder ansvaret for saken, dersom familien flytter etter at begjæring om tiltak er sendt til fylkesnemnda, og støtter dette. Komiteen vil videre vise til at formålet er å unngå at behandlingen av saken i fylkesnemnda forsinkes som følge av flyttingen.

2.3.2.10 PLASSERINGSTID VED VEDTAK ETTER § 4-24

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår å lovfeste at plasseringstiden som gjelder for vedtak etter § 4-24 første og annet ledd, også omfatter plasseringstiden etter midlertidige vedtak. Komiteen støtter dette. Komiteen vil videre vise til at forslaget ivaretar hensynet til den enkelte ungdoms rettsikkerhet og behov for forutsigbarhet i behandlingsforløpet.

2.3.2.11 FRISTEN FOR BRINGE FYLKESNEMNDAS VEDTAK INN FOR DOMSTOLENE

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, vil vise til at regjeringen foreslår å forkorte fristen for å bringe fylkesnemndas vedtak inn for domstolene fra to måneder til en måned, og støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil vise til at regjeringen foreslår å forkorte fristen for å bringe fylkesnemndas vedtak inn for domstolene fra to måneder til en måned, og ser at regjeringen har gode intensjoner bak dette forslaget. Disse medlemmer mener imidlertid at én måned, i en traumatisk fase for foreldrene, er så kort tid at det rammer deres rettssikkerhet. Det er derfor etter disse medlemmers syn uheldig i så stor grad å presse mennesker som allerede er langt nede og disse medlemmer mener det er et overgrep både mot barn og foreldre å frata foreldrene muligheten til å reise søksmål dersom dette ikke skjer innen én måned. Disse medlemmer støtter derfor ikke regjeringens forslag til endring i § 7-24 annet ledd.

2.3.2.12 OPPFØLGING AV FAMILIE

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener det også er på tide å gjøre noe også for en gruppe som i stor grad har blitt glemt i diskusjonene om barnevernet. I saker som ender med omsorgsovertakelse sitter det nemlig

alltid igjen foreldre som mister barna sine, og disse medlemmer mener disse menneskene må få rett til oppfølging av en støtteperson for å komme seg vel gjennom noe som er en særdeles traumatisk fase i deres liv. Målet om at barnet, der dette er mulig, skal tilbakeføres til sine foreldre må følges, og da må de foreldrene som trenger hjelp få den hjelpen de trenger for å korrigere sine liv best mulig der dette er nødvendig.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen lovfeste retten til støtteperson for foreldre som mister omsorgen permanent eller midlertidig.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, er enige i at foreldrene til omsorgsplasserte barn må følges opp bedre, og viser til at regjeringen gjennom proposisjonen signaliserer at de vil vurdere modeller for å følge opp foreldre bedre.

2.3.2.13 ETTERVERN

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre registrerer at tiltaksfasen følger etter at førstelinjetjenesten er ferdig med sine utredninger, og disse medlemmer mener det her er en gruppe eldre ungdommer som etter hvert faller utenfor systemet. Dette er ungdommer som aldersmessig faller utenfor barnevernet, men som like fullt trenger omsorg og hjelp. I dag er det nemlig ikke slik at retten til ettervern gjelder for alle. Disse medlemmer mener alle unge som er under barnevernet må få en rett til ettervern frem til de er 23 år, også i tilfeller hvor de f.eks. flytter ut for deretter å ønske seg tilbake til omsorgssituasjonen igjen. Dette er unge som har en vanskelig fortid, og det er fundamentalt feil å frata disse en mulighet til ettervern i barnevernet – i verste fall på grunn av én enkelt avgjørelse som kan være tatt på impulsivt grunnlag, eller i et fortvilt øyeblikk.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at ungdom under barnevernet sikres rett til ettervern fram til de er 23 år.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, viser til at barnevernloven i 2009 fikk en tilføyelse i § 1-3 om at opphør av

tiltak, eller avslag på søknad om tiltak etter fylte 18 år skal regnes som et enkeltvedtak og skal begrunnes ut fra hensynet til barnets beste i henhold til barnevernloven § 4-1. Flertallet viser videre til at ved å innføre en slik begrunnelsesplikt for hvorfor ungdommen ikke trenger hjelp, sikres det at barneverntjenesten foretar en grundig vurdering av om tiltak skal opprettholdes eller erstattes av nye, og den synliggjør hvilke vurderinger som er foretatt. Flertallet påpeker at barneverntjenesten skal, med utgangspunkt i den enkelte ungdoms behov, treffe gode, barnevernsfaglige beslutninger, basert på en konkret og individuell vurdering i den enkelte sak. I begrunnelsen skal det gis en forklaring på hvorfor det eventuelt anses som barnets beste at han eller hun ikke lenger skal motta hjelp fra barnevernet. Det samme vil gjelde dersom ungdommen søker om et konkret etterverntiltak og ikke får det. Flertallet viser også til at forslaget i proposisjonen om at ettervern etter soning også skal tilbys ungdom som fyller 18 år under soning, selv om de ikke har fått barnevernstiltak tidligere.

Komiteens medlemmer fra Høyre vil understreke betydningen ettervern har for de menneskene som har vært under barnevernets omsorg i tiden frem til de fyller 18 år. Disse medlemmer viser til at tidligere endring av barnevernloven § 1-3 ga barnevernstjenesten plikt til å begrunne hvorfor en ungdom som tidligere har fått hjelp av barnevernet ikke lenger skal få hjelp etter fylte 18 år. Dette skulle sikre at det med utgangspunkt i den enkelte ungdoms beste skulle foretas en konkret og grundig vurdering av hva som kan gjøres for å hjelpe ham eller henne i overgangen til voksenlivet.

Disse medlemmer påpeker at oppfyllelsen av målet om at ungdommer skal settes i stand til å greie seg på egen hånd har store positive konsekvenser både for den enkelte og for samfunnet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at forskning viser at ungdom som har fått ettervern klarer seg bedre i voksenlivet enn ungdom som ikke har fått ettervern, både når det gjelder utdanning, lønn og arbeid. Disse medlemmer viser til at man tidligere har bedt regjeringen komme tilbake til Stortinget med sak om ettervern for barnevernsbarn, hvor det redegjøres for samordning mellom barnevernlov og sosialtjenestelov, hva en slik rettighet vil kunne omfatte, hvilket virksomhetsområde i kommunen som skal forvalte denne rettighet, iverksette tiltak og følge opp at tiltakene er i samsvar med denne rettighet. Disse medlemmer merker seg at ettervern ikke er viet nødvendig oppmerksomhet i den forelig-

gende proposisjonen, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen styrke samordningen og oppfølgingen av ettervernet for ungdom i barnevernet.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti etterlyser en bredere omtale av behovet for ettervern i proposisjonen. Disse medlemmer viser til at når barn tas ut av hjemmet, påtar barnevernet seg en stor forpliktelse. Ansvar for et barn gjelder fram til barnet er blitt en ung voksen og klarer seg selv i en selvstendig tilværelse. Disse medlemmer viser til at overgangen til en selvstendig tilværelse kan by på store utfordringer. Dette er spesielt tydelig for unge som har hatt en vanskelig oppvekst, og mest for dem som har vært plassert utenfor hjemmet. Disse medlemmer vil peke på at Barnevernspanelet viser til at vi både i Norge og internasjonalt de siste årene har fått forskningsbasert kunnskap om denne overgangen og dens utfordringer. Forskningen viser at de aller fleste unge trenger hjelp og støtte i en slik overgangsfase, samt at de som får ettervern får det bedre i voksenlivet. Panelet påpeker at ettervern handler om mer enn at barnevernet skal betale hybler, leiligheter, sertifikat og økonomisk støtte til utdanning. Ettervern betyr også at unge skal hjelpes ut i voksenlivet, gjennom å gi omsorg og støtte, gradvis styrke deres selvstendighet og deres evne til å planlegge. Dette gjelder for eksempel støtte til å utvikle gode rutiner i hverdagen; som å stå opp for å komme til skole og arbeid, lage mat, vaske huset, betale regninger i tide, planlegge og gjennomføre utdanningsløp, og senere å stå i arbeid. Panelet mener ettervernet må innebære at unge har en tillitsperson som de kan ta kontakt med når de trenger råd og hjelp. Ved behov må fosterbarna ha trygghet for at de kan bo i fosterhjemmet til de er 23 år. Disse medlemmer viser til at dette er innspill som bør vurderes og vil understreke betydningen av at barnevernsbarn som trenger det, sikres ettervern fram til fylte 23 år.

2.3.3 *Organisering og finansiering*

2.3.3.1 ENDRINGER I DAGENS FINANSIERINGSORDNING

Komiteen vil vise til at regjeringen varsler at satsene for den kommunale egenandelen for oppholdsutgifter i barnevernsinstitusjon vil bli økt fra ca. 15 pst. til inntil 30–45 pst. av totalkostnadene, og støtter dette. Komiteen understreker at dette forutsetter overføringer av midler fra staten til kommunene. Komiteen viser ellers til hovedlinjene som

fremkommer i proposisjonen og de konkrete forslag til endringer vil bli lagt fram i forbindelse med de årlige statsbudsjettene. Komiteen merker seg ellers at proposisjonen varsler at den statlige refusjonsordningen for utgifter til kommunale fosterhjem vil bli vurdert senere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti viser til at den varslede økningen i den kommunale egenandelen for institusjoner, uten tilvarende økning for fosterhjem, vil innebære at insentivet til å velge fosterhjem fremfor institusjon styrkes ytterligere. Disse medlemmer viser til at det under komiteens høring fremkom bekymringer både for dette forslaget isolert, og for at det allerede i dag er for mange barn som plasseres i fosterhjem som burde vært på institusjon. Det siste er også påpekt av barnevernspanelet. I proposisjonen synes det også klart at departementet legger til grunn at det vil skje en slik dreining. Disse medlemmer er enig i at kommunene gradvis bør få et større ansvar, men disse medlemmer er uenig i en slik endring uten at det behandles som del av en større helhet hvor summen av konsekvenser også for barna blir tatt med. Disse medlemmer mener dette også må ses i sammenheng med kostnadene for fosterhjem.

Det første som komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener må tas tak i når det kommer til å forbedre barnevernet er ressursene i barnevernet, både økonomiske og personmessige. En vesentlig utfordring på dette punktet i dag er små kommuner, hvor det i ekstreme tilfeller kun er én ansatt i barnevernet. Dette er en bemanning som disse medlemmer finner under enhver kritikk, men det er samtidig vanskelig å stille harde bemanningskrav – særlig overfor de minste kommunene, og det er på denne måten åpenbart at vi har utfordringer knyttet til dagens kommunestruktur. Det har fremkommet gode forslag til bemanningsnorm gjennom den siste tids rapporter om barnevernet, og disse medlemmer mener det er god grunn til å lytte til disse innspillene. Bl.a. foreslo Barnevernspanelet at ingen barnevernstjenester skal ha færre enn fem fagårsverk, og dette er et positivt innspill. Det må imidlertid presiseres at disse fagårsverkene ikke nødvendigvis må knyttes opp mot én bestemt utdanning, men at de skal representere relevant fagkompetanse i den operative barnevernstjenesten.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, mener det er viktig med mer interkommunalt samarbeid. Flertallet vil vise til at interkommu-

nalt samarbeid har økt betraktelig de senere årene. I 2008 var det 83 kommuner som inngikk i et slik samarbeid, mens det i utgangen av 2012 var 183 kommuner. Flertallet merker seg at det i 2012 var en økning på over 42 pst. i andelen kommuner med interkommunalt samarbeid. Flertallet registrerer også at en ny kartlegging av små barnevernstjenester (Deloitte 2012) gir grunn til å tro at den positive utviklingen vil fortsette. Flertallet vil vise til at om lag 60 pst. av kommunene som i dag ikke deltar i et interkommunalt samarbeid, oppgir at deres kommune om fem år sannsynligvis vil delta i et slikt samarbeid. Flertallet vil understreke at regjeringen gjennom midler til kompetanse- og samhandlingstiltak vil bidra til at små og sårbare barnevernstjenester samhandler med barnevernstjenesten i andre kommuner. Videre til flertallet vil vise til at regjeringen vil sørge for bedre veiledning når det er hensiktsmessig å etablere interkommunalt samarbeid på barnvernsområdet og hvordan slikt samarbeid bør organiseres.

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre er i utgangspunktet positive til interkommunalt samarbeid, men vil understreke at interkommunalt samarbeid i seg selv ikke sikrer at barnevernstjenestene i kommunene som samarbeider er tilstrekkelig robuste og sikret nødvendig fagkompetanse. Disse medlemmer viser i denne sammenheng til Riksrevisjonens som i sin gjennomgang av det kommunale barnevernet i Dokument 3:15 (2011–2012) skriver:

«Det er gjennomført statistiske analyser for å undersøke om antall fagstillinger eller andre variabler, som for eksempel kommunestørrelse, kan forklare variasjoner mellom kommunene når det gjelder andelen henleggelses- og andelen fristoverskridelser i undersøkelser. Analysene viser at en svært liten del av variasjonene kan forklares ved hjelp av de variablene som ble undersøkt, dvs. at andre faktorer er viktige for å forklare forskjellene mellom kommunene.»

Riksrevisjonen skriver videre:

«Når modellene også inkluderer interkommunalt samarbeid som uavhengig variabel, blir ikke en større del av variasjonene i henleggelsesandel og fristoverskridelser forklart.»

Disse medlemmer vil i denne sammenheng videre vise til rapporten «Barnevernet i små kommuner – status og utfordringer» fra oktober 2012. Kartleggingen viser at småkommunene har blandede erfaringer når det gjelder oppgave- og ansvarsfordeling mellom statlig og kommunalt barnevern. Det er nokså stor usikkerhet blant småkommunene om det er oppgaver som ivaretas av det statlige barnevernet

i dag som kommunene, eller den interkommunale barnvernstjenesten kommunen deltar i, kunne hatt ansvaret for. Halvparten av kommunene opplever ikke at dagens oppgave- og ansvarsfordeling mellom statlig og kommunalt barnevern fungerer godt i praksis, og nesten halvparten av kommunene opplever at de ikke har tilstrekkelig myndighet som bestillere av statlige barnevernstiltak, de opplever ikke at de er reelle bestillere av statlige barnevernstiltak. 46 pst. av kommunene i undersøkelsen oppgir at de ikke har gode erfaringer med de tilbud som det statlige barnevernet gir. På direkte spørsmål om hva som skal til for at kommunene blir mer reelle bestillere av statlige barnevernstiltak var det var særlig fire forhold som ble vektlagt:

- En revidering av rollene som myndighetsutøver (bestiller) og tjenesteproducent (utfører)
- Klargjøring av fagteamenes rolle som utredere/veiledere kontra deres rolle som ansvarlig for inntaket til statlige tiltak
- Finansieringsordninger og bruk av egenandeler som gir riktige insentiv i forhold til de overordnede målsetningene for barnevernet og som er konsistente med ansvarsdelingen mellom stat og kommune
- Kommunene må ha tillit til at Bufetat klarer å levere tiltak med riktig kvalitet og kompetanse i forhold til kommunenes behov

Komiteens medlemmer fra Framskrittspartiet og Høyre viser til at det er imidlertid ikke utelukkende bemanningen ved de kommunale barnevernskontorene som utgjør de menneskelige ressursene i barnevernet. Det er vel så viktig å sørge for å ha bemanning med kompetanse inn i institusjonene og som fosterforeldre, og i sistnevnte kategori er det stor variasjon både hva gjelder rekruttering og kompetanse. Dette mener disse medlemmer representerer utfordringer når det kommer til å få en best mulig rekruttering av dyktige og motiverte fosterforeldre over hele landet, og mener derfor det må etableres like regler for godtgjørelse av fosterforeldre i alle kommuner. Det er også viktig å legge til rette for fosterforeldres utvikling, gjennom å sikre dem rett til opplæring og oppfølging, samt at de skal få mulighet til å oppnå formell kompetanse innenfor dette feltet.

Et gjennomgående kompetanseløft må imidlertid også omfatte øvrige barnevernsansatte, og ikke utelukkende fosterforeldre. Hele barnevernsutdanningen må styrkes, og det må legges til rette for mer praksis for studenter. Denne praksisen må også være innen relevante stillingstyper, slik at kompetansen utnyttes best mulig.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, vil vise til at regjeringen er opptatt av å styrke barnevernsutdanningene, men også muligheten for videreutdanning. Flertallet vil vise til at regjeringen ønsker å ta et initiativ til at utdanningssektoren utvikler en videreutdanning i barnevernsledelse på mastergradsnivå.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre etterlyser en bedre samhandling mellom barnevernet og andre instanser, og dette arbeidet forenkles ikke av at barnevernet selv består av flere nivåer. Dette oppsummeres bl.a. i rapporten «Evaluering av faglig og økonomisk styring i det statlige barnevernet» (Deloitte, desember 2011), hvor det påpekes at «ulik organisering av regionene hindrer effektivt samarbeid på tvers av regionene, ettersom det kan være uklart hvilke funksjoner som tilsvares hverandre». Dette er helt klart et uhenksmessig element ved dagens organisering, og det bør settes spørsmålstejn ved hvorvidt en skal fortsette å ha en tonivåmodell med ulike organiseringer også i den horisontale aksen.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet er snarere av den oppfatning at dette bør løses ved å samle ressursene på lokalt nivå, og sikre den økonomiske fleksibiliteten ved å samle faglige støttefunksjoner og finansiering i størst mulig grad hos Bufetat. Dette vil i praksis innebære at man desentraliserer utøvelsen av barnevernmyndigheten til kommunene og eksterne aktører, slik at all tjenestetilrette innen barnevernet får den viktige nærheten til brukerne. Samtidig vil dette avlaste kommunene økonomisk, dersom de i større grad kan konsentrere seg om å tilby et godt og trygt barnevern for sine innbyggere.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener uansett at det ikke er hensiktsmessig å videreføre dagens struktur og oppgavefordeling i samme grad som regjeringen legger opp til, da det er flere tilbakemeldinger og rapporter som peker i retning av at dagens system ikke fungerer tilfredsstillende. Disse medlemmer viser til at også rapporten «Oppgave- og finansieringsansvar i statlig og kommunalt barnevern» (PWC, november 2011) trekker frem organiseringen som en utfordring, og det som oppleves som uklarheter i ansvarsforholdene mellom stat og kommune. De erfaringene og oppfatningen som kommer til uttrykk fra det kommunale barnevernet er at «Bufetat beveger seg inn på deres ansvarsområde på tiltakssiden, og at det har vært en usikkerhet rundt denne rollen».

Disse medlemmer kan ikke se noe positivt i at man viderefører et system uten tydelige ansvarsforhold, og mener hele barnevernstjenesten må gjøres mer forutsigbar. Hvert barn som faller mellom to stoler i barnevernet, eller som ikke får den oppfølgingen det trenger, er et enormt tap for samfunnet. Det er derfor på tide å sette ned foten for denne uverdige behandlingen av våre svakeste, og slå fast at vi ikke akter å ofre flere barn pga. mangelfull organisering og politisk ideologi.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å overføre de utøvende barnevernsoppgavene til kommunene, og legge kontroll-, støtte- og finansieringsoppgavene til staten.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen sikre at alle barnevernstjenester har en forsvarlig bemanning.»

«Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere like regler for godtgjørelse av fosterforeldre i alle kommuner.»

«Stortinget ber regjeringen om å avsette midler til forskning som utvikler kunnskap rettet mot å forebygge og avdekke overgrep og omsorgssvikt i offentlig omsorg.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre vil vise til evalueringen av forvaltningsreformen, som på oppdrag fra regjeringen er gjennomført i fire deloppdrag, med egen oppsummerende rapport. Evalueringen konkluderer med at det er vesentlige utfordringer i samarbeidet mellom kommunalt og statlig barnevern, at det er dårlig økonomisk styring og kontroll, og at forskjeller i de ulike barnevernsregionene fører til at barn ikke får et likeverdig tilbud i hele landet. Evalueringen viser også at det har funnet sted en omstridt vridning av tiltaksbruk fra institusjon til økt bruk av fosterhjem og hjemmebaserte tiltak. Disse medlemmer finner det på denne bakgrunn påfallende at regjeringen velger å videreføre hovedlinjene i dagens ansvarsfordeling mellom stat og kommune. Disse medlemmer mener den omfattende evalueringen som har funnet sted tydelig påpeker behovet for mer helhetlige og gjennomgripende endringer enn det som er foreslått.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti vil peke på at de økende utfordringene i

barnevernet krever en tverrsektoriell tilnærming og stort behov for å se barnevernstjenester, andre tjenester til barn og unge, oppvekstmiljø og forebyggende arbeid i en helhet. Dette tilsier etter disse medlemmers mening at ansvaret for barnevernstjenestene må ligge i kommunen. Det er kommunene som har ansvaret for de fleste tjenester som berører barn og unges hverdag, og det er kommunene som har mulighet til å se denne helheten. Dette burde etter disse medlemmers oppfatning tilsi at kommunene får et enda større ansvar enn hva proposisjonen legger opp til.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Kristelig Folkeparti mener rekruttering av fosterhjem er en av oppgavene som kommunene burde få hovedansvaret for.

2.3.3.2 PRESISERINGER I DEN FAGLIGE SAMHANDLINGEN MELLOM STAT OG KOMMUNE VED Plasseringer av barn utenfor hjemmet

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår at ansvarsfordelingen mellom stat og kommune etter barnevernloven presiseres, og støtter dette. Komiteen er kjent med at kommuner av og til kan føle seg faglig overprøvd av det statlige barnevernet. Komiteen vil derfor vise til at det fastslås at kommunenes faglige utredning av barns hjelpebehov ikke kan overprøves av det statlige barnevernet.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre mener kommunene er den viktigste aktøren for å forebygge og behandle saker i barnevernet. Disse medlemmer viser til at det er barnevernet ute i kommunene som først møter barna som trenger hjelp, det er derfor avgjørende at det kommunale barnevernet så tidlig som mulig fanger opp barn som er utsatt for omsorgssvikt eller av andre grunner trenger profesjonell hjelp. Disse medlemmer mener det er viktig at førstelinjetjenesten får en reell mulighet til å velge tiltak tilpasset det enkelte barn, og viser også til Barnevernpanelets rapport fra 2011 hvor deres anbefaling er å la kommunene ta et større ansvar for barnevernstjenesten. Disse medlemmer mener at kommunene bør gis et helhetlig faglig og økonomisk ansvar for barnevernstjenesten forutsatt at de har nødvendig kompetanse. Som et første steg mener disse medlemmer at kommuner med et robust fagmiljø som har uttrykt et aktivt ønske for å ta et helhetlig ansvar for andrelinjetjenesten i barnevernet for å bedre ivareta barnas beste, skal kunne gjøre det.

Disse medlemmer vil samtidig vise til Helsetilsynets landsomfattende tilsyn med kommunalt barnevern i 2011, hvor man fant lovbrudd og feil

i 40 av 44 undersøkte kommuner. Tilsynet påviser svikt i barnevernstjenestens arbeid med undersøkelser og evaluering av hjelpetiltak, denne svikten fører til at utsatte barn ikke får nødvendig hjelp til rett tid, at iverksatte hjelpetiltak ikke fungerer som planlagt og at omsorgssvikt ikke avdekkes. Disse medlemmer vil understreke at utvalget av kommuner ikke er representativt, men påpeker at rapporten allikevel gir viktig kunnskap om sentrale utfordringer i arbeidet for å sørge for at alle barn får et likeverdig tilbud i det kommunale barnevernet.

Disse medlemmer fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen gi de kommunene som har nødvendig kompetanse et helhetlig faglig og økonomisk ansvar for barnevernstjenesten.»

2.3.3.3 STATENS FAGLIGE STØTTE TIL KOMMUNENE

Komiteen vil vise til at regjeringen foreslår at Bufetat skal begrense utredningsoppdrag, samt råd- og veiledning til kommunene i enkeltsaker til det som følger av den lovfestede bistandsplikten, og støtter dette. Komiteen merker seg at i en overgangsperiode på inntil tre år vil Bufetat likevel mot egenbetaling, kunne tilby utredningsoppdrag til kommuner.

Komiteen vil videre vise til at det foreslås å etablere fagråd med representanter fra stat og kommune, og støtter dette. Komiteen vil vise til formålet som er å legge til rette for løpende dialog mellom kommuner som etterspør institusjonsplasser og staten som tilbyr plassene. Komiteen vil ellers vise til at målet er bedre samsvar mellom tiltaksapparatet som tilbys av staten og tiltakene som etterspørres av kommunene.

Komiteen vil videre vise til at det foreslås at Bufdir gis et ansvar for faglig utvikling på hele barnevernområdet, og støtter dette. Komiteen vil vise til formålet som innebærer at direktoratets mandat utvides til også å gjelde kunnskaps- og tiltaksutvikling innenfor det kommunale barnevernet. Komiteen merker seg at ingen har et slikt nasjonalt ansvar i dag, og det er påpekt som en svakhet senest av Riksrevisjonen i deres gjennomgang av det kommunale barnevernet (Dokument 3:15(2011–2012)).

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre viser til at Riksrevisjonen i den omtalte gjennomgangen av det kommunale barnevernet og kommunale virkemidler i barnevernet avdekker at kommuner har for liten kapasitet og for små fagmiljøer. Riksrevisjonens gjennomgang avdekket at mange kommuner ikke har fulgt opp sitt ansvar på en tilfredsstillende måte, og at regjeringen ikke har sørget for å gi Bufdir styrings-

og veiledningsoppgaver for kommunal sektor. Riksrevisjonen skriver i rapporten at regjeringen har gitt Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet få oppgaver på barnevernsområdet utover virksomhetsstyringen av Bufetat, og videre at regjeringen i liten grad har gitt direktoratet i oppdrag å bidra til fagutviklingen i kommunene. Riksrevisjonen skriver videre at det kan stilles spørsmål ved om departementet har avgrenset direktoratets oppgaver på en slik måte at rollen som fagdirektorat har blitt begrenset, og at det kan stilles spørsmål ved om departementet har sikret seg tilstrekkelig styringsinformasjon om hjelpetiltak til å ivareta det overordnede ansvaret det har for barnevernstjenestene.

Disse medlemmer mener dette med tydelighet viser at fagdirektorsoppgavene bør styrkes og tydelig skilles fra det statlige utføreransvaret.

2.3.3.4 ENDRINGER I DAGENS LOVBESTEMMELSER OM ORGANISERING AV STATLIG BARNEVERNSMYNDIGHET

Komiteen vil vise til regjeringens forslag om endringer i dagens lovbestemmelser om organisering av statlig barnevernsmyndighet, som innebærer at barnevernlovens bestemmelser gjenspeiler den faktiske oppgavefordelingen i etaten.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, støtter dette.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet vil fremholde at den foreslåtte barnevernsstrukturen inneholder svært mange ulike ledd, og selv en klargjøring av ansvarsforholdene kan innebære store utfordringer mht. samhandlingen. Disse medlemmer ønsker derfor å fjerne lovens bestemmelser om et regionalt nivå i Bufetat, og overlate Bufetats ansvar og interne organisering til Bufetats sentrale nivå. Disse medlemmer ønsker på denne måten å klargjøre Bufetats helhetlige ansvar, og fremmer på denne bakgrunn følgende forslag:

«I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 Statlige barnevernmyndigheters organisatoriske inndeling

De statlige barnevernmyndighetene består av departementet, Barne-, ungdoms- og familieetaten og fylkesmennene. De statlige barnevernmyndighetene ledes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetaten er inndelt i sentralt og lokalt nivå. Etatens sentrale nivå leder etatens virksomhet.

§ 5-8 første ledd skal lyde:

Private og kommunale institusjoner og private og kommunale sentre for foreldre og barn kan bare benyttes for barn som omfattes av loven dersom institusjonen eller senteret er godkjent av Barne-, ungdoms- og familieetaten. Institusjonen eller senteret kan bare godkjennes dersom det drives i samsvar med denne loven og de forskrifter som gjelder for den, og ellers drives på en forsvarlig måte. Avgjørelser om godkjenning etter denne loven er enkeltvedtak og kan påklages til fylkesmannen. Departementet kan gi nærmere forskrifter om godkjenningsordningen, herunder om vilkår for godkjenning, og om klageordningen.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 Barne-, ungdoms- og familieetatens ansvar

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal yte tjenester etter denne loven til alle som oppholder seg i riket.

§ 9-6 oppheves.»

«Stortinget ber regjeringen gjennomgå lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og fremme et helhetlig lovforslag hvor regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten foreslås avvirket.»

2.3.3.5 FYLKESNEMNDA FOR BARNEVERN OG SOSIALE SAKER

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet mener rettssikkerheten er fundamental, og at denne alltid må ivaretas for at folk flest skal ha tillit til det offentlige. Disse medlemmer viser til at et mulig tiltak i arbeidet med å forbedre rettssikkerheten i barnevernet kan være å overføre oppgavene fra fylkesnemndene til rettsapparatet, slik at en unngår de uklarhetene folk opplever ved å få vedtak i et «domstollignende organ». Sist dette forslaget var til behandling var i Dokument 8:169 S (2010–2011) fra Fremskrittspartiet, og i Innst. 76 S (2011–2012) påpeker komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet at:

«en nå har en stor økning i saker til fylkesnemndene, og at saksbehandlingstiden som i alt for mange saker er for lang, er viktige argumenter for å legge fylkesnemndene inn i det ordinære rettssystemet, slik at rettssikkerheten blir ivarett»

og at

«en vesentlig andel saker avgjort i fylkesnemndene i dag blir anket til tingretten, og at det i denne videre prosessen ikke er uvanlig med omgjørrelser».

Det kan også vises til tidligere medieoppslag, hvor sakkyndiges roller i slike saker er satt under et kritisk søkelys. Bl.a. kan det medføre utfordringer når personer i én sammenheng fungerer som kolleger i et større fagmiljø, mens de i en annen sammenheng skal opptre som uavhengige overfor hverandre i saker som griper inn i andre menneskers liv.

Disse medlemmer vil samtidig trekke vurderingene opp på et mer overordnet nivå, og mener at barnevernet bør få en generell gjennomgang av rettsikkerheten. Dette vil altså innebære mer enn kun organiseringen av fylkesnemndene, men må etter disse medlemmers syn ta for seg flere aspekter. Her må tilgang til informasjon og vedtak vurderes, prosedyrer, bruk av sakkyndige, organisering m.m. vurderes slik at en til slutt kan fatte en beslutning som både er til barnas beste og som ivaretar familienes krav på rettsikkerhet.

Disse medlemmer fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen foreslå de nødvendige lovendringer for å legge ned fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, og overføre disse nemndenes oppgaver til de ordinære domstolene.»

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet og Høyre fremmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen vurdere å sette ned et rettsikkerhetsutvalg for barnevernet.»

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet og Kristelig Folkeparti, vil vise til at regjeringen har styrket saksbehandlingsskapiteten i fylkesnemndene de siste årene, senest i 2013 med 20 mill. kroner i økte bevilgninger. Flertallet mener denne styrkingen har vært viktig for å nå målet om at barnevernet over hele landet skal gi rett hjelp til utsatte barn og unge tidlig, da vi er kjent med at det har vært for lang ventetid på saksbehandlinga i fylkesnemndene. Flertallet er svært opptatt av barns og foreldres rettsikkerhet, og vil fremheve at det var begrunnelsen for opprettelsen av fylkesnemndene i 1993.

Et annet flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Sosialistisk Venstreparti og Senterpartiet, har også merket seg at regjeringen i proposisjonen foreslår å se nærmere på

Raundalen-utvalgets forslag om å etablere en familiedomstol.

Komiteens medlemmer fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti viser til at høringsnotat tok til orde for en ny vurdering av begrepsbruken i barnevernet. Disse medlemmer har forståelse for innvendinger mot begreper som «fosterbarn», «fosterhjem», «institusjon» og «barn med alvorlige atferdsvansker.» Disse medlemmer understreker at begreper her som ellers er viktige fordi de legger premisser for vår forståelse og oppfatning av det begrepene skal dekke.

Disse medlemmer viser blant annet til at mange høringsinstanser synes å være positiv til å erstatte begrepet «fosterhjem» med «omsorgshjem».

Disse medlemmer er ikke tilfreds med at også dette temaet blir gjenstand for videre utredning. Disse medlemmer minner om at Barnevernspanelet ga departementet innspill om begrepsbruk i sin rapport som ble avlevert september 2011. Departementet har nå hatt temaet ute på ordinær høring. Tiden er følgelig mer enn moden for å fatte beslutninger.

3. Forslag fra mindretall

Forslag fra Fremskrittspartiet, Høyre og Kristelig Folkeparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen påse at nær slekt alltid vurderes som fosterfamilie før barn plasseres hos fremmede.

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen åpne for at flere barnevernsaktører kan rekruttere fosterforeldre, og at støt-teapparatet rundt fosterfamiliene kan styrkes.

Forslag 3

Stortinget ber regjeringen vurdere å igangsette en offentlig utredning av fosterhjemsomsorgen.

Forslag 4

Stortinget ber regjeringen på nytt vurdere balansen mellom institusjons- og fosterhjemstilbudet.

Forslag fra Fremskrittspartiet og Høyre:

Forslag 5

Stortinget ber regjeringen gjennomføre de nødvendige tiltak for at barnevernets samarbeid med familievernkontorene styrkes.

Forslag 6

Stortinget ber regjeringen bidra til at det etableres et tettere samarbeid mellom barnevern, barnehage, skole, politi og arbeids- og velferdsetaten (Nav), for å unngå at barn og unge blir kasteballer mellom offentlige etater.

Forslag 7

Stortinget ber regjeringen sørge for at alle kommuner er tilknyttet en barnevernsvakt.

Forslag 8

Stortinget ber regjeringen styrke informasjonsarbeidet for at kompetanse om kultursensitivitet i barnevernet gjøres tilgjengelig for, og benyttes av alle barnevernstjenester.

Forslag 9

Stortinget ber regjeringen innføre godkjenningsordninger for institusjoner med kvalitetskriterier, samt sikre full åpenhet om barneverntilbudets innhold, kvalitet og pris.

Forslag 10

Stortinget ber regjeringen gi kommunene rett til fritt å velge barnevernstiltak etter en vurdering av kvalitet, pris og hva som gir best hjelp til det enkelte barn, uavhengig av hvem som leverer tiltaket.

Forslag 11

Stortinget ber regjeringen legge til rette for et mangfold av barnevernstilbud ved å sikre stabile og gode rammevilkår også for private tilbud, samt styrke kvalitetskontrollen ved alle barnevernsinstitusjoner.

Forslag 12

Stortinget ber regjeringen iverksette en utredning om utforming og innføring av en Internett-basert tjenesteportal med det formål å gi oversikt og et sammenligningsgrunnlag mellom tilbudene, slik at det i større grad blir mulig å velge det beste tilbudet til det enkelte barn/den enkelte ungdom som skal plasseres utenfor hjemmet, øke kvaliteten på det samlede tilbudet samt bidra til full likebehandling mellom offentlige og private aktører.

Forslag 13

Stortinget ber regjeringen skille fagdirektorsoppgavene i det statlige barnevernsarbeidet fra det statlige ansvaret for institusjonsbarnevernet.

Forslag 14

Stortinget ber regjeringen legge større vekt på barn og unges behov for stabile omsorgspersoner i

utarbeidelsen av turnusordninger for offentlige barnevernsansatte.

Forslag 15

Stortinget ber regjeringen bidra til at det etableres et bedre og mer forpliktende samarbeid mellom barnevernet og barne- og ungdomspsykiatrien.

Forslag 16

Stortinget ber regjeringen utarbeide en handlingsplan for å sørge for at alle barn under barnevernets omsorg får oppfylt retten til individuell opplæring.

Forslag 17

Stortinget ber regjeringen opprette en uavhengig lavterskel klageordning for barn og pårørende for å ivareta deres rettssikkerhet.

Forslag 18

Stortinget ber regjeringen styrke samordningen og oppfølgingen av ettervernet for ungdom i barnevernet.

Forslag 19

Stortinget ber regjeringen sikre at alle barnevernstjenester har en forsvarlig bemanning.

Forslag 20

Stortinget ber regjeringen vurdere å etablere like regler for godtgjørelse av fosterforeldre i alle kommuner.

Forslag 21

Stortinget ber regjeringen om å avsette midler til forskning som utvikler kunnskap rettet mot å forebygge og avdekke overgrep og omsorgssvikt i offentlig omsorg.

Forslag 22

Stortinget ber regjeringen gi de kommunene som har nødvendig kompetanse et helhetlig faglig og økonomisk ansvar for barnevernstjenesten.

Forslag 23

Stortinget ber regjeringen vurdere å sette ned et rettssikkerhetsutvalg for barnevernet.

Forslag fra Fremskrittspartiet:*Forslag 24*

Stortinget ber regjeringen sikre at kunnskap om tiltak i barnevernet gjøres tilgjengelige for alle på et egnet nettsted.

Forslag 25

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 4-16 skal lyde:

§ 4-16 Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse

Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken og øvrig nær familie. Barneverntjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

Forslag 26

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 5-7 annet og tredje ledd skal lyde:

Finner fylkesmannen at institusjonen eller senteret drives uforsvarlig, kan fylkesmannen gi pålegg om å rette på forholdet, eller ilegge dagbøter. Pålegget kan gis til institusjonens leder eller institusjonens eier.

Ved gjentatte brudd på fylkesmannens pålegg og vedvarende uforsvarlig drift kan Barne-, ungdoms- og familieetaten trekke tilbake sin godkjenning av institusjonen eller senteret.

§ 5-7 nåværende tredje ledd blir fjerde ledd.

Forslag 27

Stortinget ber regjeringen lovfeste retten til støttoperson for foreldre som mister omsorgen permanent eller midlertidig.

Forslag 28

Stortinget ber regjeringen sikre at ungdom under barnevernet sikres rett til ettervern fram til de er 23 år.

Forslag 29

Stortinget ber regjeringen vurdere å overføre de utøvende barnevernsoppgavene til kommunene, og legge kontroll-, støtte- og finansieringsoppgavene til staten.

Forslag 30

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 Statlige barnevernmyndigheters organisatoriske inndeling

De statlige barnevernmyndighetene består av departementet, Barne-, ungdoms- og familieetaten og fylkesmennene. De statlige barnevernmyndighetene ledes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetaten er inndelt i sentralt og lokalt nivå. Etatens sentrale nivå leder etatens virksomhet.

§ 5-8 første ledd skal lyde:

Private og kommunale institusjoner og private og kommunale sentre for foreldre og barn kan bare benyttes for barn som omfattes av loven dersom institusjonen eller senteret er godkjent av Barne-, ungdoms- og familieetaten. Institusjonen eller senteret kan bare godkjennes dersom det drives i samsvar med denne loven og de forskrifter som gjelder for den, og ellers drives på en forsvarlig måte. Avgjørelser om godkjenning etter denne loven er enkeltvedtak og kan påklages til fylkesmannen. Departementet kan gi nærmere forskrifter om godkjenningsordningen, herunder om vilkår for godkjenning, og om klageordningen.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 Barne-, ungdoms- og familieetatens ansvar

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal yte tjenester etter denne loven til alle som oppholder seg i riket.

§ 9-6 oppheves.

Forslag 31

Stortinget ber regjeringen gjennomgå lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester og fremme et helhetlig lovforslag hvor regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten foreslås avvirket.

Forslag 32

Stortinget ber regjeringen foreslå de nødvendige lovendringer for å legge ned fylkesnemndene for barnevern og sosiale saker, og overføre disse nemndenes oppgaver til de ordinære domstolene.

Forslag fra Kristelig Folkeparti:*Forslag 33*

Stortinget ber regjeringen vurdere å lovfeste tilbud om sentre for foreldre og barn.

4. Komiteens tilråding

Tilrådingen fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Sosialistisk Venstreparti, Senterpartiet, Kristelig Folkeparti og med delvis støtte fra Fremskrittspartiet.

Komiteen viser til proposisjonen og til sine merknader og rår Stortinget til å gjøre følgende

vedtak til lov

om endringer i barnevernloven

I

I lov 17. juli 1992 nr. 100 om barneverntjenester gjøres følgende endringer:

Overskriften til kapittel 1 skal lyde:

Kapittel 1. Lovens formål og virkeområde mv.

Ny § 1-4 skal lyde:

§ 1-4 *Krav til forsvarlighet*

Tjenester og tiltak etter denne loven skal være forsvarlige.

§ 2-2 skal lyde:

§ 2-2 *Statlige barnevernmyndigheters organisatoriske inndeling*

De statlige barnevernmyndighetene består av departementet, Barne-, ungdoms- og familieetaten og fylkesmennene. De statlige barnevernmyndighetene ledes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetaten er inndelt i sentralt, regionalt og lokalt nivå. Etatens sentrale nivå leder etatens virksomhet.

§ 2-3 annet og tredje ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal

- a) etter anmodning fra kommunen bistå barneverntjenesten i kommunen med plassering av barn utenfor hjemmet,
- b) ha ansvar for rekruttering og formidling av fosterhjem,
- c) ha ansvar for at fosterhjemmene får nødvendig opplæring og generell veiledning.

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal ha internkontroll for å sikre at oppgavene utføres i samsvar med krav fastsatt i lov eller i medhold av lov.

Barne-, ungdoms- og familieetaten må kunne gjøre rede for hvordan den oppfyller kravet til internkontroll. Departementet kan i forskrift gi nærmere bestemmelser om internkontroll.

§ 2-3 a første ledd skal lyde:

Lovens bestemmelser om Barne-, ungdoms- og familieetatens oppgaver og myndighet kommer ikke til anvendelse i Oslo kommune. I Oslo kommune skal Barne-, ungdoms- og familieetatens oppgaver og myndighet ivaretas av kommunen. Kommunens vedtak om godkjenning etter § 5-8 kan påklages til sentralt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten.

§ 2-3 b skal lyde:

§ 2-3 b *Statlig tilsyn på barnevernområdet*

Statens helsetilsyn har det overordnede faglige tilsyn med barnevernvirksomheten i de enkelte kommuner, med institusjoner, sentre for foreldre og barn og omsorgssentre for mindreårige samt med andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven. Statens helsetilsyn skal utøve myndighet i samsvar med det som er bestemt i barnevernloven og forskrifter til denne.

Fylkesmannen skal føre tilsyn med lovligheten av kommunens oppfyllelse av plikter etter barnevernloven kap. 1 til 9. Reglene i lov 25. september 1992 nr. 107 om kommuner og fylkeskommuner kapittel 10A gjelder for denne tilsynsvirksomheten.

Fylkesmannen skal også føre tilsyn med institusjoner og sentre for foreldre og barn etter kapittel 5 og omsorgssentre for mindreårige etter kapittel 5A.

Fylkesmannen skal videre føre tilsyn med lovligheten av andre statlige tjenester og tiltak etter denne loven. Fylkesmannen kan gi pålegg til Barne-, ungdoms- og familieetaten om å rette forhold som er i strid med bestemmelser etter denne loven. Det skal gis en rimelig frist til å rette forhold før pålegg benyttes. Pålegg kan påklages til Statens helsetilsyn.

Tilsynsmyndighetenes plikt til å føre tilsyn og adgang til å gi pålegg etter de foregående ledd omfatter også private som utfører tjenester og tiltak etter denne loven.

§ 3-5 nytt annet ledd skal lyde:

Når barn under 18 år sitter i varetekt eller gjennomfører fengselsstraff, skal barneverntjenesten holde jevnlig kontakt med kriminalomsorgen og barnet. Barneverntjenesten skal delta i planleggingen og tilretteleggelsen av tiltak etter endt opphold. Slik oppfølging under varetekt og straffegjennomføring skal regnes som et tiltak som er iverksatt før barnet har fylt 18 år, jf. § 1-3 annet ledd.

§ 4-1 skal lyde:

§ 4-1 *Hensynet til barnets beste*

Ved anvendelse av bestemmelsene i dette kapitlet skal det legges avgjørende vekt på å finne tiltak som er til beste for barnet. Herunder skal *det* legges vekt på å gi barnet stabil og god voksenkontakt og kontinuitet i omsorgen.

Barnet skal gis mulighet til medvirkning og det skal tilrettelegges for samtaler med barnet. Barn som barnevernet har overtatt omsorgen for kan gis anledning til å ha med seg en person barnet har særlig tillit til. Departementet kan gi nærmere forskrifter om medvirkning og om tillitspersonens oppgaver og funksjon.

§ 4-4 første og annet ledd skal lyde:

Barneverntjenesten skal bidra til å gi det enkelte barn gode levekår og utviklingsmuligheter ved råd, veiledning og hjelpetiltak. *Hjelpetiltak skal ha som formål å bidra til positiv endring hos barnet eller i familien.*

Barneverntjenesten skal, når barnet på grunn av forholdene i hjemmet eller av andre grunner har særlig behov for det, sørge for å sette i verk hjelpetiltak for barnet og familien.

§ 4-4 tredje ledd oppheves. Nåværende fjerde og femte ledd blir tredje og fjerde ledd.

§ 4-16 skal lyde:

§ 4-16 *Oppfølging av vedtak om omsorgsovertakelse*

Barneverntjenesten har etter omsorgsovertakelsen et løpende og helhetlig ansvar for oppfølgingen av barnet, herunder et ansvar for å følge utviklingen til barnet og foreldrene. Barneverntjenesten skal der hensynet til barnet ikke taler imot det, legge til rette for samvær med søsken. Barneverntjenesten skal kort tid etter omsorgsovertakelsen kontakte foreldrene med tilbud om veiledning og oppfølging. Dersom foreldrene ønsker det, skal barneverntjenesten som en del av oppfølgingen formidle kontakt med øvrige hjelpeinstanser.

§ 4-22 fjerde ledd oppheves. Nåværende femte ledd blir fjerde ledd.

§ 4-22 nytt femte og sjette ledd skal lyde:

Kommunen skal føre tilsyn med hvert enkelt barn i fosterhjem fra plasseringstidspunktet og frem til barnet fyller 18 år. Formålet med tilsynet er å føre kontroll med at barnet får forsvarlig omsorg i fosterhjemmet og at de forutsetninger som ble lagt til grunn for plasseringen blir fulgt opp.

Kommunen skal sørge for at de som skal utøve tilsynet gis nødvendig opplæring og veiledning.

§ 4-25 annet ledd skal lyde:

Et vedtak etter § 4-24 første og annet ledd skal treffes av fylkesnemnda etter reglene i kapittel 7. Midlertidig vedtak kan treffes av barnevernadministrasjonens leder og av påtalemyndigheten. § 4-6 annet, fjerde og femte ledd gjelder tilsvarende. *Plasseringstiden etter det midlertidige vedtaket skal inngå i den totale plasseringstiden som gjelder for vedtak etter § 4-24 første og annet ledd.*

§ 4-27 skal lyde:

§ 4-27 *Plasseringsalternativer ved vedtak om særlige tiltak for barn og unge med alvorlige atferdsvansker*

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal utpeke hvilke institusjoner som skal ta imot barn på grunnlag av vedtak som nevnt i § 4-24, jf. § 4-26.

§ 4-28 tredje ledd skal lyde:

Når plasseringen skjer med bistand fra *Barne-, ungdoms- og familieetaten*, jf. § 2-3, skal *Barne-, ungdoms- og familieetaten* etter anmodning fra barneverntjenesten i kommunen bistå barneverntjenesten med utarbeidelse av tiltaksplanen.

§ 5-1 skal lyde:

§ 5-1 *Ansvaret for institusjoner*

Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvaret for etablering og drift av institusjoner, eventuelt med tilknyttede spesialisttjenester for omsorg og behandling av barn. Ansvaret gjelder institusjoner som hører under denne loven.

§ 5-4 første ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal gi regler for hvordan inntak og utskrivning skal besluttes.

§ 5-6 skal lyde:

§ 5-6 *Samarbeid med institusjoner som hører under andre lover*

For barn som det blir vurdert å plassere i en institusjon under en annen lov, skal *Barne-, ungdoms- og familieetaten* sørge for at det blir etablert et samarbeid med barneverntjenesten og disse institusjonene. Kongen kan gi regler om samarbeidsordninger, herunder om plikt til å delta i samarbeidsgrupper, inntaksteam o.l.

§ 5-7 annet ledd skal lyde:

Finner fylkesmannen at institusjonen eller sentret drives uforsvarlig, kan fylkesmannen gi pålegg om å rette på forholdet, eller å nedlegge driften. *Pålegget kan gis til institusjonens leder eller institusjonens eier.*

§ 5-8 første ledd skal lyde:

Private og kommunale institusjoner og private og kommunale sentre for foreldre og barn kan bare benyttes for barn som omfattes av loven dersom institusjonen eller senteret er godkjent av *regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten*. Institusjonen eller senteret kan bare godkjennes dersom det drives i samsvar med denne loven og de forskrifter som gjelder for den, og ellers drives på en forsvarlig måte. Avgjørelser om godkjenning etter denne loven er enkeltvedtak og kan påklages til *sentralt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten*. Departementet kan gi nærmere forskrifter om godkjenningsordningen, herunder om vilkår for godkjenning, og om klageordningen.

Ny § 5-8 a skal lyde:

§ 5-8 a *Institusjoner med hjem*

Institusjoner som etter § 4-27 skal ta imot barn på grunnlag av vedtak eller samtykke som nevnt i § 4-24 eller § 4-26 kan omfatte institusjoner med hjem.

Hjemmene må ha særlige forutsetninger til å ta imot barn med alvorlige adferdsvansker og må være knyttet opp mot en oppfølgingsenhet.

Oppfølgingsenheten har ansvaret for oppfølgingen av hjemmene, herunder ansvaret for opplæring, behandling og veiledning.

Departementet kan gi forskrifter om institusjoner med hjem.

§ 5A-1 første og annet ledd skal lyde:

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal gi barn som har kommet til riket og søkt asyl uten foreldre eller andre med foreldreansvar, tilbud om opphold på et omsorgssenter for mindreårige.

Tilbudet skal gjelde fra barnet blir overført fra utlendingsmyndighetene til Barne-, ungdoms- og familieetaten frem til det blir bosatt i en kommune eller forlater riket.

§ 5A-2 første ledd skal lyde:

Når barnet har opphold på et omsorgssenter, har *Barne-, ungdoms- og familieetaten* omsorgen for barnet. På vegne av *Barne-, ungdoms- og familieetaten* skal omsorgssenteret utøve omsorgen.

§ 5A-4 første ledd skal lyde:

Omsorgssenteret skal i samarbeid med barnet utrede barnets situasjon og behov og utarbeide et forslag til oppfølging av barnet mens det oppholder seg på omsorgssenteret. Forslaget skal oversendes *Barne-, ungdoms- og familieetaten* innen tre uker etter barnets ankomst til senteret. *Barne-, ungdoms- og familieetaten* skal innen seks uker etter barnets an-

komst til senteret treffe vedtak om oppfølging av barnet mens det oppholder seg på senteret.

§ 5A-5 første ledd skal lyde:

Omsorgssenteret og *Barne-, ungdoms- og familieetaten* skal følge barnets utvikling nøye. Ved vesentlige endringer i barnets behov for oppfølging skal det om nødvendig treffes nytt oppfølgingsvedtak i tråd med § 5A-4 første ledd.

§ 5A-8 skal lyde:

§ 5A-8 *Ansvar for etablering og drift*

Barne-, ungdoms- og familieetaten har ansvar for at det etableres og drives omsorgssentre for mindreårige.

§ 5A-9 skal lyde:

§ 5A-9 *Økonomisk ansvar*

Utgiftene forbundet med opphold i omsorgssenter i medhold av § 5A-1 dekkes av *Barne-, ungdoms- og familieetaten*.

§ 6-5 skal lyde:

§ 6-5 *Klage over barneverntjenestens og Barne-, ungdoms- og familieetatens vedtak*

Enkeltvedtak som barneverntjenesten har truffet, og oppfølgingsvedtak som *Barne-, ungdoms- og familieetaten* har truffet, kan påklages til fylkesmannen.

Første ledd gjelder ikke saker som etter kapittel 7 hører under fylkesnemnda, med mindre noe annet er sagt i denne loven.

§ 6-10 første ledd skal lyde:

Den som skal ansettes i barneverntjenesten, jf. § 2-1, skal legge fram politiattest som nevnt i politi-registerloven § 39 første ledd. Tilsvarende gjelder for *støttekontakter* og andre som utfører oppgaver for barneverntjenesten som ledd i hjelpetiltak etter § 4-4. *Det skal også legges fram politiattest for tillitspersoner etter § 4-1 annet ledd og personer som skal utøve tilsyn med barn i fosterhjem etter § 4-22.*

§ 7-24 annet ledd skal lyde:

Fristen for å reise søksmål er *en måned* fra den dag den som har rett til å reise søksmål, fikk melding om vedtaket. Det kan gis oppfriskning mot oversittelse av søksmålsfristen.

§ 8-2 skal lyde:

§ 8-2 *Barne-, ungdoms- og familieetatens ansvar*

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal yte tjenester etter denne loven til alle som oppholder seg i

riket. *Regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten skal yte tjenester etter denne loven til alle som oppholder seg i regionen.*

§ 8-4 nytt annet ledd skal lyde:

Endring i barnets tilknytning til kommunen i tidsrommet mellom begjæring om tiltak er sendt fylkesnemnda og vedtak er fattet, medfører ingen endring i ansvarsforholdet. Dette gjelder med mindre den kommunen som har reist saken ikke får medhold i fylkesnemnda, eller det blir inngått avtale som nevnt i første ledd annet punktum.

§ 8-4 nåværende annet ledd blir tredje ledd.

§ 9-4 skal lyde:

§ 9-4 *Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar for tiltak etter loven*

Barne-, ungdoms- og familieetaten skal dekke utgiftene til institusjoner og sentre for foreldre og barn som overstiger den andel av utgiftene som kommunen plikter å betale etter § 9-5. Barne-, ungdoms- og familieetaten skal dekke en andel av kommunens utgifter til fosterhjem etter satser som fastsettes av departementet.

Barne-, ungdoms- og familieetatens økonomiske ansvar gjelder for barn under 20 år.

Departementet kan gi forskrifter om betalingsordningen, herunder forskrifter som fastsetter nærmere rammer for statens betalingsansvar.

§ 9-5 skal lyde:

§ 9-5 *Kommunens økonomiske ansvar ved bruk av institusjoner mv.*

Ved bruk av institusjon og sentre for foreldre og barn, kan Barne-, ungdoms- og familieetaten kreve kommunen for egenbetaling for oppholdsutgifter etter satser som fastsettes av departementet. Egenbetalingen skal ytes av den kommunen som har søkt om inntak for et barn i tiltaket. Departementet kan gi forskrifter om egenbetalingen.

§ 9-6 skal lyde:

§ 9-6 *Rett for regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten til å kreve refusjon fra en annen region*

De utgiftene regionalt nivå i Barne-, ungdoms- og familieetaten har for et barn som ved innskrivningstidspunktet har bosted i en annen region, skal dekkes av Barne-, ungdoms- og familieetaten i den regionen der barnet bor. Departementet kan gi nærmere forskrifter om retten til å kreve refusjon.

II

1. Loven gjelder fra den tid Kongen bestemmer. Kongen kan sette i kraft de enkelte bestemmelsene til forskjellig tid.
2. Departementet kan gi overgangsregler.

Oslo, i familie- og kulturkomiteen, den 4. juni 2013

Gunn Karin Gjøl

leder

Lene Vågslid

ordfører